
RAPPORT

Relationerna bestämmer tillhörigheten.

En utvärdering av IOP *Mötesplats Vox* 2018–2020

Rúna í Baianstovu & Emmie Särnstedt Gramnaes

Working Papers and Reports Social work 23 | ÖREBRO 2021
ISBN 978-91-87789-52-6

Editors: Björn Johansson and Daniel Uhnöo

Relationerna bestämmer tillhörigheten

Rúna í Baianstovu & Emmie Särnstedt Gramnaes

En utvärdering av IOP Mötesplats Vox 2018–2020

ÖREBRO UNIVERSITET

”Väggen vid affären i Oxhagen är ett gemensamt projekt,
alla som bor här känner att de varit med
fast de kanske inte alltid har det konkret

Väggen kännetecknar det gamla och det nya
binder samman tid och rum
skapar ett sammanhang för de boende i området

Väggen har aldrig vandaliserats”

Citatet ovan kommer från en intervju med en av *Mötesplats Vox* medarbetare och är lätt bearbetat av utvärderarna.

Bilden på framsidan är en del av en utsmyckning i Oxhagens centrum. Den symboliserar relationer och tillhörighet.

Rapportens titel är hämtad ur en intervju med en av *Mötesplats Vox* medarbetare.

Förord

Vi lämnar härmed över vår utvärdering av IOP *Mötesplats Vox* till uppdragsgivarna på *Mötesplats Vox*.

Vi riktar ett varmt tack till IOP *Mötesplats Vox* som gett oss förtroendet att utvärdera verksamheten. Vårt tack går också till mötesplatsens medarbetare samt alla de engagerade i Vox-områdets föreningar och offentlig verksamhet, boende, ledare och funktionärer som tålmodigt och engagerat besvarat våra frågor. Ni har lärt oss mycket, var och en.

Vi har åtagit oss utvärderingsuppdraget av intresse för socialt samhällsarbete i stort och för vilka förutsättningar som kan finnas för samhällsintegration i en svår tid av ökande segregation och ojämlikhet med grund i geografisk hemvist, ursprung, socioekonomi och komplexa kollektiva tillhörigheter. Vår ambition med utvärderingen har varit att bidra till ett gemensamt lärande om det samhälle vi lever i och vad som krävs för att stärka dess inkluderingsförmåga och sammanhållningskraft.

Utvärderingsåret har sammanfallit med coronapandemin vilket påverkat verksamheten och därmed också utvärderingsprojektet. Det blev helt enkelt omöjligt att genomföra undersökningen som planerat då det mesta av den verksamhet som skulle utvärderas ställdes in. Genom omformulering av utvärderingens tillvägagångssätt har vi ändå kunnat genomföra en utvärdering.

Med önskan om fortsatt utveckling för Vox-området och *Mötesplats Vox* arbete i riktning mot ett bättre liv för alla boende och en förhoppning om att utvärderingen i någon mån kan vara ett bidrag till detta.

Örebro 3 maj 2020,

Rúna í Baianstovu & Emmie Särnstedt Gramnaes

SAMMANFATTNING

IOP *Mötesplats Vox* 2018-2020 har kommit till för att identifiera och möta behoven i två bostadsområden i Örebro kommun, Varberga och Oxhagen, som tillsammans utgör stadsdelen Vox. Verksamhetens mål är att bidra till ökad jämlikhet och integration genom att stärka förutsättningarna för barn och unga att nå målen i skolan, för en attraktiv och trygg stadsdel, för utbildning, arbete och integration samt för möjligheten till meningsfull fritid. Örebro universitet har under 2020 åtagit sig att utvärdera verksamhetens måluppfyllelse på individ-, områdes- och samhällsnivå. Utvärderingen baseras på intervjuer, statistik och rapporter.

Mötesplatsens verksamhet var inledningsvis bred men utkristalliserades andra året i en rad mer stabila verksamheter som bidrar till måluppfyllelse. Vi ser detta som en naturlig utveckling som kan liknas vid att vaska guld: efter enträget arbete faller gruset undan och guldkornen framträder. De verksamheter som har bidragit till måluppfyllelse har som gemensam nämnare att de utformats med lyhördhet för deltagarnas behov och i tät samverkan med andra verksamheter. *Fritidsbanken, Kul i Vox, Ungdomspoolen och Vox IF* är några exempel. Dessa har ökat *rörligheten mellan människor och platser* vilket målen ytterst handlar om. Måluppfyllelse i skolan är en förutsättning för att barn och unga ska kunna röra sig mellan olika geografiska och sociala miljöer. Detsamma gäller vuxnas utbildning och arbete. I en attraktiv och trygg stadsdel kan människor röra sig fritt utan att begränsas av rädsla och hierarkier mellan människor och grupper i samhället, och en meningsfull fritid handlar om nya erfarenheter, relationer och förmågor som bidrar till rörlighet.

Mötesplats Vox har bland annat vitaliserat befintlig verksamhet genom *Lovskolan*, skapat *Fritidsbanken, Kul i Vox och Ungdomspoolen* varav några permanentats i kommunens regi samt den numera självständiga föreningen *Vox IF* vilket i högsta grad bidrar till ökad jämlikhet och integration i Vox-området. Deltagande i verksamheterna har haft positiv betydelse för individer, men när vi undersöker förändring på områdes- och samhällsnivå ser vi att situationen i området försämrats avseende arbete, utbildning och integration. Det är ännu för tidigt att se effekten av satsningar på skolområdet, för det är först 2021-2022 som mätningar kan visa resultat av mötesplatsens insatser. Vi har dock konstaterat att de grundförutsättningar som formar ungas möjlighet till meningsfull fritid såsom föräldrars arbetslöshet, låg utbildningsnivå, fattigdom och trångboddhet, är samspelande faktorer som kan försämma ungas möjligheter till studier, organiserade fritidsaktiviteter, umgänge och återhämtning.

När det gäller målsättningen om en trygg och attraktiv stadsdel är det svårt att se någon entydig utveckling. Vi ser en överrepresentation av anmälningar som gäller vissa brott, men också en minskning som kan tyda på en nedåtgående trend vad gäller kriminalitet.

När vi beaktar ett axplock av data om socioekonomiska villkor framträder bilden av ett socialt utsatt område. De problem vi har pekat på beror inte på människors födelseland eller bakgrund i sig utan på den samlande summan av socioekonomiska faktorer såsom låg utbildningsnivå, svag ställning på arbetsmarknaden och bristande förankring i de offentliga trygghetssystemen. Dessa faktorer drabbar ju också människor med svensk bakgrund i utsatta områden. Samtidigt kan omständigheter kring migrationen tillsammans med hinder i etableringen i det nya hemlandet förstärka risken för social problematik och fattigdom när det gäller utrikes födda. Den goda sidan av saken är att konkreta livsomständigheter såsom utbildningsnivå, kunskap om socialförsäkringssystemet, boendeförhållanden och kontakter som gynnar etablering på arbetsmarknaden går att förändra till det bättre. De villkor vi har diskuterat är inte huggna i sten utan kan förbättras genom bland annat integrationspolitik, utbildningspolitik, arbetsmarknadspolitik och bostadspolitik och det finns stora behov av långsiktigt, relationsskapande arbete med både barn, unga och vuxna i Vox-området. Det handlar dels om socialt stöd som sådant, dels om att skapa tillit till socialtjänsten, skolan och andra myndigheter som ju tillsammans uppfattas som repressiva representanter för samhället; inte på grund av de boendes bakgrund och erfarenheter i hemländerna utan utifrån myndigheternas faktiska ageranden här och nu.

Samtliga offentliga och ideella aktörer i Vox-området känner till *Mötesplats Vox* arbete och åtskilliga har erfarenhet av samverkan med mötesplatsen. De ser positiva sidor av mötesplatsens engagemang i området, men det finns också förslag om utveckling av samverkan.

I det fortsatta arbetet är framför allt ökad samverkan mellan boende, skola, socialtjänst, föreningar och de verksamheter som ingår i *Mötesplats Vox* av vikt. Mötesplatsen har goda förutsättningar för att vara drivande i övergripande samverkan som handlar om att skapa långsiktiga relationer och *generaliserad tillit* bland boende i området; det vill säga att man kan göra något för någon utan att förvänta sig något tillbaka och litar på att den andre gör något för någon annan en annan gång. Generaliserad tillit är i kort och gott förutsättningen för en trygg stadsdel där människor med olika erfarenheter och livsprojekt litar på att också människor utanför den egna gruppen vill dem väl. En förutsättning för att lyckas med sådant arbete är att öka de boendes agens och delaktighet i det egna livet och i samhällsutvecklingen. I sådana sammanhang axlar alla samhällsaktörer i området ansvaret att motverka samhällets allmänna tendens att se de boende som potentiella brottslingar eller problemhärddar, vilket skapar motsatsen till tillit. Den insikten har tydligt uttalats inom flera av mötesplatsens verksamheter och fångas i det medarbetarcitat som utgör rapportens titel: "Relationerna bestämmer tillhörigheten".

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	11
IOP <i>MÖTESPLATS VOX</i> , PROBLEMBESKRIVNING OCH SYFTE	11
Andra aktörers insatser i Vox	12
Rapportens disposition	13
2 UTVÄRDERINGENS GENOMFÖRANDE	15
Utvärderingens syfte	15
Genomförande	15
Tankeram	17
3 MÖTESPLATS VOX VERKSAMHET	21
Tjänster	21
Verksamheter	22
Activate Vox	23
After School	24
Familjekompis	25
Killmiddagar	26
Fritidsbanken	26
Kul i Vox	27
Kurativ verksamhet	28
Lovskolan	30
Multiarenan	31
Seniorverksamhet	34
Studiehandledning	34
Ungdomspoolen	35
Voxbadet	36
Vox IF	37
sida 7	

Måluppfyllelse och utvecklingspotential	38
4 DE BOENDES LEVNADSVILLKOR	41
4.1 Förutsättningar för arbete, utbildning och integration	41
Integration	41
Utbildning	44
Arbete	46
Ålder, bakgrund och integration på arbetslivsområdet	49
Aktivitetsstöd och konjunkturbaserade program	50
Arbetslösheten i Vox ökar	51
4.2 Förutsättningar för deltagande i föreningsliv	51
4.3 Förutsättningar för en attraktiv och trygg stadsdel	52
Ekonomiska villkor	53
Trygghet och trivsel i området	55
Socialtjänstutredningar och insatser i Vox	56
Anmälda brott	60
4.4 Förutsättningar för att nå målen i skolan	65
4.5 Ungas möjlighet till meningsfull fritid	67
SAMMANFATTNING AV DE KVANTITATIVA RESULTATEN	70
5 MÖJLIGHETER OCH HINDER FÖR JÄMLIKA LEVNADSVILLKOR I VOX	73
Barn och ungas förutsättningar att nå målen i skolan	73
Fortsatt arbete mot måluppfyllelse i skolan	75
Förutsättningar för en attraktiv och trygg stadsdel	76
Fortsatt arbete mot en tryggare och mer attraktiv stadsdel	79
Utbildning, arbete och integration	80

Fortsatt arbete med utbildning och sysselsättning	81
Meningsfull fritid	82
Fortsatt arbete för meningsfull fritid	83
Mötesplatsens roll i området	86
Samverkan inom IOP:et enligt mötesplatsens medarbetare	87
6 AVSLUTANDE REFLEKTIONER	91
KÄLLFÖRTECKNING	95
BILAGOR	99

1 INLEDNING

IOP Mötesplats Vox, problembeskrivning och syfte

IOP¹ Mötesplats Vox har kommit till för att identifiera och möta behoven i två bostadsområden i Örebro kommun, Varberga och Oxhagen, som tillsammans utgör stadsdelen Vox. Stadsdelen är i många avseenden socialt marginaliserad. Här råder hög arbetslöshet, låg utbildnings- och inkomstnivå och ett påtagligt utanförskap i relation till övriga staden. Majoriteten av de boende har utländsk bakgrund. En stor andel av barnen lever i ekonomiskt utsatta hushåll och har svårt att nå målen i skolan (Örebro kommun 2017). Tillsammans med hög kriminalitet bidrar dessa faktorer till att Polismyndigheten definierar stadsdelen som ett särskilt utsatt riskområde (Polisen, 2017). Många boende känner sig otrygga och beskriver hur känslan av trivsel dalar. Området är dessutom tomt på samlingsplatser:

I dag [2017] finns nästintill ingen service i området, inget café eller restaurang samt ingen naturlig mötesplats. Vill man idag ta en fika eller en lunch måste man lämna området. Vi vill se till att servicen kommer till området för att på så vis skapa ett flöde och ett mer levande centrum. Vi vill också därigenom locka andra människor utifrån till området. Föreningsnärvaro i området är också låg vilket i sig begränsar utbudet på aktiviteter och event för invånarna. (Örebro kommun 2017)

Utifrån den problembeskrivningen har tre aktörer, Partnerskapet Örebro kommun, Studieförbundet Bilda samt RF-SISU Örebro län, gått samman i ett IOP som syftar till att skapa en levande mötesplats där barn, ungdomar, familjer och personer kan mötas under dag- och kvällstid (Örebro kommun 2017). Parterna vill med gemensamma krafter bidra till ökad trivsel, trygghet och gemenskap över generations- och kulturgränser utifrån de boendes önskemål och behov. Ambitionen är att integrera Oxhagen och Varberga med varandra – samt med övriga kommunen. Akronymen Vox är ett redskap för denna integrationssatsning.

¹ Ett idéburet, offentligt partnerskap, IOP, innebär att en eller flera offentliga samt idéburna aktörer i välfärden samarbetar för att nå ett gemensamt allmännyttigt mål. Regeringen motiverar behovet av IOP med att många av välfärdsstatens institutioner har sina rötter i föreningar och trossamfund som därmed är viktiga föregångare och innovatörer i välfärden. Dessa idéburna aktörer identifierar, artikulerar och möter behov som kommersiella och offentliga aktörer inte alltid fångar upp (SOU 2019:56).

IOP Mötesplats Vox, som ingicks 1 januari 2018, syftar dessutom till en långsiktig stadsdelsutveckling utifrån följande fyra mål:

- 1) Stärka förutsättningarna för barn och unga att nå målen i skolan.
- 2) Stärka förutsättningarna för en attraktiv och trygg stadsdel.
- 3) Stärka förutsättningarna för medborgare kring utbildning, arbete och integration i det svenska samhället.
- 4) Stärka förutsättningarna för ungas möjlighet till meningsfull fritid.²

De tre parterna i *IOP Mötesplats Vox* (hädanefter kallad *Mötesplats Vox*) betonar att dessa fyra mål är sammanlänkade och att de i praktiken inte kan skiljas från varandra, vilket är vi håller med om. När vi i föreliggande utvärdering undersöker utvecklingen i Vox-området under perioden 2015–2020 ser vi exempelvis att såväl barns skolresultat som ungas förutsättningar för en meningsfull fritid hänger samman med deras familjers ekonomi, boendeförhållanden, utbildningsnivå och delaktighet i samhället.

Andra aktörers insatser i Vox

Vi ska strax göra en utvärdering av *Mötesplats Vox* arbete sedan 2018, men låt oss först ge en kort bakgrund genom att beskriva områdets grundservice samt några av kommunens och polisens särskilda insatser på senare tid.

I Vox finns en del grundläggande samhällsservice med en vårdcentral i Varberga Centrum och en omfattande fritids-, förskole- och skolverksamhet. I Vox finns två familjecentraler med öppen förskola (en i varje centrumbildning). Förskolorna är fem till antalet i Varberga medan Oxhagen betjänas av förskolor i näraliggande områden. De flesta av barnen går antingen på låg- och mellanstadieskolan Hagaskolan (huvudsakligen barn som är bosatta i Oxhagen) låg-, mellan- och högstadieskolan Mellringeskolan, med ett upptagningsområde som omfattar både stad och landsbygd, eller högstadieskolan Gumaelius. Förutom grundläggande skolverksamhet erbjuder skolorna lagenlig elevhälsa. I Vox finns två fritidsgårdar (en i varje centrumbildning) som riktar sig till ungdomar i åldern 10–17. Till detta kommer social verksamhet genom socialtjänstens öppna verksamhet, t.ex. familjestödjare och fältassistenter samt socialtjänstens myndighetsutövning gentemot barn och unga samt vuxna.

Örebro kommun har gjort ett antal insatser i området. I en analys från 2014 finns flera rekommendationer som har betydelse för *Mötesplats Vox* tillkomst. Det befintliga föreningskooperativet Träffpunkt föreslås bli navet i ett partnerskap som syftar till att vitalisera det slumrande föreningslivet i Vox (Örebro kommun 2014). I en annan rekommendation uppmanas staden att knyta Varbergaskogen, Varbergaparken och Varbergabadet närmare Oxhagen samt göra dem attraktiva för alla boende i Vox och hela

² Detta mål har tillkommit under IOP:ets gång.

staden. Med en tillbakablick kan vi konstatera att ett partnerskap har initierats, om än med ett annat namn än Träffpunkt, och att två av de tre grönområdena ändrat namn till Voxparken och Voxbadet. Sedan 2015 har Örebro kommun satsat på att omforma Varbergaskogen och Voxparken så de attraherar människor i hela Vox och i hela staden. Nya lekplatser, träningsplatser, grillplatser samt platser för avkoppling och rekreation har byggts och skogen har tunnats ur för ökad känsla av trygghet. Områdets två familjecentraler har också på eget initiativ skapat Sagostigen i Varbergaskogen som slingrar sig mellan vackra, fjärilsformade boxar i rött, grönt och gult. Boxarna fungerar som en anslagstavla där man kan läsa sagoböcker längs stigen genom att följa boxarna, var och en med ett bokuppslag. Sagostigen drar många av stadens barnfamiljer till Varbergaskogen.

En annan aktör som sannolikt påverkat livet i området är Polisen som har satt upp kamerabevakning i Oxhagen Centrum för att minska skadegörelse, överfall och droghandel (Polisen 2020). Skälet är de senaste årens ”ordningsstörningar och allvarliga brott [...] Ett exempel är droghantering på allmänna platser i området som för med sig annan brottslighet och påverkar tryggheten” (a.a.). Polisen anser att kamerabevakning är ett ”effektivt hjälpmedel” i det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet. De understryker att bevakningen kompletterar och inte ersätter polisens fysiska närvaro i området. På senare tid diskuteras även kamerabevakning i Varberga centrum.

Rapportens disposition

Först redovisar vi hur vi gått tillväga när vi genomfört utvärderingen, det vill säga att vi beskriver vår metod och de teoretiska begrepp som framstått som viktiga för verksamheten och för oss. Sedan beskriver och analyserar vi *Mötesplats Vox* tjänster och verksamheter för att sedan kika på hur boendes levnadsförhållanden framstår i befintlig statistik. I de två sista delarna sammanför vi verksamhetens innehåll med statistiken och lyfter ytterligare kunskap om Vox-området för att landa i ett fåtal förslag för fortsatt utveckling. I denna del framgår även de slutsatser vi kan dra av undersökningen.

2 UTVÄRDERINGENS GENOMFÖRANDE

Utvärderingens syfte

Vi har fått i uppdrag att utvärdera det arbete som skett via *Mötesplats Vox* sedan 2018. De tre samverkande parterna har bett oss undersöka hur aktiviteterna påverkar människors levnadsvillkor på individ och gruppnivå samt vilken betydelse de kan tänkas ha i ett större samhällsekonomiskt perspektiv. Parterna önskar alltså att satsningen utvärderas på individ-, områdes- och samhällsnivå. Det innebär att utvärderingen är inriktad på IOP:ets verksamheters kvalitet, värde och nytta (jmf. Vestman 2011). Syftet med föreliggande utvärdering blir därmed att undersöka *Mötesplats Vox* värde och nytta för enskilda människor, utvecklingen i Vox-området och samhället i stort.

I ett möte med medarbetarna på *Mötesplats Vox* den 15 januari 2020 framkom en önskan om en kritisk blick på vad som görs och hur, kunskap om hur långsiktiga effekter kan skapas med kortsiktig finansiering, samt en överblick över nätverk och flöden. Medarbetarna visade medvetenhet om risken för hemmablindhet och toppstyrning. De berättade att de fått kritik för att information om verksamheten och aktiviteterna inte når de berörda. Därefter har de sökt medel för att utveckla kommunikationsformerna men fått avslag. En brännande fråga i utvärderingen blir därmed: hur kan man åstadkomma hållbar förändring där de boende i området är delaktiga och drivande – i stället för att bli ännu en verksamhet som mest fyller föreningsproffs, politikers och tjänstepersoners behov?

Mot denna bakgrund är syftet med utvärderingen att undersöka i vilken mån IOP:ets fyra mål om ökad måluppfyllelse i skolan, ökad trygghet i området, förbättrad integration avseende utbildning och arbete samt enskildas möjlighet till meningsfull fritid uppnås genom de aktiviteter som IOP:et skapat 2018–2020. Detta ska göras med särskilt beaktande av måluppfyllelsens betydelse på individ-, områdes- och samhällsnivå.

- Vilka aktiviteter har genomförts?
- Vad betyder verksamheten för?
- I vilken mån har måluppfyllelse uppnåtts?

Genomförande

En utvärdering kan genomföras på olika sätt. Den kan bestå av en renodlad beskrivning av vad som gjorts, när det gjordes och med hur många. Den kan också vara problematiserande och undersöka drivkrafter, mål och effekter och diskutera dessa ur olika perspektiv. Den här utvärderingen är både beskrivande och problematiserande och är ämnad att bidra till lärande kring verksamhetens värde och nytta.

Utvärderingen har ett flertal begränsningar varav de viktigaste är utvärderingens karaktär, pandemins inverkan. Utvärderingens karaktär är relativ distans tills själva verksamheten av skäl som har att göra med tiden och pandemin. Om tiden ska sägas att vi har följt arbetet från planeringsstadiet och över de tre projektåren – vilket är önskvärt i sammanhang som dessa - utan endast involverats inför IOP:ets tredje och sista år 2020. Detta betyder att vi inte genomfört följeforskning, vilket sannolikt varit det mest fruktbara med beaktande av verksamhetens komplexa karaktär (jmf. Svensson m.fl. 2009). I detta spelar även pandemin en viktig roll. Pandemin har skapat ytterligare distans mellan oss som utvärderare och dem som är det yttersta målet för verksamheten - de boende i Vox-området vilket vi endast kunnat nå genom de kontakter Mötesplats Vox medarbetare haft med deltagare före utvärderingsåret, dvs 2018-2019. Begränsningarna har lett till att djupgående kunskap om verksamhetens kvalité och nytta enligt deltagarna i ett intersektionellt perspektiv inte kunnat genomföras på det sätt som ursprungligen

Materialet som utvärderingen bygger på är statistik, rapporter, ansökningar om medel, aktivitets- och verksamhetsrapporter, observationer samt intervjuer. Statistiken har bland annat inhämtats från SCB, Örebro kommun och ÖrebroBostäder (ÖBO) vilket anges i resultatredovisningen. Observationerna som skulle utgöra en del av utvärderingens ryggrad har fått minskad betydelse på grund av inställda aktiviteter under Coronapandemin. Det har helt enkelt inte funnits mycket att observera. Endast tre observationer om 2 timmar vardera har genomförts: en på barnverksamheten *Kul i Vox*, en på *Voxbadet* och en på *Sagostigen* i Varbergaskogen.

I den ursprungliga forskningsplanen ingick intervjuer med medarbetare, volontärer/funktionärer samt deltagare och boende med huvudfokus på deltagares och boendes perspektiv på verksamheten och dess effekter. Ambitionen var att inkludera intervjupersoner av olika kön, åldrar, etniciteter/nationaliteter, funktionsvariationer, sexualiteter och religioner. På grund av inställda aktiviteter till följd av pandemin blev det omöjligt att rekrytera intervjupersoner enligt plan. I stället intervjuas tjänstepersoner i offentlig verksamhet samt funktionärer och anställda i civilsamhället. Vi valde ut personer som arbetat länge i området och antogs ha inblick i effekterna av *Mötesplats Vox*. Det övergripande syftet var att få intervjudeltagarnas uppfattning om området innan och under *Mötesplats Vox* med fokus på de boendes behov, mötesplatsens styrkor och utmaningar, samt samverkan.

Intervjuer har genomförts med samtliga medarbetare på *Mötesplats Vox* (12) varav alla utom en intervjuats två gånger, funktionärer (6) i *Mötesplats Vox* verksamheter och aktiviteter, boende i Oxhagen (3), civilsamhälles aktörer (8) samt tjänstepersoner inom offentlig verksamhet (16) (se bilaga 1). Intervjuerna är 42 till antalet och totalt 45 personer har intervjuats. De flesta intervjuer är individuella. Några har skett i konstellationer om två och en i fokusgrupp med 6 personer.

Intervjufrågorna har varierat beroende på intervjudeltagarnas funktion (se bilaga 2³). Intervjuerna med medarbetarna i *Mötesplats Vox* genomfördes i verksamhetens lokaler, en via telefon och en i Studieförbundet Bildas lokaler. Övriga intervjuer har, givet pandemin, skett i telefon eller på den digitala plattformen Zoom. De har varat mellan 30 och 120 minuter (de flesta i 90 minuter) och antecknades för hand eller på dator.

Tankeram

Låt oss i korthet presentera utvärderingens tankeram, det vill säga de begrepp som är centrala för hur vi samlat in, förstått och behandlat data.

Studien designades utifrån begreppen *intersektionalitet*, *tillit* och *diskursetik*. Begreppen *demokrati*, *delaktighet*, *integration*, *jämlikhet*, *jämställdhet* och *globalisering* har tillkommit under loppets gång – bland annat genom intervjuerna med mötesplatsens medarbetare. Tillsammans hjälper de oss att genomlysna, problematisera och diskutera det arbete som genomförts i *Mötesplats Vox* regi på samtliga tre nivåer.

Demokrati, jämlikhet och integration

Demokratins grundtanke är fundamental för ett projekt som *Mötesplats Vox*. Den demokratitanke som uttrycks inom verksamheten hör samman med övertygelsen att alla medborgare har rätt att delta aktivt i samhällslivet på lika villkor – det vill säga *jämlikhet*. Tecken på *jämlikhet* är att alla medborgare är lika inför lagen och har lika god tillgång till hälsa, utbildning och arbete – oberoende av kön, ålder, härkomst, hudfärg, religion, etnicitet, nationalitet eller sexuell läggning. Tecken på *jämställdhet* är jämlikhet mellan kvinnor och män på alla dessa områden.

Ett sådant deliberativt (förhandlande) demokratibegrepp omfattar inte endast rätten att rösta i allmänna val, utan lika rättigheter till hälsa, skolgång, utbildning, arbete och ett liv i frihet och trygghet. Först när dessa rättigheter uppnåtts kan människor på allvar vara med och förhandla om hur samhället ska utformas.

Demokrati, jämlikhet och integration hänger samman. Integration förutsätter nämligen samhällsmedlemmarnas jämlika möjlighet till aktivt deltagande i samhällets normbildande processer som *medskapare* till det samhälle vi lever i. En modern demokrati har därför både ansvar för och inflytande över hur individer, grupper och samhället i stort samverkar i ett slags ständigt pågående integration (Habermas 1995).

Detta innebär att *integration* är det respektfulla mötet mellan olika individer och grupper som arbetar för en ständigt förnyad gemenskap. Det är rentav så att demokratin, som vi känner den sedan 1700-talet, har tillkommit då människor med en mångfald av

³ Intervjuerna är numrerade i bilagan, men vi har valt att inte ange intervjudeltagarnas ID vid citat och andra referenser med hänsyn till att vi lovat deltagarnas anonymitet med beaktande av det lilla sammanhang som utvärderas inom vilket människor lätt kan känna igen varandra.

erfarenheter, viljor och livsprojekt integrerats med varandra genom just förhandling om hur det framväxande, gemensamma samhället ska utformas. Demokrati är alltså inte ett statiskt tillstånd utan kräver att människor handlar demokratiskt genom ömsesidig integration på jämlika villkor (jfr. Rosanvallon 2009). Det innebär i sin tur att integration rör alla människor och inte bara nyanlända (Lorenz 1996). I demokratins kärna ligger nämligen ovisshet om vilket slags samhälle förhandlingen ska mynna ut i. Motsatsen – en på förhand uppgjord match där resursstarka samhällsgrupper automatiskt får sin vilja igenom – är *assimilation*. Assimilation bygger på tanken att nyanlända ska anpassa sig till ett fixt och färdigt samhälle utan inflytande över dess utveckling.

Integration är alltså kort och gott det respektfulla mötet mellan olika individer och grupper som tillsammans formulerar en ny samhällsgemenskap och strävar mot gemensamma mål som rymmer samhällsmedborgarnas gemenskap och olikhet på en och samma gång. Utgången är som sagt oviss – förutom att vissa, fundamentala värden som i sig är nödvändiga för demokratiska processer inte kan förhandlas bort: bland annat kvinnors och mäns lika rättigheter samt att främlingsfientlighet och rasism förebyggs och motverkas (Reg. prop. 1997/98:16 s. 1).

I föreliggande utvärdering innebär det deliberativa demokrati- och integrationsbegreppet bland annat att vi ställer en rad frågor utifrån det insamlade materialet. En sådan brännande fråga, som vi redan nämnt, handlar om huruvida de boende i Vox aktivt och jämlikt deltagit i utformandet av *Mötesplats Vox* eller om de gjorts till passiva konsumenter av på förhand uppgjorda aktiviteter.

Intersektionalitet

Intersektionalitet är ett samhällsvetenskapligt begrepp som tar fasta på att människors livsvillkor formas genom en rad samspelande faktorer (jfr. Lycke 2003; de los Reyes 2002). Det kan handla om att inkludera kön, ålder, etnicitet, religion, funktion, socioekonomi och sexualitet i en analys för att förstå människors resurser och behov.

Begreppet beskrivs nog bäst genom ett konkret exempel. När vi undersöker kriminalitet måste vi fråga oss vilka grupper som begår kriminella handlingar, vilka som drabbas av dem och hur. Om vi då använder ett intersektionellt perspektiv får vi syn på hur kön, ålder, socioekonomi och en rad andra faktorer tillsammans bidrar till att unga män i marginaliserade bostadsområden är överrepresenterade som både förövare och brottsoffer. Vi ser också skillnader i den brottslighet som drabbar män, kvinnor, vuxna och barn – och vilka insatser som behövs för att förebygga den. Om samhällets resurser ensidigt riktades mot våldsbrott på offentliga platser skulle de brott som främst drabbar kvinnor och barn så att säga gå under radarn; de sker ju nämligen oftast i hemmet.

Ett intersektionellt perspektiv är användbart för att förstå livsvillkoren i Vox-området. Det är dessutom användbart när vi utvärderar *Mötesplats Vox* arbete. De kommunikationssätt och de aktiviteter som fungerar för en ung, högutbildad man fungerar inte nödvändigtvis för en äldre kvinna som är analfabet, för att nämna ett annat exempel.

I bästa fall kan vi också skapa en mer komplex förståelse för demokratins och integrationens villkor genom intersektionell analys. De förhandlingar som är demokratins förutsättning äger ju ofta rum mellan olika samhällsgrupper som var och en består av människor med en rad olika gruppstillhörigheter och maktpositioner. Multipla och komplexa tillhörigheter i olika religiösa, etniska, professionella eller familjebaserade sammanhang kan stå i motsättning till varandra om de kräver att vi följer motstridiga normsystem samtidigt. De kan också ligga till grund för multipel diskriminering som begränsar människors möjligheter att vara medskapare i samhällsutvecklingen.

Tillit

Begreppet *tillit* används ofta på ett felaktigt sätt som förutsätter att medborgare med en historisk förankring i Sverige automatiskt känner tillit till samhället och dess institutioner medan människor som migrerat till Sverige saknar den. I själva verket är tillit något som *skapas* i samspel mellan individer, grupper och samhällets institutioner.

Tillit är nödvändig för integration och välfärd. Moderna demokratier är nämligen beroende av att medborgarna känner tillit till staten och dess institutioner – och till de samhällsgrupper som inte liknar ens egna. En av de första filosoferna som skrev om tillit var David Hume. Han visar hur tillit hör samman med välmående och välstånd:

Din säd är mogen i dag, min är mogen i morgon. Det är lönsamt för oss båda att jag arbetar på fältet med dig i dag och du bistår mig i morgon. Jag hyser ingen vänskap för dig och jag vet att du hyser lika liten vänskap för mig. Därför kommer jag inte att bemöda mig för din skull, och om jag skulle arbeta för dig för min egen skull, i förväntan om en tjänst i gengäld, vet jag att jag skulle bli besviken och finge vänta förgäves på din tacksamhet. Därför låter jag dig arbeta ensam, och du behandlar mig på samma sätt. Årstiderna växlar och vi förlorar båda våra skördar av brist på ömsesidigt förtroende och tillit. (Hume 1740, s. x)

Generaliserad tillit innebär att tillit sprider sig som ringar på vattnet: jag ger dig ett handtag utan att förvänta mig att du ska återgälda det utan litar på att du så småningom ger någon annan ett handtag (Putnam 2001). Sådan tillit är en förutsättning för individers och samhällets välmående. Tillit är ett nyckelbegrepp för att förstå vad som krävs för att skapa gemenskap i Vox-området, vilket lätt omskrivet ju är ett av *Mötesplats Vox* huvudsyften.

Kommunikation och diskursetik

Jämlikhet och tillit är alltså nödvändiga i deliberativa, demokratiska processer. En annan grundförutsättning är strävan efter ömsesidig *kommunikation*. Trots ojämlika maktpositioner utifrån klass, kön, sexualitet, religion, etnicitet eller annat måste var och en som deltar i kommunikationen betrakta de andra som både talare *och* lyssnare. Alla parter måste vara villiga att påverkas av det de hör (Habermas 1984b). Det gäller människor emellan, men det gäller också det offentliga och civila samhällets aktörer som måste samtala *med* människor i stället för att tala *till* dem (jfr. Benhabib 2004).

Jämlik och ömsesidig kommunikation handlar ytterst om våra förutsättningar att säga det vi vill och ge det vi säger giltighet. För att de andra deltagarna ska kunna förhålla sig till det som sägs måste den som talar referera till något existerande som de andra deltagarna

också kan uppfatta, bedöma och ta ställning för eller emot. Om vi ska kunna nå samförstånd måste vi vara överens om vad vi faktiskt talar om och vad samtalet bör mynna ut i; det vill säga, det gemensamma målet. Vi måste dessutom kunna lita på att de andra deltagarna har ärliga intentioner och inte bara för fram argument för att få sin egen vilja igenom (Habermas 1984b). Först då är överenskommelser och beslut uttryck för genuin konsensus – det vill säga samförstånd – som uppnåtts genom jämlikt deltagande i kommunikationen (Carleheden 1996:131).

Ett sådant så kallat diskursetiskt perspektiv på kommunikation är ytterst användbart när vi analyserar *Mötesplats Vox* arbete. *Diskursetik* handlar bland annat om att försöka förstå både vad som fungerar i smidiga, givande kommunikationsprocesser och vad som inte fungerar i problematiska kommunikationssituationer.

Globalisering

Begreppet *globalisering* används på olika – delvis olyckliga – sätt i vissa av de texter som *Mötesplats Vox* utgår ifrån. Det beror sannolikt på vissa formuleringar i Polismyndighetens beskrivning av utanförskapsområden där globalisering framställs som något som så att säga ”kommer med invandrarna” (Polisen, 2017). Detta globaliseringsbegrepp är inte förankrat i forskning. En konsekvens av en sådan förenklad förståelse blir att de ojämlikhetsmönster och den sociala problematik man försöker förklara med hjälp av globaliseringsbegreppet tillskrivs invandringen – eller de så kallade invandrarna – i sig.

Den vetenskapligt förankrade förståelsen av globalisering tar i stället fasta på en rad ekonomiska, politiska och sociala förändringar som kan vara både positiva och negativa (Castells 1997). Bland de negativa förändringarna finns ökade klyftor och eskalerande, socioekonomisk ojämlikhet både inom och mellan världsdelar, nationer och samhällsgrupper. Samtidigt som människor har alltmer kontakt med varandra via socialt, kulturellt och ekonomiskt utbyte över geografiska gränser ökar alltså ojämlikheten. Det bidrar till ökad polarisering mellan etniska, kulturella, religiösa och socioekonomiska grupper. Detta är en viktig utgångspunkt när vi analyserar den ojämlikhet och de konfliktlinjer som finns i Vox-området och som formar *Mötesplats Vox* arbete.

3 MÖTESPLATS VOX VERKSAMHET

Låt oss nu beskriva och utvärdera de verksamheter och satsningar som ingått i *Mötesplats Vox*. Vi börjar med att beskriva de tjänster som funnits större delen av IOP-perioden för att sedan presentera de konkreta, projektbaserade verksamheterna. Vi diskuterar verksamheterna utifrån de tre frågor vi tidigare nämnt:

- Vilka aktiviteter har genomförts?
- Vad betyder verksamheten för deltagarna samt för området ur ett individ-, grupp- och samhällsperspektiv?
- I vilken mån har måluppfyllelse uppnåtts?

Tjänster

Grundfinansieringen av IOP Mötesplats Vox tjänster kommer från Bilda 25 %, RF SISU 25 % och Örebro kommun 175 %. Utöver detta har tjänster skapats med externa medel, från bland annat Delmos, Örebrobostäder, Länsstyrelsen i Örebro län, Region Örebro Län, mm. Under projektets gång har ytterligare 200 % fasta tjänster skapats vilka finansierats av Örebro kommun.

Sammanlagt tolv tjänster på hel- eller deltid har ingått i IOP *Mötesplats Vox*. Vi utvärderar inte dessa tjänster i sig utan nöjer oss med att beskriva dem.

Aktivitetssamordnare⁴, heltid. Aktivitetssamordnaren har en inspirerande, stimulerande och kanaliserande roll. Samordnaren är med i uppstarten av nya verksamheter och följer upp den tillsammans med involverade ledare. Samordnaren ansvarar även för lokalbokningar. Samordnaren har en plats i IOP:ets ledningsgrupp.

Kurator, heltid. Kuratorstjänsten innehas av en socionom vars viktigaste uppgift är att ge samhällsvägledning och kurativt stöd till enskilda och grupper. Kuratorn arbetar med alla kategorier av människor i åldrarna 0–100. Kuratorns verksamhetsområde är som framgår brett och hon nämns i relation till flera av de verksamheter som presenteras nedan.

Event, boendeinflytande m.m., heltid. Tjänsten är riktad mot barn- och ungdomsverksamhet, främst genom verksamhetsansvar för en eftermiddagsverksamhet för flickor på högstadiet, *After School*, boendefrågor och boendeinflytande i samverkan med bostadsföretaget ÖBO, samt event såsom den tidigare årligen återkommande Vox-

⁴ Beskrivningen grundas på information från MV:s arbetsplatschef 2020 samt intervjuer med medarbetare.
sida 21

festivalen. Visst ansvar för aktivitetssamordnarens uppgifter har också ingått under dennes frånvaro.

Fritidsverksamhet, träning för unga och gamla och annat, heltid. Tjänsten är riktad mot flera av mötesplatsens verksamheter. Under utvärderingsåret ingår även ett visst ansvar för aktivitetssamordnarens uppgifter, främst lokalbokning. 25% går till arbete på *Fritidsbanken*, 50 % till verksamhetsansvar för av *Kul i Vox* samt träning för seniorer på fritidsgården i Varberga Centrum.

Samordnare Ungdomspoolen, heltid. Tjänsten syftar till att i samverkan mellan det offentliga, civilsamhällets och näringslivets aktörer skapa möjlighet för unga boende i Vox-området att få en praktik inom arbetslivet de annars inte skulle ha fått.

Samordnare Vox IF, halvtid. Tjänsten är riktad mot utveckling av idrottsföreningen Vox IF.

Samordnare Fritidsbanken, heltid. Medarbetaren arbetar hälften av tiden på *Fritidsbanken* i området och hälften på andra fritidsbanker i länet.

Samordnare Partnerskap Örebro kommun, IOP, heltid. Tjänsten är inriktad mot arbete på strategisk nivå. Samordnaren har en plats i ledningsgruppen.

Samordnare, RF-SISU, 25 procent. Arbetet sker huvudsakligen på strategisk nivå. Samordnaren har en plats i ledningsgruppen.

Samordnare, Studieförbundet Bilda, heltid. Samordnaren projektleder Bildas projekt inom *Mötesplats Vox* samt är arbetsledare för de medarbetare som har sin bas i Bilda. Samordnaren är även *Mötesplats Vox* kontaktperson utåt och organiserar arbetsplatsens möten etc. Samordnaren har en plats i ledningsgruppen.

Projektledare, Studieförbundet Bilda, heltid. – Denna tjänst är främst inriktad mot undervisning i svenska och samhällskunskap för kvinnor inom t.ex. *Familjekompis* och *Activate Vox*. Den omfattar också studiehjälp till barn i områdets skolor.

Projektadministratör, Studieförbundet Bilda. Praktiska och administrativa göromål.

Verksamheter

Mötesplats Vox verksamheter rymmer dels konkreta och tidsavgränsade projekt, dels tjänster och funktioner som ingår i flera projekt och/eller har stödjande funktioner i befintlig verksamhet; t.ex. skolan. För enkelhetens skull diskuteras både de tydligt avgränsade projekten och de mer flytande funktionerna här.

Activate Vox

Activate Vox syftar till att minska arbetslösheten bland kvinnor över 40 bosatta i Vox⁵. Verksamheten riktar sig till dem som försörjer sig via försörjningsstöd, föräldrapenning, sjukpenning eller aktivitetsersättning. Genom *Activate Vox* ska *Mötesplats Vox* ”motivera och stötta utrikes födda kvinnor att nå sysselsättning och självförsörjning” och att ”stimulera kvinnors deltagande på arbetsmarknaden så de får egen inkomst och blir ekonomiskt oberoende och socialt självständiga”. Kvinnorna ska också få kännedom om sina rättigheter och skyldigheter (Bilda 2017b). Detta sker genom att deltagarna får kunskap om ”svenska samhällets funktioner, uppbyggnad, jämställdhet, värderingar, svensk skolgång, barns rättigheter, grundläggande hälsa m.m.” (a.a.). Tanken är också att de ska få hjälp att skriva CV och få ökad självkänsla. Projektet har finansierats av Europeiska socialfonden samt Länsstyrelsen Örebro län.

Den första fråga vi ställer för att utvärdera verksamheten är vilka aktiviteter som genomförts. Enligt intervjuer med de två medarbetare som jobbat i projektet har verksamheten bestått av två träffar/månad 2018 och 2019 samt januari-mars 2020 då man ”pratade svenska, lagat och ätit mat tillsammans”. Projektledaren berättar att deltagarna vid dessa tillfällen var mellan 6 och 10 till antalet och hade arabisk, bosnisk, kurdisk, somalisk och turkisk språkbakgrund. Flera av dem ville lära sig mer svenska medan andra redan behärskade språket. De senare kom under sin föräldraledighet och hade småbarnen med. Volontärer från Frälsningsarmén stod för barnpassning. Gruppen bestod av en relativt fast kärna av kvinnor i Oxhagen som kände varandra. Projektledaren berättar:

Genom *Activate VOX* hjälper jag alla kvinnor som bosätter sig i Oxhagen och har svårighet att ta sig till myndigheter och jag hjälper också två stammisar med läxor. Det handlar om blanketter – hur ska jag tolka detta, hur ska jag skriva detta – och deras problem med socialen, hur de ska boka en tid på vårdcentralen. Jag har haft engelska också med en kvinna som är född här i Sverige som inte hade en bra skolgång [...] Hon går på Komvux så jag har hjälpt henne med läxorna. Hon är 26–27 år gammal och behöver betyget för att ta sin studentexamen.

Rekryteringen till verksamheten har enligt projektledaren skett genom verksamhetens nätverk.

I avrapporteringen till finansiären uppges att samverkan skett dagligen med andra aktörer inom IOP:et, vilket är naturligt med tanke att verksamheten var förlagd till *Mötesplats Vox* lokaler. Samverkan har även skett med Frälsningsarmén genom att volontärer därifrån ansvarat för den nödvändiga barnpassningen.

⁵ Projektledaren har även lett så kallade TIA-projekt som riktar sig till asylsökande. Intervjuer visar att deltagarna i första hand kommit från övriga länet och staden och inte från Vox-området. Därför utelämnas dessa.

På grund av restriktioner under coronapandemin gjordes planer på att digitalisera verksamheten från mars 2020. Detta visade sig emellertid vara svårt då de tänkta deltagarna inte hade tillgång till den teknik som krävdes.

De två andra frågor vi ställer för att utvärdera *Activate Vox* är vad verksamheten betytt för deltagarna samt för området ur ett individ-, grupp- och samhällsperspektiv samt i vilken mån måluppfyllelse uppnåtts. Dessa frågor är svåra att besvara eftersom pandemin hindrat oss från att prata med några av deltagarna. Utifrån projektledarens beskrivning får vi en bild av att de två månatliga träffarna främst fyllt en social funktion för en grupp kvinnorna samt eventuellt lett till bättre kunskaper i svenska för vissa av dem. Den sociala funktionen och språkinläringen kan ha varit väl så viktig för deltagarna.

Med det underlag vi haft till förfogande kan vi inte säga något huruvida träffarna i sig har stimulerat kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden, ökat deras kännedom om sina rättigheter och skyldigheter, samhällsfunktioner, jämställdhet, barns rättigheter och projektets övriga mål. Däremot verkar det stöd som projektledaren erbjudit kvinnor i området ha fyllt dessa samhällsorienterande funktioner.

After School

Målet för verksamheten *After School*, som huvudsakligen finansieras av Örebro kommun, är meningsfull fritid och en attraktiv och trygg stadsdel. En och samma medarbetare ansvarar för verksamheten sedan starten 2015, det vill säga innan mötesplatsens och IOP:ets tillkomst 2018.

After School samlar flickor i årskurs 7–9 på Gumaeliuskolan och Mellringeskolan efter skoltid en gång i veckan. Verksamhetsansvarig uppskattar att 90 unika tjejer är aktiva och att varje aktivitet samlar 15–20 personer. Det är inte ovanligt att tjejer som gått vidare till gymnasiet kommer tillbaka på enstaka besök; ett fint kvitto på att de trivts. Deltagarna kommer även från landsbygden och resten av staden.

Vår första utvärderingsfråga handlar om vilka aktiviteter som genomförts. I *After School* ingår allt från fysiska aktiviteter såsom självförsvar, besök på universitetets friidrottsanläggning och dans till kulturaktiviteter, filmvisning, utflykter, grillkvällar, filmmys och samtalsgrupper. Under samtalen är det högt i tak. Ämnen som diskuteras kan vara våld, oro för bortförande, sexualitet och samlevnadsfrågor. Det händer att ledaren lotsar deltagare vidare till RFSL, elevhälsan eller Ungdomsmottagningen. Medarbetaren iakttar liknande behov hos killar, men de tar del av fritidsgårdarnas öppna verksamhet i större utsträckning än tjejerna. *After School* kompenserar för ojämlikhet på fritidsgårdarna, där pojkar deltar i större utsträckning än tjejer, berättar medarbetaren.

Vår andra fråga handlar om verksamhetens betydelse för deltagarna samt för området. Verksamhetsledaren berättar om positiv feedback från deltagarna; bland annat en som sa: ”Om det inte varit för After School hade jag inte haft något att göra”. För flera av tjejerna innebär *After School* en möjlighet till ett liv utöver familjen och skolan. Även föräldrar upplever det som en trygghetsfaktor att deras döttrar kan delta i en organiserad fritidsverksamhet i samband med skolan och det finns önskemål hos fritidsgårds-

personalen att permanenta verksamheten i kommunens regi. En deltagares mamma har tackat verksamhetsledaren för de möjligheter hennes dotter fått: ”Hon hade inte blivit den hon är utan dig och allt hon fått göra”.

I en intervju med två deltagare i *After School* som i tre års tid också hjälpt till med olika typer av arrangemang inom verksamheten får vi inblick i vad den kan betyda. De två deltagarna kom i kontakt med *After School* genom fritidsgården. En dag frågade de verksamhetsansvarig om sommarjobb vilket de fick i samarbete mellan *After School* och *Ungdomspoolen* (se s. 33). Verksamhetsledaren berättar att hon haft stor glädje av deras stabilitet, noggrannhet och flexibilitet, egenskaper som är oumbärliga för den typ av aktiviteter *After School* bedriver. De två deltagarna bor inte i Vox-området, men verksamhetsledaren berättar att det är en medveten strategi att skapa kontakt mellan barn och unga över områdesgränser genom att

nya barn kommer hit, för det är bra att de blandar sig med varandra; det ger dem självförtroende och skapar trygghet att de vet att det finns en värld utanför deras område där de känner sig trygga och där det bor människor som vill dem väl.

De två deltagarna har bland annat sommarjobbat, gått ledarskapsutbildning, undervisat varsin lågstadielklass på *Lovskolan* (se s. 28) samt varit badvakter och trygghetsvårdar på Vox-festivalen. Under kommunens planeringsarbete 2017 gick de trygghetsvandringar i bland annat Voxparken och på Sagostigen. Det är de mycket stolta över. De fick bland annat berätta hur de kände inför buskage och träd samt var det krävdes öppningar och belysning. De trivs i Oxhagen och tycker det är trevligare där än i deras eget, socioekonomiskt starkare, område:

Det är så annorlunda att vara här jämfört med [vårt område], för här hälsar alla på varandra. Det är så stor skillnad jämfört med vad man hör om området. Man hör bara det dåliga. En dag var det skottlossning och då var det detta alla pratade om, men ingen pratar om vänligheten och att alla bryr sig.

Deltagarna känner att de vuxit som människor och lärt sig mycket:

Det är inte bara vi som lär barnen i Vox något, de lär också oss en massa. Till exempel att man ska hälsa på sina grannar, att man ska bry sig. Vi svenskar gör ju inte det, de blir bara förbannade om man hälsar, ”Varför hälsar du på mig, vi känner väl inte varandra! Lite så. Det är mycket roligare att vara i Vox-området då.

Sammantaget får vi bilden att *After School* har stor betydelse både för de enskilda deltagarna och för området i stort. Verksamheten erbjuder tjejer fritidsaktiviteter de annars inte hade haft tillgång till och bidrar sannolikt till integration inom Vox-området och i relation till andra delar av staden. Med undantag för det senaste årets störningar i verksamheten på grund av coronapandemin får måloppfyllelsen uppfattas som god.

Familjekompis

Familjekompis pågick 2018–2019. Projektet har utvärderats för sig och presenterats i en rapport som kan läsas i sin helhet på nätet (Alsarve 2020). Den grundläggande idén är att stärka relationerna mellan ”nya svenska familjer” och ”etablerade svenska familjer”

genom att matcha dem. Under 2019 matchades 40 familjer. Ytterligare 20 anmälde intresse. Utvärderaren konkluderar att deltagarna i stort sett var nöjda.

Killmiddagar

Som ett led i *Mötesplats Vox* verksamhet har Bilda arrangerat *killmiddagar* utifrån ett koncept från studieförbundets arbete i andra regioner. Satsningen motiverades med att fokus också behöver läggas på män och inte enbart på barn och kvinnor. Man valde ut en medarbetare med särskild ”kunskap och kontakter” som ledare för verksamheten.

Killmiddagar skulle vara ett forum där förutom maten även ”tabubelagda” ämnen såsom maskulinitetsnormer och mäns livsvillkor stod på menyn. Problem uppstod i och med att endast en person kom och försöket lades ner. Vi omnämner detta därför att både det som fungerar och det som prövats, men inte fungerar berättar något om verksamheten, om området man verkar i och om relationen däremellan. I en miljö som Mötesplats VOX finns utrymme att testa olika initiativ för att undersöka intresset för och effekten av dem. Arrangörerna understryker att de ser dessa olika försök som en styrka, då de oberoende av det omedelbara resultatet blir en källa till lärande för anordnarna.

Fritidsbanken

Fritidsbanken tar emot fritidsutrustning från privatpersoner och näringslivet direkt till sin lokal eller via någon av kommunens återvinningscentraler. Vem som helst kan sedan låna sport- och fritidsutrustning i upp till två veckor. I brist på lämplig lokal i Vox-området håller verksamheten till i grannområdet Markbacken. 2021 övertogs och permanentades verksamheten av Örebro kommun.

Fritidsbanken har sitt ursprung i Forshaga kommun i Värmland 2012. Numera finns banker i hela landet. Grundidén är jämlikhet och miljö utifrån insikten att kostnaden för fritidsutrustning kan hindra barns och ungas jämlika tillgång till fritidsaktiviteter och att det är bra för miljön att utrustning som står oanvänd i ”källare och garage” återanvänds. Samordnaren, som jobbar halva tiden på fritidsbanken i Vox och halva tiden på banker i övriga länet, poängterar att de därmed omfattar FN:s sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarhetsmål.

De aktiviteter som ingår i verksamheten är utlånning av fritidsutrustning samt deltagande i event. Det är tydligt att utlåningen av vintersportgrejer jämnar ut människors förutsättningar att delta i evenemang och utflykter vintertid. Man lånar också ut ridutrustning i samverkan med en ridskola i Östernärke. Samordnaren berättar att många olika människor lånar utrustning:

Det är allt från äldre som lånar till barnbarnen till små barn som vill låna skidor. Många har en annan etnisk bakgrund. Det händer också att personer ur en etablerad medelklass lånar utrustning. Det är också boende i närområdet och ungdomar på Tegelbruket som ska i väg på en resa och ska testa första gången. Vi ser en viss skillnad på dem som lånar vår, sommar och höst eller vinter. Då kommer alla som vuxit ur pjäxor och skridskor. Kulturen spelar förstås roll för vad du söker upp för typ av aktiviteter. Fotboll är världsomspännande, men snöbaserat är något vi har i Norden. Det är ändå förvånansvärt många med den bakgrunden som lånar.

Mötesplats Vox är betydelsefull för *Fritidsbanken*. I samverkan med *Ungdomspoolen* inom mötesplatsen rekryterar man ungdomar som jobbar med utlåning eller event. Samordnaren berättar att detta har stor betydelse för ungdomar i Vox-området:

Banken fungerar som en arbetsmarknadsvagga för dem. De får förståelse för hur arbetsmarknaden fungerar och att man ingår i ömsesidiga beroenderelationer, t.ex. om man inte kommer på grund av skolarbete så accepterar ingen arbetsgivare det. En anställd har gått vidare till jobb på ICA-Maxi, visstid med möjlighet till vidare anställning.

Verksamheten fungerade planerligt tills coronarestriktionerna slog till i mars 2020. Under våren gick allt på sparlåga, men under sommaren hade man ett tält i Voxparken där man lånade ut kickbikes, inlines och skateboards med hjälp av sommarjobbare från *Ungdomspoolen*.

Givet rådande omständigheter får måluppfyllelsen betraktas som god. *Fritidsbanken* har potential att bidra till en meningsfull fritid för såväl barn, unga och vuxna. Den kan dessutom bidra till att jämna ut villkoren mellan olika socioekonomiska grupper både genom utlåningsverksamheten, event och samarbetet med *Ungdomspoolen*.

Kul i Vox

Kul i Vox vänder sig till barn 6–9 år som inte har rätt att gå på fritids då deras föräldrar är arbetslösa, föräldralediga eller sjukskrivna. 2019 deltog 30–35 barn regelbundet. 2020 var 19 tjejer och 14 killar inskrivna.⁶ Verksamheten finansieras av IOP:ets tre parter samt externa medel. Så här beskriver partnerna de problem som uppstår då barnen inte har någonstans att gå efter skolan:

[Många] av dessa barn springer runt, planlöst, i området efter skoltid i jakt på något att göra. Tyvärr resulterar denna jakt ofta i icke önskvärt beteende och aktiviteter som av omgivningen upplevs som stökiga och ibland även till skadegörelse. Dessa barn är även lätta att styra och rekrytera in i kriminell verksamhet. Till saken hör även att dessa barn går miste om en pedagogisk verksamhet som erbjuder andra barn i samhället, barn som har föräldrar i arbete. (Partnerskap Örebro 2019)

Verksamheten syftar till att ge barn med hemmavarande föräldrar möjlighet till språkinläring, social träning och pedagogisk verksamhet, öka deras förutsättningar att nå målen i skolan, delta i samhällslivet på lika villkor samt att verka för ökad trygghet i området (Partnerskap Örebro 2019). Under större delen av projekttiden skedde aktiviteter två eftermiddagar/vecka i Oxhagen. Under sommaren och hösten 2020 tillkom två eftermiddagar/vecka i Varberga; bland annat för att möta ökande behov till följd av coronapandemin. Fokus är rörelse och kultur. Barnen får mellanmål varje gång.

⁶ Under 2020 begränsades antalet deltagare till de barn som inte ingick i kommunens ordinarie fritidsverksamhet och inte hade några andra alternativ. Antal deltagare och vilka aktiviteter som genomförts rapporteras digitalt vid varje tillfälle till RF-SISU enligt Helhetsmetodiken, men hade inte sammanställts när utvärderingen genomfördes och har därför inte kommit utvärderingen till del.

Kul i Vox inkluderar dessutom vuxna och äldre ungdomar från området som verksamhetsledare. De rekryteras i regel via *Ungdomspoolen* eller mötesplatsens övriga nätverk. Verksamhetsledarna arvoderas genom Studieförbundet Bilda i och med att verksamheten hanteras som studiecirkel. Ledarna utbildas av kuratorn på *Mötesplats Vox* och får sedan regelbunden handledning. Vid varje tillfälle jobbar tre personer: en arbetsledare och två boende i området som kallas mammor. Mammorna har alla bott länge i området och fostrat sina barn där. De har rekryterats utifrån sitt engagemang för områdets alla barn oberoende av språk, religion och liknande.

Lägenheten i Oxhagen där verksamheten bedrivs har kök och stora utrymmen för pyssel, dans, vila och pingis. Barnen spelar dessutom fotboll och leker utomhus på den angränsande Hagaskolans områden. En av de så kallade mammorna berättar att barnen tycker mycket om *Kul i Vox*:

De vill vara där. Ibland skojar jag med dem om de gjort något de inte får och säger att jag ska stryka deras namn eller prata med deras mamma och pappa. ”Nej, stryk inte mitt namn!”
De vill jättegärna vara här. Det viktigaste är att ge barnen är kärlek, att se dem, lyssna på dem, krama dem och vara nära dem.

Verksamheten är betydelsefull för barnen, men också för cirkelledarna. En av ”mammorna” säger att känslan av att ha ett arbete, betyda något för andra och ha en egen inkomst är obeskrivlig: ”Det har gett mig ökad självkänsla!” Hon har fått god kontakt med barnen och deras föräldrar och tror att verksamheten har en tydligt integrerande och trygghetsskapande effekt. Det är avgörande att medarbetarna inte bara sveper in från andra platser i staden, gör sitt arbete och sedan lämnar området klockan fem. ”Vi stannar kvar här och är och bor tillsammans med alla dem som kommer till verksamheten”, berättar hon.

Kul i Vox framstår som den verksamhet som i särskilt hög grad har involverat alla tre parter i IOP:et. Det har skett genom gemensamma ansträngningar för finansiering genom ansökningar till externa finansiärer samt genom studieförbundens unika möjlighet att erbjuda föräldrar som bor i området arbete som arvoderade studiecirkelledare.

Måluppfyllelsen måste anses hög. Genom *Kul i Vox* får barn med hemmavarande föräldrar rätt till likvärdig pedagogisk verksamhet, vilket motverkar diskriminering och utrustar dem med redskap de behöver för att tillvarata sina demokratiska rättigheter; allt i enlighet med verksamhetens mål. Det ger sannolikt effekter på både individ-, områdes- och samhällsnivå. Detsamma gäller arbetet med studiecirkelledarna och den träffyta gentemot barnens föräldrar verksamheten innebär; föräldrarna träffar ju både varandra och verksamhetsledarna när de skriver in barnen.

Kurativ verksamhet

Den kurativa verksamheten inom *Mötesplats Vox* utförs av en kurator som har olika uppgifter kopplade till IOP:ets fyra mål. Kuratorn arbetar främst med direkt stöd till vuxna och föräldrar men också med flera av mötesplatsen verksamheter; bland annat via handledning kring bemötande och planering.

Kuratorn har tidigare erfarenhet av projektbaserat kurativt arbete i Oxhagen 2015 – 2018 då hon arbetade i ett tvärprofessionellt socialt investeringsprojekt där fyra kommunala förvaltningar (Socialförvaltningen, Förvaltningen för skola och förskola, Förvaltningen för funktionshinder samt FUF) samverkade kring familjer som har barn i åldrarna 0–9 år. Uppdraget var att hitta familjer i Oxhagen med behov av stöd och få dem att medverka i utredningar inom socialtjänsten, bidra till att barn växer upp under trygga förhållanden, få föräldrar i sysselsättning och utbildning samt samverka med Hagaskolan och andra barnverksamheter. Projektet övergick i *Mötesplats Vox* för kuratorns del medan övriga tjänster permanentades i kommunens regi.

En svår utmaning för kuratorn är att inte utföra sådant arbete som permanent verksamhet har i uppdrag att göra och att hålla emot när befintliga verksamheter vill lägga tunga uppgifter de inte själva mäktar med på henne. Basen i arbetet är gruppbaserad samhällsvägledning och föräldrastöd, men tjänsten är mycket öppet formulerad. Vid intervjutillfället är kuratorn tillfälligt ”utlånad” till Gumaeliuskolans elevhälsa delar av arbetstiden. En av skolans medarbetare som vi också intervjuat, säger att resursen är välbehövlig. Kuratorn anser att hennes viktigaste uppdrag är att bygga broar mellan lärare, barn och föräldrar:

Många föräldrar säger så här: ”Alla pratar och pratar och jag fattar ingenting. Jag behöver någon att hålla i handen.” Så jag behövs för att binda samman tillvaron för dem. En sa: ”Vad skönt att du var med mig [hos en myndighet], för nu lyssnade de på mig!” Också att folk får utrymme att uttrycka sina önskningar och behov som uppfattas med ett fullvärdigt perspektiv så samtalen mellan dem och myndighetspersoner kan bli mer jämlika.

Kuratorns mål är att fler barn ska känna trygghet och tillit i sina liv. Hon berättar att hon träffar barn som tappat förtroendet för vuxenvärlden redan i tvåan: ”Ingen pratar med barnen”, säger hon, ”de vuxna blir i stället en övervakningsinstitution både hemma och i skolan”. Följden blir att skolan inte erbjuder barnen och föräldrarna några alternativ till auktoritära relationer inom familjer som ofta blir föremål för samhällets inblandning. Snarare reproducerar samhället samma auktoritära relation till föräldrarna. ”Genom sina maktstrukturer och fördomar formar samhället de ungas möjligheter, men tyvärr ofta i fostran till utanförskap”, säger kuratorn. Och i den situationen blir föräldrarna ”minuspolen till varenda punkt ovan: de skäller på barnet, de slår barnet” och barnet hamnar i ett ”angiverisystem mellan hem och skola” som präglas av misstro och misstillit.

Kuratorn lider med de föräldrar som söker hennes stöd: ”Det är de föräldrar som inte kan tillgodogöra sig studiecirklar. De tar sig heller inte in till Servicecenter och de kan inte tillgodogöra sig en kurs på Arbetsförmedlingen.” Kuratorn är inte ensam om uppfattningen att delar av den hjälp som erbjuds förvärrar barnens och föräldrarnas situation. Så här resonerar en annan socialt engagerad tjänsteperson på en skola:

Det kan vara att många har jobb på andra arbetstider, kvällar etcetera. De förstår inte språket. När barnen skäms över dem blir det ännu mer påtagligt. Det är lätt att de här föräldrarna hamnar i underläge gentemot det svenska samhället. Jag vet inte hur många föräldrar vi hjälper med att fylla i blanketter till Försäkringskassan och Migrationsverket. De kämpar för att hålla näsan ovan vattenytan. Hur ska man söka skola till sina barn? Vem ska man ringa för att förstå och kunna följa den där länken? Det finns så många hinder fast de så gärna vill.

Det finns så många familjer som inte vill något annat än att delta i samhället. Men den stora, stora grejen är att någon måste ha ett övergripande ansvar över alla sektorsövergripande ansvar. Vem gör det? Skolan jobbar på sitt, bostad jobbar på sitt.

Svaret på vår första utvärderingsfråga är alltså att den kurativa verksamheten består av en rad olika aktiviteter; främst stöd till vuxna och föräldrar. Våra andra frågor handlar om verksamhetens betydelse på individ-, områdes- och samhällsnivå samt måluppfyllelse. Både kuratorn och tjänstepersonen konstaterar att det kurativa arbetet är ovärderligt för de personer som får hjälp och stöd men att mycket arbete kvarstår, och att förutsättningarna för förändring på samhällsnivå är ytterst begränsade. *Mötesplats Vox* verksamhet i stort bidrar till att ge barn och unga hopp samtidigt som den globala, nyliberala utvecklingen leder till försämrade livsvillkor i området. ”Vi har blivit så mycket bättre på att upptäcka, men vi har ingenting att erbjuda” avslutar skolans tjänsteperson.

Lovskolan

Lovskolan bedrivs sedan 2018 på Hagaskolan under korta lov såsom höst-, påsk- och sportlov. En dryg fjärdedel av skolans 320 låg- och mellanstadieelever deltar. De får möjlighet att komma i kapp i kärnämnen och erbjuds även fysisk aktivitet. Under höstlovet 2019 blev 25 procent av eleverna godkända i simning tack vare den mängdträning de fick då de simtränade 4–5 gånger i veckan, berättar en av skolans medarbetare. Dessutom ingår roliga fritidsaktiviteter och utflykter som avslutning på veckan.

Mötesplats Vox beskriver behovet av *Lovskolan* enligt följande:

Barnen [...] har många gånger föräldrar som inte kan språket och har svårare att guida sina barn in i föreningsverksamhet. Barnen 'dräller' runt och kan bli 'svansar till de kriminella'. Detta måste brytas. Drogerna strömmar fritt i Oxhagen och Varberga och vi måste jobba förebyggande för att förhindra att detta eskalerar. Att hålla eleverna sysselsatta och engagerade leder i allra högsta grad till att droger och annat 'tok' [inte] blir av. (*Mötesplats Vox* 2019)

Skolans medarbetare bekräftar bilden och berättar mer om verksamheten:

Skulle vi inte ha det skulle de hänga i området och hamna i destruktiva sammanhang. Vi har haft mycket aktiviteter, till exempel med temat kunskap och hälsa. Eleverna får simning och fysisk gympaaktivitet varje dag. Man kan också ta igen måluppfyllelse i skolan. De får frukt och lunch. Detta gör vi i samverkan med *Mötesplats Vox* samt egen personal.

Planen är att utveckla *Lovskolan* med bland annat MBU (människan bakom uniformen) teknik och programmering. Man satsar också på samhällsorientering och bildning i bred bemärkelse. Medarbetarna berättar att de anordnar Nobelmiddag i matsalen och delar ut litteratur-, konst- och fredspris till eleverna vars intresse för att delta är stort.

Lovskolan gör nytta även för de unga ledare som jobbar i den. Flera av dem rekryteras via *After School* och *Ungdomspoolen*. Ett par tjejer från ett näraliggande område berättar att de skapat bestående relationer med barnen. ”Jag fick de jobbiga små skitungarna i ettan, men vi bondade till slut”, säger den ena. ”Och jag fick treorna”, berättar den andra:

”När jag träffade dem igen på hösten var det tydligt att jag hade blivit deras trygghet”. ”Det finns jättemånga ungar här som inte har trygghet hemma”, förklarar de, ” så man blir en kompis de kan lita på”. När de senare sommarjobbade på Hästhagens kollo mötte de samma barn: ”När ungarna från Vox kom dit kunde jag jobba bättre med dem än de andra som jobbade där, som ungarna struntade i.” Den tillit som upprättats mellan de unga ledarna och barnen satt i även när de möttes i nya former och sammanhang på andra platser.

Verksamheten har tidigare finansierats av IOP:ets tre parter samt externa medel, men våren 2020 finansieras den huvudsakligen genom Hagaskolans egen budget. Enligt Hagaskolans rektor drivs den via samarbete mellan kommun, civilsamhälle och sponsorer såsom ICA Maxi och ICA Haga. Hagaskolans ledning understryker att samverkan med *Mötesplats Vox* är avgörande för *Lovskolans* existens men att den bör vara en del av skolans fasta utbud och finansieras genom skolans egen budget samt eventuella samarbeten.

När det gäller frågan om måluppfyllelse skiljer sig uppfattningarna hos de personer som intervjuats. Det är tydligt att kortsiktiga mål såsom simkunnighet uppnåts i hög grad, men däremot finns ännu inga mätbara effekter kopplade till IOP:ets långsiktiga mål *att stärka förutsättningarna för barn och unga att nå målen i skolan*. Här är det viktigt att ha kännedom om att alla färdigheter och värden inte syns i skolans målstyrda bedömnings-system. Skolans medarbetare erfar att aktiviteter som främjar kreativt skrivande, deltagande i drama- och musikundervisning samt den specifikt riktade verksamheten till ”elever med normbrytande beteende” gör stor nytta för enskilda individer. Det är en intressant observation givet att bildning i den breda bemärkelse *Lovskolan* tar fasta på är avgörande för barns utveckling och livsmöjligheter, men inte för deras betyg, som i dagens skolsystem mäts utifrån ytterst snäva mått (Visén 2015). Den form av bildning *Lovskolan* främjar genom kultur-, fritids- och idrotts-aktiviteter kan i hög grad bidra till barns framtida rörlighet mellan olika samhällsdomäner. Kultur i form av litteratur, poesi och konst, som ju eleverna ägnar sig åt i verksamheten, kan skapa tillhörighet med andra i samhället man inte delar direkta vardagserfarenheter med, på ett sätt som få andra medel förmår.

Vår samlade uppfattning är därmed att *Lovskolan* har positiva effekter för individer, samhällsgrupper och samhället i stort och är ett viktigt tecken på IOP:ets måluppfyllelse.

Multiarenan

Multiarenan består av ett utegym, en basketplan, ett par pingisbord och en bod för träningsredskap. Särskilda träningsguider ansvarar för utlåning av redskapen. Arenan är tänkt att bidra till meningsfull fritid, integration inom Vox-området samt mellan Vox-området och övriga staden. Ambitionen är att skapa träningsmöjligheter för alla, tvärs över gränser utifrån ålder, kön, religion, nationalitet, sexualitet och annat. Vår utvärdering visar att *Multiarenan* mycket riktigt synliggör många av områdets gränser, samtidigt som den erbjuder möjlighet till gränsöverskridande samvaro.

Multiarenan ligger på Syrianska kulturcentrets mark och är föreningens egendom och ansvar. Den har inte initierats av *Mötesplats Vox* och drivs heller inte av mötesplatsen, men beskrivs ändå i detta sammanhang då den är betydelsefull för delar av *Mötesplats Vox* verksamhet. Kulturcentrets representanter berättar att idén till arenan har sin upprinnelse i den dåliga hälsan hos framför allt äldre medlemmar i föreningen. Arenan utformades via samverkan med *Mötesplats Vox* och RF-SISU med medel från Boverket, Örebro kommun och RF-SISU. Den stod klar i augusti 2018. RF-SISU har också varit drivande i *Multiarenans* tillkomst.

Vår första utvärderingsfråga handlar om verksamhetens aktiviteter. En rad spontana aktiviteter äger rum på arenan: besökande från närområdet; familjer som spelar fotboll och pingis eller bara umgås medan barnen spelar boll på basketplanen. Ibland håller Örebro Syrianska ungdomsförening öppet och lånar ut träningsredskap. Sommaren 2019 kom ett hundratal ungdomar från föreningen dit och tränade varje torsdag. Under våren och sommaren 2019 anordnades också en rad organiserade aktiviteter. Långbro församling hade träffar för äldre två gånger i veckan, skolor såsom Gumaeliuskolan, Mellringeskolan och Hannaskolan förlade vissa idrottslektioner till arenan och socialpsykiatrien tränade där. Det är ett resultat av Syrianska Kulturcentrets satsning på att bjuda in fritidsledare, idrottslärare och andra aktörer till arenan för att de ska känna till och använda den.

Under sommaren 2019 gjorde Syrianska kulturcentret och *Mötesplats Vox* en stor satsning på *Multiarenan*. Fem unga ledare som utbildades via RF-SISU, två ungdomar från Syrianska kulturcentret och ungdomar från kommunens feriepraktik anordnade aktiviteter för barn inom ramen för Vox Games. Målet var att barnen skulle få prova på nya aktiviteter. Detta hade stor betydelse för både barnen och ledarna. En av de unga ledarna berättar att erfarenheten var meningsfull och utvecklande:

[Det var meningsfullt] att sysselsätta sig och få lite arbetserfarenhet, träffa andra, tjäna pengar såklart. Det var ju kul att få vara med barnen också. De flesta kanske inte har så mycket mer att göra än att hänga på sina gårdar så det var kul att få in några barn från Varberga och sysselsätta dem också i saker de kanske inte gjort innan. Jiu-jitsu till exempel, det kan vara inspirerande för dem att fortsätta med i framtiden. Vi fick vara med barn, ta hand om barn, försökte vara lite kreativa. Fick städa, ta emot barn. Det var folk från olika föreningar såsom Taekwondo, dans, olika föreningar kom och gjorde olika övningar och det var kul. Vi var mest där som stöd och såg till att allt gick bra. Ledarskapsutbildningen var bra och nyttig. För vissa kan den vara mer nyttig än för andra för det handlade inte bara om ledarskap, utan hur man gör bra ifrån sig på ett jobb så man får bra referenser och kan gå vidare i arbetslivet. Det var inte bara en feriepraktik i sig utan det var en utvecklingsgrupp för ungdomar.

Syrianska kulturcentret anser att samarbetet var mestadels positivt. Ledarna som rekryterats via *Ungdomspoolen* skapade trygghet och bidrog till att människor som inte tidigare besökt föreningen kom till arenan. Det fungerade sämre med de feriejobbare som kom via kommunens feriepraktik då dessa ofta saknade direktiv och ansvariga på plats. Situationen blev påfrestande på grund av oklarheter och ett för stort antal ledare; det saknades meningsfulla uppgifter och ungdomarna kände sig överflödiga.

Under coronapandemin har större delen av Syrianska kulturcentrets verksamhet, inklusive de organiserade aktiviteterna vid *Multiarenan*, stängts ner. Vid första intervjutillfället i maj 2020 kvarstår endast de spontana aktiviteterna.

Utmaningar kopplade till integration och jämlikhet

När vi talar med de olika aktörer som berörs av arbetet kring *Multiarenan* framkommer en rad utmaningar kopplade till integration och jämlikhet. Syrianska kulturcentrets explicita önskan är att *Multiarenan* ska kunna användas av alla. ”Vi vill att arenan ska påverka hela området positivt”, förklarar de, men poängterar att de som ideell förening inte har resurser för att bedriva samhällsservice på samma nivå som exempelvis kommunen eller ÖBO. ”Man förväntar sig att [vi] ska leverera samma sak som alla andra”, säger centrets representant och pekar på problem som uppstår då unga män från Varberga, Mellringe och Hjärsta ”kommer och tar över platsen” så att den blir otillgänglig för andra grupper.

En medarbetare i befintlig kommunal verksamhet menar att det krävs mycket organisation och samordning om *Multiarenan* ska leva upp till de mål om demokrati, jämlikhet och jämställdhet som kulturcentret artikuleringar: ”*Multiarenan* är starkt manligt kodad och styr man inte upp kommer inga tjejer alls”. Medarbetaren menar att de spontana aktiviteterna tenderar att vidmakthålla och förstärka ojämlikhetsmönster till fördel för de unga män som tillåts dominera platsen.

Den manliga dominansen och områdets etniska och religiösa konfliktlinjer blir också märkbara då äldre män i föreningen tar sig rätten att skälla ut unga medarbetare. Sommaren 2019 utsattes en av feriejobbarna för ett påhopp som hon uppfattade som rasistiskt och religiöst grundat. Hon fick intrycket att hon som turk och muslim ”inte hade några rättigheter på syriansk mark” och vägrade sätta sin fot där igen. Kulturcentrets ledare är medvetna om problematiken och berättar att de nu har samtalat med dessa män. De tillfogar att de inte upplevde att konflikten hade etnoreligiösa förtecken.

Det finns ytterligare exempel på att geografiska, etniska och religiösa konfliktlinjer i Voxområdet aktualiseras kring *Multiarenan*. Flera av dem har sin upprinnelse just i det faktum att arenan uppfattas som ”syriansk mark”. Ett av dessa exempel handlar om *Vox IF* (se s. 35) som konstaterar att ungdomarna från Oxhagen inte kommer till idrotts-aktiviteter förlagda till *Multiarenan*. Det beror sannolikt på en blandning av områdeskänsla samt etniska och religiösa motsättningar.

Kulturcentrets representanter förklarar att de till följd av den interna mångfalden har stora svårigheter med integration inom föreningen. Alla medlemmar är förvisso syrianer (en specifik kategori av kristna från Turkiet, Syrien, Irak och Libanon) men de kommer från länder med olika politiskt styre och infrastruktur samt har olika utbildningsnivå, kyrkotillhörigheter och inställningar till livet i diaspora (se även Deniz 2001). De har varit olika länge i Sverige och hanterar variationer av segregation på olika områden på olika sätt. Föreningen hanterar utan överdrift ett stort och resurskrävande arbete på många fronter:

Vi har till och med lagt oss i äktenskapskonflikter, för barnens skull bland annat. Vi tycker det är bra med den frihet som är en del av det svenska samhället och vill föra fram den. Vi jobbar också med våra ungdomar på glid, vi måste säga det, vara uppriktiga och inte försvara gruppen till vilket pris som helst. Hitta sätt att förändra ungdomars liv. Vi måste vara uppriktiga om sådant om vi vill kunna göra någon skillnad.

Trots utmaningarna vill kulturcentret vidareutveckla *Multiarenan*. Planen är att kommunen ska engagera sig mer; bland annat genom att sätta upp bänkar och snygga upp så att området blir attraktivt för fler grupper. När pandemin tillåter förnyat samarbete vill föreningen marknadsföra arenan så fler ungdomar får kännedom om den. Man vill också komma bort från den otydlighet i roller och ansvar som präglat den initiala samverkan kring *Multiarenan* genom tydlig kommunikation om roller och rättigheter inom samverkan.

Vår utvärdering har blottlagt en rad problem som måste tas på allvar, men som ingalunda ska tas som intäkt för att verksamheten bör upphöra. Tvärt om visar de uppblossande konflikterna på *Multiarenans potential*. Konflikterna uppstår ju när människor som annars inte möts faktiskt gör det. Sådana möten är en förutsättning för förhandlingar om hur det gemensamma livet och samhället bör utformas. Utmaningen ligger i att skapa förutsättningar för att dessa förhandlingar sker jämlikt och konstruktivt; det vill säga, i en deliberativ, demokratisk anda (se s. 14).

Seniorverksamhet

Mötesplats Vox har bedrivit seniorverksamhet främst i förhållande till ökad hälsa och välbefinnande samt målet om meningsfull fritid. Det har skett i samverkan mellan *Mötesplats Vox*, Kooperativet Träffpunkt i Oxhagen Centrum och Syrianska kulturcentret.

Delar av verksamheten har bedrivits under namnet *Seniorpuls* på Kooperativet Träffpunkt och i Varberga fritidsgårds lokaler. Aktiviteterna har varit fysisk träning, fika och temadagar bestående av exempelvis besök från blåljuspersonal, polis och en livräddare från *Voxbadet*. Ledaren för verksamheten i Varberga Centrum framhåller att deltagarna huvudsakligen är äldre syrianska kvinnor som har nytta av träningen och samvaron då de ”annars bara går ut när de ska handla och sedan går hem. Träningen ger dem möjlighet att komma ut och träffa andra”.

Såvitt vi kan bedöma utifrån ledarnas beskrivning bidrar träffarna till ökad hälsa och välbefinnande samt meningsfull fritid för deltagarnas del. Däremot kan verksamhetens betydelse på grupp- och samhällsnivå tänkas vara begränsad om de flesta redan känner varandra, vilket kan vara fallet i den del av verksamheten som är förlagd till Varberga eftersom så gott som alla är äldre, syrianska kvinnor.

Studiehandledning

Den studiehandledning för grundskolelever som ägt rum inom *Mötesplats Vox* har huvudsakligen finansierats med externa medel genom Bilda. Den har utförts av en person på deltid och bestått av läxhjälp och vägledning under en begränsad tid. För att komma i fråga för studiehandledning måste elevens svårigheter i skolan orsakas av dennes

livssituation och inte av en neuropsykiatrisk diagnos då en sådan berättigar till andra typer av stöd.

Enligt studiehandledaren är det svårt att säga något om hur många elever som fått och behövt stöd. Vid intervjutillfället i mars 2020 gavs stöd till 4 högstadieelever på Gumaeliuskolan samt 1 mellanstadieelev och 4 högstadieelever på Mellringeskolan. En uppföljande intervju i januari visade att ingen studiehandledning gavs under hösten 2020. Studiehandledningsverksamheten har inte haft några samordnande inslag som kan stimulera till en mer dynamisk verksamhet som är mindre personberoende än vad denna form ger intryck av att vara, exempelvis i likhet med Linje 14 där universitetsstudenter gett läxhjälp i Vivalla (jämför Trumberg och Lindberg 2014). Någon sådan utveckling har heller inte planerats.

Vi utgår från att stödet gjort nytta för de enskilda eleverna men kan inte uttala oss om verksamhetens betydelse på grupp- eller samhällsnivå.

Ungdomspoolen

Syftet med *Ungdomspoolen* är ökad anställningsbarhet och skolmotivation hos ungdomar i Vox-området. Verksamheten arbetar uppsökande på fritidsgårdarna i Oxhagen och Varberga. Projektledarens berättar att målet är att bidra till att ungdomarna lär sig vad som krävs för att få ett jobb, exempelvis kontakter, punktlighet och föreningsengagemang och att lotsa dem mot sådana erfarenheter. En viktig del av arbetet handlar om att skapa tillitsfulla relationer och ingjuta hopp om att det är möjligt att få ett jobb:

Syftet bygger på ett konstaterat behov för unga som behöver relationell lotsning för att komma i arbete och för att våga ta sig ut från det område de bor i. De unga tror inte på systemet eller dem som inte är i deras egen krets. ”Det där är inte för mig!” Varför? Vi jobbar uppsökande i ungdomarnas trygghetszoner på fritidsgården i Oxhagen och Varberga. Man är på *sin* fritidsgård. ”Min fritidsgård är där jag känner Mikael, Zeinab och andra. Relationerna bestämmer tillhörigheten, inte VOX eller Oxhagen eller Varberga

En sviktande arbetsmarknad ställer unga i Vox i en svår belägenhet då de flesta saknar nätverk med kontakter i arbetslivet. Ungdomarnas egen ingång till kontakt med Ungdomspoolen är därmed önskan att få hjälp med att få ett arbete. Svaret blir ”Javisst, jag kan inte ge dig ett jobb, men jag kan lotsa dig”, berättar projektledaren och fortsätter:

”Vad innebär det att du jobbar?” Du behöver kontakter, uppmuntran till punktlighet och föreningsengagemang så de ser hur man jobbar. Jag vill få in dem i en lärandeprocess och inte hålla dem i handen, utan jag släpper och återkommer: ”Hej, vad hände, varför gjorde du inte det som vi sa att du skulle?”, och så vidare.

Kärnan i arbetet är alltså att skapa relationer mellan ungdomar och samhället så deras chanser till ett liv i delaktighet ökar. Det är en svår uppgift givet den stigmatiserande självbilden hos framför allt unga män i området. Projektledaren berättar att de betraktar sig själva som hopplösa och kriminella oavsett om de har begått brott eller inte: ”[När vi diskuterar arbetsgivares krav på utdrag ur belastningsregistret] brukar de säga att de finns med i belastningsregistret, men hälften av dem har inget i det registret”. Självbilden

uppstår inte i ett vakuum, utan speglar den diskriminering ungdomarna möter på arbetsmarknaden:

De kan få höra ”Jaha är du från Varberga?” Jag frågar: ”Vad tänker du då?” ”Ja, det är Varberga och Oxhagen så det är inte lika bra. Men [arbetsgivarna] vågar inte säga det rakt ut.” Sedan har de mött det med utseendet.

Projektledaren konstaterar att ungdomarna möter negativa föreställningar och utsätts för diskriminering utifrån etnicitet, hudfärg, religion och en rad andra faktorer kopplade till sin bakgrund och hemvisten i Vox-området. Därmed behöver de relationell lotsning för att komma i arbete och våga ta sig ut från det område de bor i.

Sextio procent av ungdomarna i verksamheten är killar och fyrtio procent tjejer. Via *Ungdomspoolen* kan de få praktik eller feriejobb som leder till viktiga erfarenheter. Det kan handla om att gå en domarkurs hos ÖSK, ta truckkörkort, bli simlärare på Voxbadet eller Vivallabadet, arbeta med fritidsverksamheten *Kul i Vox*, arbeta på Stora Hotellet eller utföra vaktmästeri på Hagaskolan. Sommaren 2020 kom 64 ungdomar till åtta olika arbetsplatser via poolen. När ungdomarna väl har fått chansen att visa vad de går för är erfarenheterna för det mesta goda. ”När vi frågar dem hur de blev bemötta svarar de ’Jo, de tyckte jag var grym på ditt och datt!’” berättar projektledaren. Sådana positiva, formativa erfarenheter behövs som motvikt till den tveklöst svåra situation ungdomarna befinner sig i och den stigmatisering de drabbas av. ”Jag får en möjlighet att nå i kapp och få bättre förutsättningar, för mina föräldrar har inga kontakter”, som en av ungdomarna själv säger till projektledaren.

Under coronapandemin har många aktiviteter skett utomhus i Varbergaskogen; exempelvis en tipspromenad med frågor om arbetslivet. Ungdomarna har själva arbetat hårt för att anpassa och genomföra aktiviteterna. Projektledaren eller en annan ledare träffar ungdomarna varje vecka för att ”peppa och få kvalitetstid” med dem.

Verksamheten *Ungdomspoolen* består alltså av en rad aktiviteter som syftar till att bygga tillit, skapa hopp och främja erfarenheter som bidrar till att ungdomar i Vox-området tar sig ut på arbetsmarknaden. Måluppfyllelsen framstår som utomordentligt god. Arbetet sker på deltagarnas villkor via tillitsfulla relationer mellan deltagare och ledare. Effekterna på både individ-, grupp- och samhällsnivå kan antas vara mycket positiva.

Voxbadet

Voxbadet hette tidigare Varbergabadet och är nästan lika gammalt som bostadsområdet Varberga. Det är strategiskt beläget i den del av Varberga som gränsar till Oxhagen. Badet ägs av det allmännyttiga bostadsbolaget ÖBO och har genom åren förvaltats av en rad olika aktörer. Sommaren 2020 fick *Mötesplats Vox* möjligheten. De huvudansvariga från mötesplatsen sida var arbetsledaren för *Kul i Vox* och *Mötesplats Vox* aktivitetssamordnare. De samverkade med *Ungdomspoolen* och *Vox IF* samt externa aktörer såsom Örebro simallians (ÖSA) som höll simkurser för barn.

Just denna sommar beräknades extra många barn vara hemma i Vox-området beroende på reserestriktioner till följd av Corona. Därför var det mötesplatsens mål att erbjuda ett

attraktivt bad till låg kostnad oavsett väder. Det fanns planer på ett aktivitetstält, men tältet kunde av praktiska skäl, inklusive coronapandemin, inte förverkligas. Verksamheten blev därmed fortsatt väderberoende vilket verksamhetsledarna såg som olyckligt för områdets barn som inte har några alternativ vid dåligt väder. Badet var trots allt välbesökt med 10 297 besök under sommaren 2020.

Mötesplats Vox ambition var att bygga relationer med badets besökare i alla åldrar och lyssna in deras behov. Vidare avsåg IOP:et via badet profilera sig som en långsiktig aktör i området. Man siktade också på att driva Voxbadet som ett socialt företag eftersom det ansågs finnas möjligheter att göra en liten vinst som skulle kunna gå tillbaka till området. Detta visade sig möjligt då badet, trots mindre stöd från ÖBO än tidigare år, genererade ett mindre överskott som gick till *Vox IF*.

Den mötesplatsmedarbetare som utsågs till platsansvarig har varit badvärd på badet flera somrar och är förtrogen med både verksamheten och besökarna. Hon berättar att badet tidigare dominerats av gäster från Varberga, men numera besöks av människor från Oxhagen och övriga staden. En utvärderare som besökt badet har också intrycket att besökarna är mer blandade än tidigare. Mötesplatsmedarbetaren berättar:

Det finns familjer som är där varje, varje dag. Det har varit väldigt positivt med alla aktiviteter som har hänt. De grejerna har dragit folk som annars inte kommer till området. Man ser familjer som har på sig ryggsäcken som cyklar från stan. Jag skulle säga att i och med att det var Corona så var det många som kom också från Oxhagen. Det var jättekul att se. Det var en familj från Norr som sa att vi kommer att komma tillbaka flera gånger. Det är blandat, inte bara invandrare eller svenskar så det är en bra blandning av folk.

Voxbadet har därmed potential att förena grupper från olika områden i en djupt segregerad stad. Det har betydelse för att minska segregationen mellan Oxhagen och Varberga samt mellan Vox-området och övriga staden. Måluppfyllelsen får anses som mycket god och utvecklingspotentialen torde vara stor.

Vox IF

Idrott är en central del av *Mötesplats Vox* då en av IOP:ets parter, RF-SISU, har idrott som huvudsyssla. Mötesplatsen startade den numera självständiga föreningen *Vox IF* för att ”väcka intresse för idrott och bygga broar mellan idrottsföreningar och barn och unga i området” (*Vox IF* 2020). En av föreningens medarbetare betonar att idrott inte enbart handlar om att tävla, utan om rörelse och social samvaro. Därmed finns en integrerande potential:

Vi har nått ut, gränsöverskridande, men det har krävt mycket. Det finns en mer långsiktig tanke med integration, att man själv får starta eller ingå i samhället genom föreningar. [...] Unga ska kunna gå in i aktiviteter utanför sin vardagssfär. Vox IF möjliggjorde det. Vi hade Vox-games, Örebro boxningsförening och KFUM-dansledare som timarvoderades. De kom och ledde och berättade om vad de gör.

Vox IF arbetar medvetet för att inkludera olika grupper och bryta ojämlikhetsmönster kopplade till genus och kultur. Bland annat har kvinnliga boxningsledare bjudits in för att

bryta den starka kopplingen mellan boxning och maskulinitet. En medarbetare konstaterar att det är viktigt att ”ledarna inte är för grabbiga så tjejerna inte känner sig välkomna”.

Hösten 2019 genomfördes eventet Vox Games under 12 dagar. Det nådde ungefär 300 unika deltagare och drevs av cirka 25 ledare (Vox IF 2020). Bland föreningens övriga aktiviteter finns lovverksamhet på fritidsgården i Oxhagen. När gården stänger under jullovet arrangerar Vox IF aktiviteter i lokalerna. Man arrangerar också dans på Mellringeskolan. Två ledare, som bor i området och är en del av *Ungdomspoolen*, har startat en dansgrupp för barn i åk 4–6. Under sommaren 2020 organiserade föreningen spontanidrott i Voxparken under sex veckors tid. ”Då kom hela familjen, då har man något gemensamt att prata om: ’Jag boxades mot den där, såg du?’” berättar en av ledarna. Under två veckors tid pågick dessutom en idrottsskola i samarbete med fyra andra idrottsföreningar med aktiviteter såsom skateboard, handboll, innebandy och boxning. 30 tjejer och 60 killar i åldern 6–15 år deltog. Som vi redan nämnt arbetade Vox IF med *Voxbadet* sommaren 2020. Föreningen hade ansvar för inträdet, kiosken och en simskola där två simskolelärare undervisade 90 barn.

Förutom de utåtriktade aktiviteterna har Vox IF utbildat unga ledare i samverkan med *Ungdomspoolen* och RF-SISU. Första året deltog omkring 30 ungdomar i ledarskapsutbildningen. För vissa hade den enorm betydelse. En ungdom skrev så här i en utvärdering: ”Jag ville göra en insats i 45 minuter men det blev min väg in i samhället”. En annan ungdom berättar att Vox IF blev hans räddning från kriminalitet. Föreningens medarbetare har sett flera glädjande exempel:

Det finns många ungdomar i Vox som kanske fått gå igenom saker i livet, händelser och upplevelser som lett till en förändringsbenägenhet. Ibland kan det räcka att man får en klapp på axeln, ”Vi tror på dig!”. [En ungdom] sa så här: ”Det började med att en kille gav mig ledar-t-shirten”. Det är så fint att se hans utveckling.

Vox IF har i likhet med mötesplatsens andra verksamheter påverkats av restriktionerna under coronapandemin. Man har fått avstå från vissa moment, till exempel en dansuppvisning, och samarbeten. En medarbetare berättar att verksamheten också blivit lidande under aktivitetssamordnarens föräldraledighet. ”Aktivitetserna fortgick enligt plan men utvecklingen stannade av”, berättar han.

Måluppfyllelsen för Vox IF får anses vara god. Många av aktiviteterna har attraherat människor från olika delar av området och staden. Föreningen arbetar på ett medvetet sätt med de ojämlikhetsmönster som präglar området och idrottsrörelsen i stort.

Måluppfyllelse och utvecklingspotential

Vi har nu kortfattat beskrivit ett antal tjänster och verksamheter som alla ingår i det idéburna, offentliga partnerskap som rör bostadsområdena Varberga och Oxhagen och kallas *Mötesplats Vox*. I var och en av verksamheterna finns fler nyanser och detaljer än vad som ryms i beskrivningen. Låt oss nu sammanfatta och analysera några viktiga teman.

Mötesplats Vox egen uppfattning om IOP:ets utveckling är att det till en början drivit en rad kort- och långsiktiga projekt under ett slags testperiod. Så småningom utkristalliseras de verksamheter som verkligen bidrar till partnerskapets fyra mål och därmed bör stabiliseras. Vi delar den uppfattningen och ser det som en rätt så naturlig utveckling som kan liknas vid att vaska guld: efter enträget arbete faller gruset undan och guldkornen framträder allt tydligare.

Lyhördhet och samverkan bidrar till långsiktighet

De verksamheter som har bidragit till IOP:ets mål har flera gemensamma nämnare. De har utformats med lyhördhet för deltagarnas behov – ofta i dialogform och med ledare som själva bor i området – och de samverkar tätt med andra verksamheter. Låt oss ta *Kul i Vox*, *Ungdomspoolen* och *Vox IF* som exempel utan att för den sakens skull glömma de andra verksamheterna.

Kul i Vox är en fritidsverksamhet för barn som inte får gå på fritids då deras föräldrar är arbetslösa, föräldralediga eller sjukskrivna. Verksamheten kompenserar i någon mån för den dubbla diskriminering som uppstår då dessa barn, varav många lever i marginalisering, utestängs från den pedagogiska verksamhet andra barn får del av. Den bidrar också till att vuxna och ungdomar i området får jobb inom verksamheten; bland annat via *Ungdomspoolen* och *After School*. Dessutom träffar barnens föräldrar både varandra och verksamhetsledarna när de skriver in barnen, vilket bidrar till ökad rörlighet mellan människor och platser i området.

Kul i Vox integrerande potential skulle kunna utvecklas genom föräldraträffar eller föräldrastödsgrupper för hemmavarande föräldrar som ju inte har lika många träffytor som yrkesverksamma. Det finns också potential att luckra upp synen på mammor som primära omsorgspersoner – och etablera en jämställd syn på pappor som just sådana – genom att inkludera män. Vidare kan *Kul i Vox* av resursskäl endast ta emot de barn som inte har rätt till kommunalt fritids, vilket är olyckligt då det minskar kontaktytorna mellan barn i socioekonomiskt marginaliserade familjer och andra barn. En tredje möjlighet till ökad social och geografisk rörlighet skulle vara att inkludera alla barn i verksamheten.

Ungdomspoolen ser till att ungdomar med tuffa utgångslägen kan göra positiva och meriterande erfarenheter genom praktik, feriejobb, kurser och andra aktiviteter; ofta inom *Mötesplats Vox* egna verksamheter. Det är ovärderligt för de ungdomar som av sig själva och samhället betraktas som förlorare att ta aktiv del i bostadsområdets utveckling samtidigt som de ökar sin självkänsla och kompetens. Det är dessutom av stort värde för de verksamheter som behöver ledare och medarbetare med förankring i Vox-området; exempelvis *Vox IF*, *Kul i Vox* och *Voxbadet* som alla rekryterar ungdomar från poolen. Därmed är ungdomarna inte passiva mottagare utan högst delaktiga i sin egen och samhällets utveckling.

Detsamma gäller inom *Vox IF* där ett långsiktigt jämlikhetsarbete bedrivs med idrott som bas. Många av föreningens aktiviteter har inkluderat människor från olika delar av området och staden, vilket på ett högst konkret vis luckrat upp sociala och fysiska gränser

kring kön, kultur, etnicitet och socioekonomiska villkor. Ledarskapsutbildningen har haft mycket stor betydelse för en del deltagare som beskriver den som en väg in i samhället.

Vi vill särskilt lyfta fram de aspekter av dessa och övriga verksamheter som har ökat *rörligheten mellan människor och platser*. Samtliga av IOP:ets fyra mål handlar nämligen ytterst om detta. Måluppfyllelse i skolan är en grundförutsättning för att barn och unga ska kunna röra sig mellan olika geografiska och sociala miljöer i samhället. Detsamma gäller vuxnas utbildning och arbete. En attraktiv och trygg stadsdel är en stadsdel där människor kan röra sig fritt och lära känna nya människor utan att begränsas av rädsla och hierarkier. En meningsfull fritid handlar till stor del om att göra nya erfarenheter, skapa nya relationer och utveckla nya förmågor som bidrar till just rörlighet.

Några av verksamheter har varit svåra att undersöka och beskriva mer utförligt. Det beror bland annat på att aktiviteterna avstannat under utvärderingsperioden till följd av Corona, men också på oklar koppling till IOP:ets fyra mål om förbättrade förutsättningar för de boende i området eftersom de involverar människor i övriga staden och länet, som förvisso har stort behov av aktiviteterna, men utan att de har koppling till Vox-området.

I del fem och sex i rapporten återvänder vi till verksamheterna och de hinder och möjligheter vi ser för måluppfyllelse. Vi ska nu övergå till att diskutera det kvantitativa, statistiska underlag som ingår i utvärderingen.

4 DE BOENDES LEVNADSVILLKOR

Frågan är nu i vilken mån *Mötesplats Vox* har bidragit till förbättrade levnadsvillkor för boende i Vox-området. Mötesplatsens verksamhetsområden är många och omfattande vilket gör de faktorer som påverkar dessa närmast oändliga till antalet. Faktorerna är personliga, lokala, nationella, internationella och globala och är sammanlänkade med mångfacetterade processer som omöjligen kan överblickas i en studie som denna. Däremot kan vi utifrån statistiska uppgifter säga något om huruvida levnadsförhållandena har förändrats under projektperioden.

4.1 Förutsättningar för arbete, utbildning och integration

Vi börjar med att presentera statistiska uppgifter kopplade till det tredje målet som handlar om medborgarnas förutsättningar för arbete, utbildning och integration i det svenska samhället. Dessa uppgifter ger nämligen en bakgrundsbild av Vox-området som bidrar till en djupare förståelse för de resultat vi ser i relation till de andra delmålen.

För att få veta mer om förutsättningarna för arbete, utbildning och integration har vi undersökt hur stor andel av de boende i Varberga och Oxhagen som är arbetslösa, hur stor andel som har gymnasieutbildning eller högre utbildning, hur stor andel som har svensk respektive utländsk bakgrund och vilka förutsättningar människor i området har för deltagande i föreningsliv.

Den undersökta perioden är 2015–2019, vilket är så långt fram i tiden som den kommunala statistiken, som är baserad på data från Statistiska Centralbyrån, finns att tillgå. Källan för de statistiska uppgifterna är Örebro kommuns statistikdatabas om inte annat anges.

Integration

Vi börjar med att undersöka förutsättningarna för integration under femårsperioden 2015–2019⁷. Varberga och Oxhagen beskrivs ofta som segregerade områden. Som vi snart ska se präglas Vox av lägre inkomstnivå och mer social problematik än kommunen som helhet. Det är med andra ord ett marginaliserat och utsatt område i relation till mer

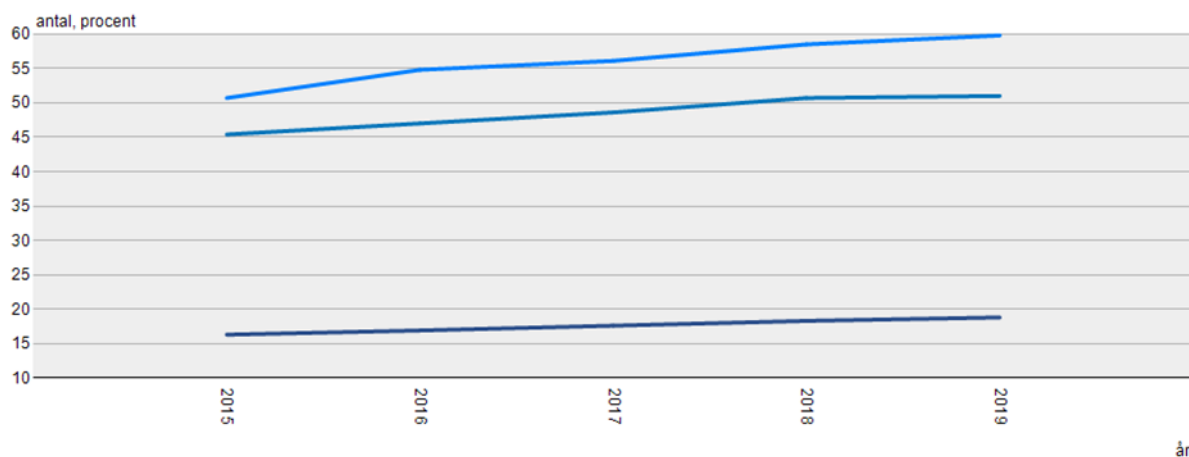
⁷ Femårsperioden motiveras av att det var 2015 som lokalsamhället i särskild grad fick upp ögonen för Vox-områdets ansträngda belägenhet. Det var också här som ett stort antal olika aktörer fokuserade på att utveckla trygghetsskapande och integrerande insatser i området.

välstånd delar av Örebro kommun. Men är det egentligen mer segregat? I Vox bor mycket riktigt en högre andel utrikes födda och människor med utländsk bakgrund än i kommunen som helhet. Samtidigt har människor långt mer diversifierad bakgrund i Vox i jämförelse med Rynninge och Adolfsberg. I dessa extremt segregerade stadsdelar har närmare 90 procent av alla boende svensk bakgrund, medan det i Vox bor människor från många delar av världen. Vi nämner det eftersom det är lätt att koppla samman segregation med just utländsk bakgrund – när den i själva verket kan vara mer påtaglig i stadsdelar där så gott som alla har svensk bakgrund.

Allt fler utrikes födda

2019 bodde 3544 personer i Varberga och 2414 i Oxhagen. När vi undersöker andelen utrikes födda får vi veta att den har ökat från 50,7 procent 2015 till 59,8 procent 2019 i Varberga och från 45,4 procent till 51 procent i Oxhagen. I Örebro kommun som helhet ökade andelen utrikes födda från 16,3 procent 2015 till 18,8 procent 2019. I Vox bor alltså totalt 5958 personer och 56 procent av dessa är utrikes födda.

Utrikes födda i Varberga, Oxhagen och Örebro kommun

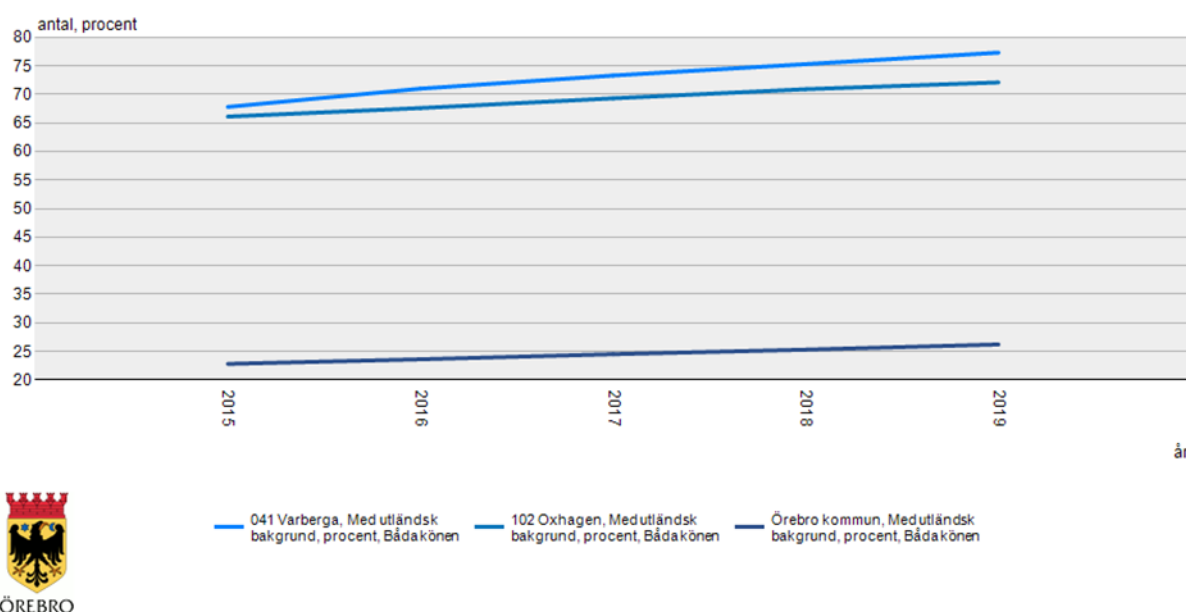

ÖREBRO

Tre av fyra har utländsk bakgrund

Av de knappt 6000 personer som bor i Vox 2019 har totalt 75 procent utländsk bakgrund, vilket innebär att de själva eller båda föräldrarna är utrikes födda. Andelen är något större i Varberga än i Oxhagen; 77,3 respektive 72,1 procent. Det kan jämföras med 26 procent i Örebro kommun i sin helhet. Varberga och Oxhagen ingår ju i kommunen som helhet, vilket betyder att de faktiska skillnaderna är ännu större. Andelen kvinnor och män är jämnt fördelad såväl bland de utrikes födda som de med utländsk bakgrund.

Utländsk bakgrund i Varberga, Oxhagen och Örebro kommun

Bakom begreppet ”utländsk bakgrund” döljs som sagt människor från vitt skilda delar av världen. I kategorin ryms såväl nyanlända som personer som är födda i Sverige och vars föräldrar har bott här sedan barnsben. Det är med andra ord en heterogen samhällsgrupp. De flesta av personerna med utländsk bakgrund i Vox har sitt ursprung i Asien, Afrika eller ett europeiskt land utanför EU; mer detaljerad än så är tyvärr inte statistiken. I Varberga 2019 har 16,1 procent av personerna med utländsk bakgrund europeiskt ursprung, 18,6 procent afrikanskt och 42,9 procent asiatiskt. I Oxhagen är fördelningen bland de med utländsk bakgrund 20,7 procent europeiskt ursprung, 11,8 procent afrikanskt och 41,4 procent asiatiskt. Med tanke på att många flyktingar kommit från asiatiska länder såsom Afghanistan och Syrien, samt från afrikanska länder såsom Somalia och Eritrea, före och under den period vi undersöker är detta förväntat.

Fler unga har utländsk bakgrund

Vi har sett att totalt 75 procent av de boende i Vox har utländsk bakgrund, men om vi undersöker andelen personer med utländsk bakgrund i de tre olika åldersgrupper som finns redovisade i den kommunala statistiken (0–15 år, 16–64 år och 65 år och äldre) blir det tydligt att fler yngre än äldre har utländsk bakgrund.

I åldersgruppen 0–15 år är andelen med utländsk bakgrund 80,2 procent i Varberga och 83,2 procent i Oxhagen. I gruppen 16–64 år är andelen 77,8 procent i Varberga och 76,9 procent i Oxhagen. Om vi ser till den äldsta gruppen, 65 år eller äldre, är andelen med utländsk bakgrund mycket mindre: 61,8 procent i Varberga och 38,7 procent i Oxhagen. Det har sannolikt att göra med att det föds många barn i familjer där föräldrarna är utrikes födda, vilket ju ökar andelen barn i åldern 0–15 år med utländsk bakgrund, samt flyktinginvandring som innebär att fler unga och fler barnfamiljer än äldre kommer till Vox.

Förutsättningarna för integration försämrats

Under perioden 2015–2019 ökar andelen utrikes födda och andelen människor med utländsk bakgrund i Vox. 2019 hade tre av fyra boende i området utländsk bakgrund – att jämföra med en av fyra i Örebro kommun som helhet. Förutsättningarna för integration i det svenska samhället har försämrats om vi betraktar en jämn fördelning av människor med svensk respektive utländsk bakgrund som ett mått på integration.

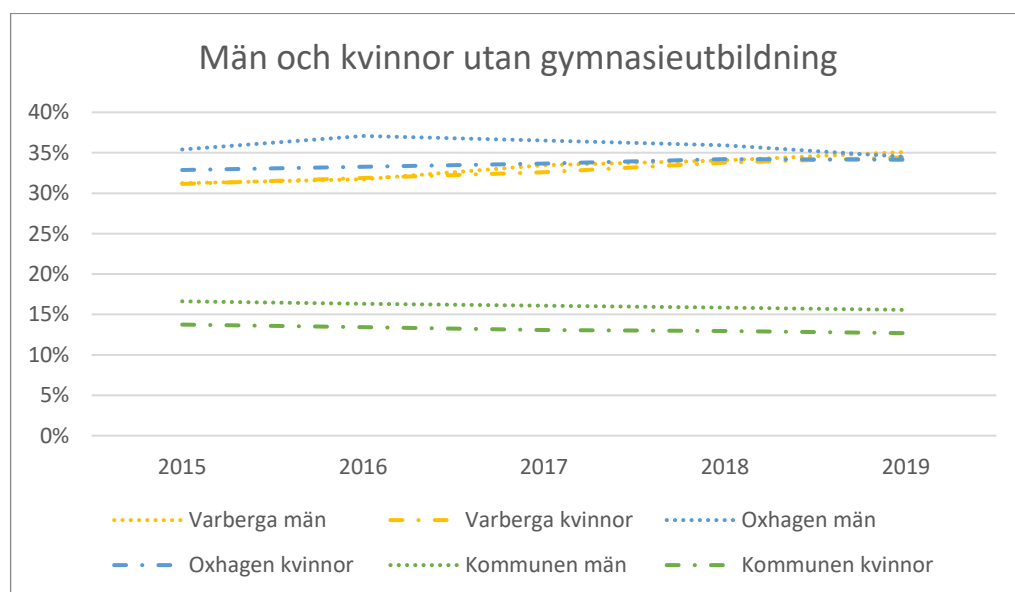
Utbildning

Låt oss nu undersöka utbildningsnivån i Vox under femårsperioden 2015–2019. Den data vi utgår från ingår i Örebro kommuns statistikdatabas och har tagits fram av Örebro kommuns statistiker om inte annat anges.

Var tredje saknar gymnasieutbildning

2015 saknade drygt var tredje boende i Vox gymnasial utbildning; något fler i Oxhagen än i Varberga. I Örebro kommun saknade var sjätte person gymnasial utbildning och i Sverige var tionde. Avsaknad av gymnasieutbildning innebär enligt SCB:s definition att en person är lågutbildad. I gruppen lågutbildade ryms såväl personer som gått nioåring grundskola, och som därmed har relativt goda möjligheter att läsa in gymnasiekompetens, som personer som aldrig gått i skolan.

När vi betraktar utvecklingen 2015–2019 ser vi att andelen lågutbildade i Vox ökar några procentenheter samtidigt som den minskar något i Örebro kommun. Skillnaden mellan Vox och kommunen som helhet ökar alltså under den undersökta perioden.

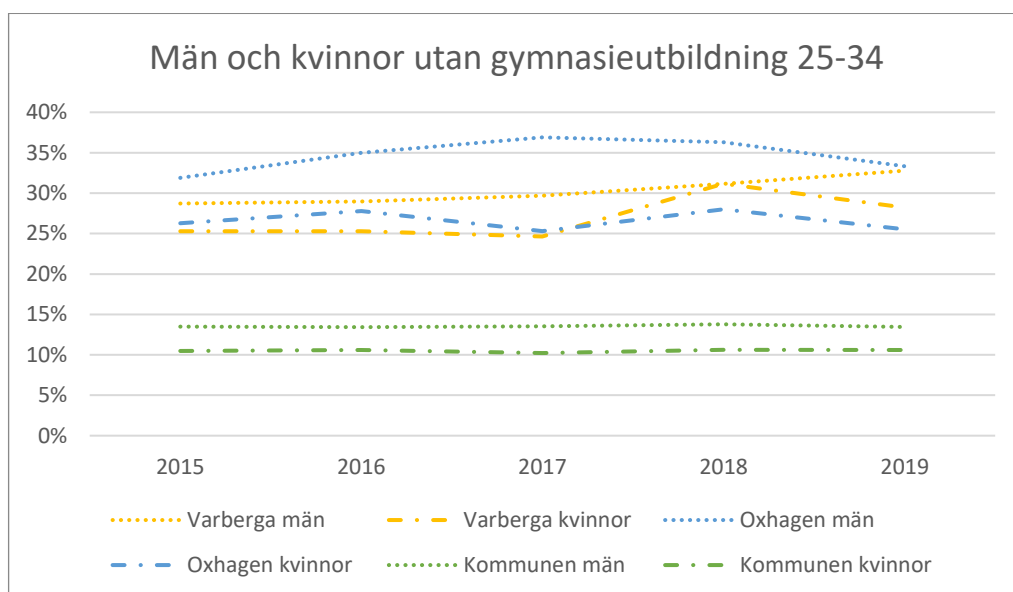

Allt fler unga saknar gymnasieutbildning

I såväl Vox som Örebro kommun är en större andel äldre än yngre lågutbildade, vilket är förväntat givet att den generella utbildningsnivån i Sverige ökar med tiden. I Varberga

2019 saknar hälften av personerna i åldersgruppen 65–74 gymnasieutbildning, vilket kan jämföras med en tredjedel i kommunen som helhet i samma åldersgrupp.

Men också andelen lågutbildade under 65 års ålder ökar i Vox, vilket går stick i stäv med den generella utvecklingen mot en allt högre utbildningsnivå. Låg utbildningsnivå är alltså inte ett problem som per automatik avtar med tiden. I Vox tycks det snarare cementeras och förstärkas. Andelen unga vuxna i åldern 25–34 utan gymnasieutbildning ökar nämligen 2015–2019. I Vox 2019 saknar var tredje ung vuxen i åldern 25–34 gymnasieutbildning. Det kan jämföras med drygt var tionde ung vuxen i Örebro kommun. Klyftorna mellan Vox och övriga kommunen riskerar att djupna ytterligare om utbildningsnivån bland unga vuxna i VOX fortsätter sjunka samtidigt som den fortsätter stiga i kommunen i enlighet med den nationella utvecklingen.

Kvinnors och mäns utbildningsnivå

När vi undersöker skillnaderna mellan kvinnors och mäns utbildningsnivå, vilken framgår av diagrammen ovan, ser vi att kvinnor har högre utbildning såväl i Vox som i Örebro kommun som helhet, vilket överensstämmer med det nationella mönstret: kvinnor har generellt högre utbildningsnivå än män. Könsskillnaderna är dock mindre uttalade i Vox än i kommunen – i synnerhet mot slutet av mätperioden. En möjlig förklaring till att könsskillnaderna i Vox är mindre än i kommunen kan vara den höga andelen utrikes födda. En stor andel av de utrikes födda kommer från länder med sämre utbildningsmöjligheter för kvinnor än för män. I början av mätperioden är könsskillnaderna mer markanta i Oxhagen än i Varberga, för att sedan plana ut, vilket skulle vara intressant att undersöka närmare.

Färre högutbildade i Vox

Vi har hittills talat om andelen lågutbildade, det vill säga personer utan gymnasieutbildning. 2019 är andelen personer med högst gymnasial utbildning likartad i Vox och kommunen: omkring 40 procent. Däremot finns skillnader vad gäller eftergymnasial

utbildning. 2019 hade omkring 24 procent av de boende i Oxhagen, omkring 26 procent av de boende i Varberga och omkring 45 procent i Örebro kommun eftergymnasial utbildning. Vilken typ av eftergymnasial utbildning det rör sig om framgår inte av statistiken, så det kan hända att än större skillnader framträder om vi skulle beakta de eftergymnasiala utbildningarnas typ och längd.

Utbildningsnivå, samhällsorientering och sysselsättning

Sammantaget ser vi att utbildningsnivån i Vox är synnerligen låg jämfört med Örebro kommun. Totalt sett är andelen som saknar gymnasieutbildning dubbelt så stor i Vox som i kommunen. När det gäller unga vuxna i åldern 25–34 är andelen som saknar gymnasieutbildning drygt tre gånger större i Vox – och dessutom ökar den.

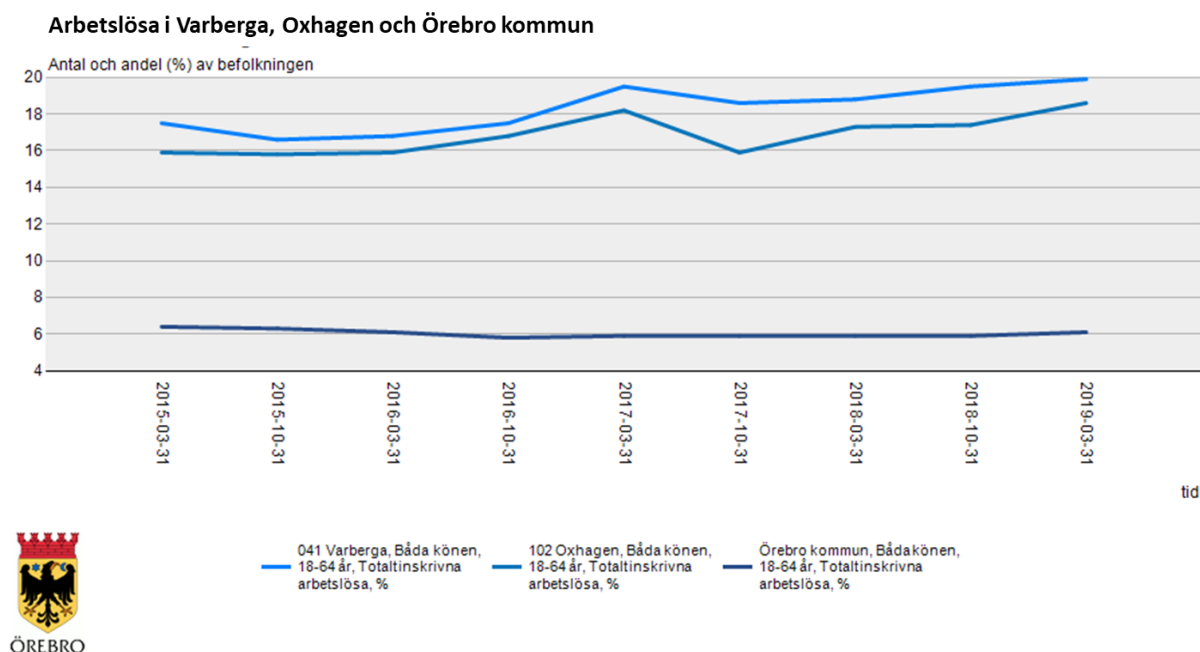
Många människor skulle hålla med om att utbildning har ett värde i sig. Dessutom vet vi att utbildning förbättrar människors förutsättningar för att orientera sig i samhället och delta i demokratiska processer. Utbildningsnivån är också den enskilt viktigaste faktorn för arbetslöshet. Gymnasieutbildning är en vattendelare som till stora delar avgör vilka som blir arbetslösa när konjunkturen mattas av (Akademikernas a-kassa 2020). Den ekonomiska kris som följer på Coronapandemin kommer alltså sannolikt att drabba lågutbildade människor i Vox hårdare än resten av kommunen – med ökade socioekonomiska klyftor som följd⁸.

Arbete

Låt oss nu säga något om förutsättningarna för arbete, som alltså hänger tätt samman med utbildningsnivån. Arbete är en grundförutsättning för försörjning och ekonomisk självständighet, men också en viktig förutsättning för integration på flera områden i och med de erfarenheter, färdigheter och sociala relationer deltagande i arbetslivet kan bidra till.

Under perioden 2015–2019 varierar andelen arbetslösa i Varberga mellan 16,6 procent och 19,9 procent. I Oxhagen varierar den mellan 15,8 procent och 18,6 procent. Arbetslösheten i Oxhagen är något lägre än i Varberga under dessa år, men skillnaderna mellan de två bostadsområdena är små. Däremot är det stor skillnad mellan Vox och Örebro kommun som helhet, som konsekvent befinner sig omkring riksgenomsnittet 6 procent (Akademikernas a-kassa 2020).

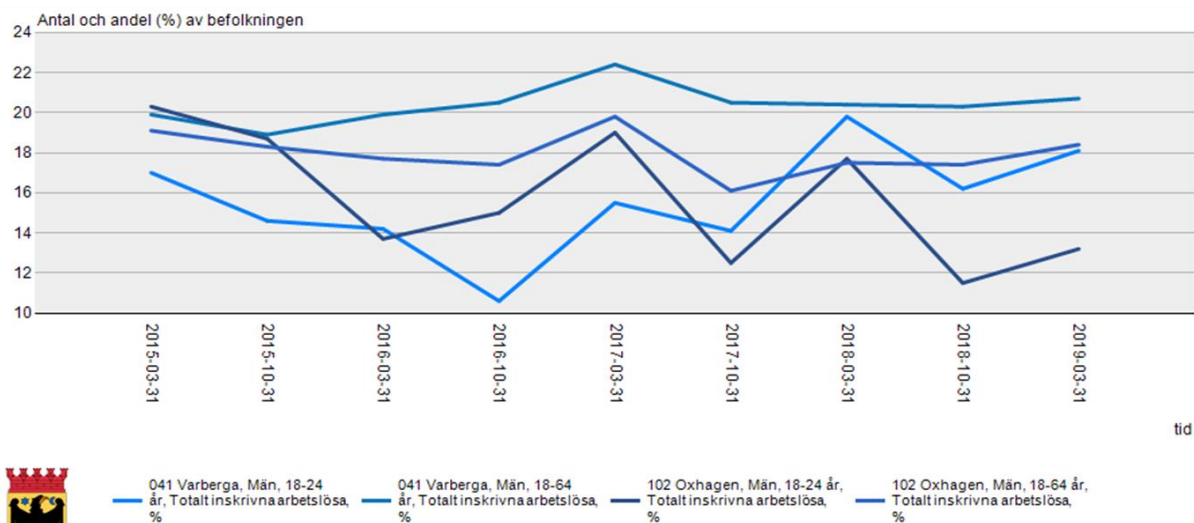
⁸ Som underlag för utvecklingen i bostadsområden med liknande socioekonomisk struktur, kan flera av Delmos rapporter vara behjälpliga.

Variationer utifrån kön och ålder

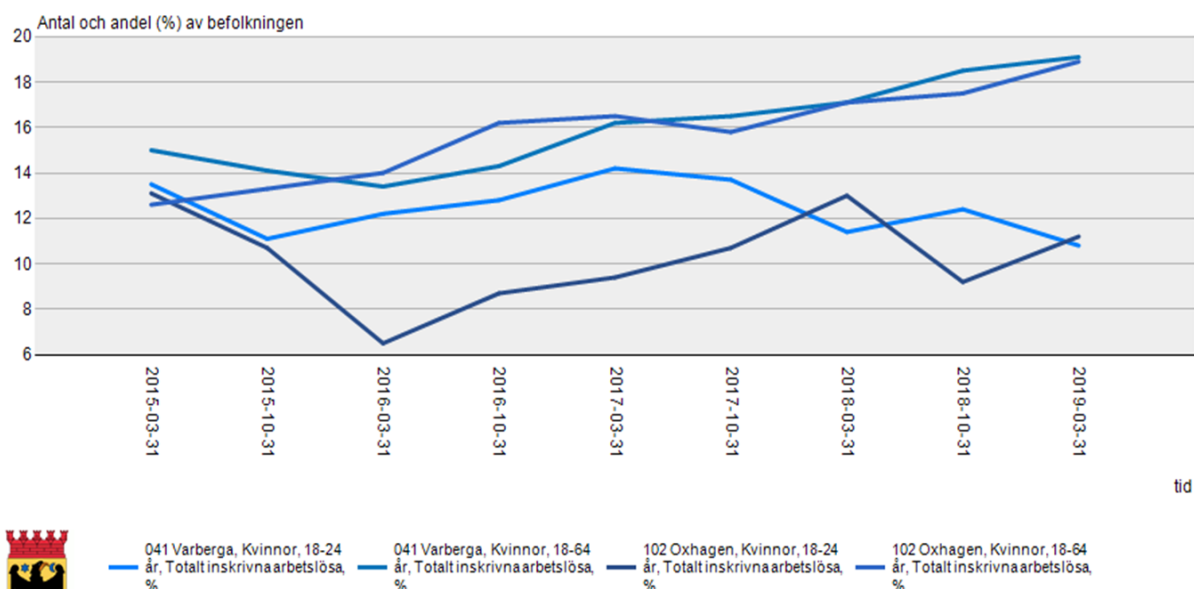
Arbetslösheten är ojämnt fördelad i befolkningen. Sett till hela Sverige varierar den 2019 mellan 4,2 och 15 procent beroende på kön och ålder. Kvinnors arbetslöshet är lägre än mäns. De äldsta kvinnorna har den lägsta arbetslösheten och de yngsta männen den högsta (Akademikernas a-kassa 2020). Örebro kommun som helhet följer det nationella mönstret: unga män är arbetslösa i högre utsträckning än övriga befolkningen. Men när vi undersöker Varberga 2015–2019 framgår att kvinnor och män i åldern 18–24 år har markant lägre arbetslöshet än övriga kvinnor och män i området.

Arbetslöshet bland män i Varberga och Oxhagen

ÖREBRO

Arbetslöshet bland kvinnor i Varberga och Oxhagen

ÖREBRO

De största skillnaderna mellan unga kvinnor och övriga kvinnor syns 2019, då 10,8 procent av de unga kvinnorna i åldern 18–24 var arbetslösa jämfört med 19,1 procent av övriga kvinnor. För männens del är skillnaden som störst 2016. Då var 10,6 procent av de unga männen och 20,5 procent av övriga män i Varberga arbetslösa.

Ett liknande mönster framträder i Oxhagen oavsett om vi undersöker män eller kvinnor, men där är skillnaderna mellan åldersgrupperna något mindre. För Oxhagens del gäller att 11,2 procent av de unga kvinnorna och 18,9 procent av övriga kvinnor var arbetslösa 2019, liksom 13,2 procent av de unga männen och 18,4 procent av övriga män.

Ålder, bakgrund och integration på arbetslivsområdet

Under mätperioden är ungdomsarbetslösheten i Varberga som lägst 11,8 procent (2016) och som högst 14,2 procent (2019). I Oxhagen är den som lägst 10,5 procent (2016) och som högst 12,2 procent (2019). I Örebro kommun som helhet varierar ungdomsarbetslösheten mellan 5,2 och 5,6 procent under perioden 2015–2019. Ungdomsarbetslösheten är alltså åtminstone dubbelt så stor i Vox jämfört med kommunen som helhet.

Det är intressant att notera att ålderns betydelse ser ut att förändras och öka under perioden 2015–2019 i Vox. I början av 2015 var unga män och kvinnor i Oxhagen arbetslösa i högre utsträckning än övriga, precis som i resten av landet, men sedan blir det tvärt om: ungdomsarbetslösheten blir lägre än hos övriga befolkningen. Klyftan mellan ungdomarna och den övriga befolkningen vidgas dock mot slutet av mätperioden. I Varberga är den utvecklingen tydlig för kvinnornas del men inte för männens; där skiljer det endast ett par procentenheter mellan unga män och övriga män 2019.

En möjlig förklaring till ålderns omvända betydelse – det vill säga, att ungdomar i Vox är arbetslösa i mindre utsträckning än övriga – är att unga i Vox har lättare att få jobb eftersom de i större utsträckning är födda och/eller uppvuxna i Sverige och har en svensk gymnasieutbildning jämfört med äldre personer med utländsk bakgrund i området. Om det stämmer är det i själva verket födelseland, utbildning, språkkunskaper och andra förutsättningar för arbete och integration som har betydelse snarare än åldern i sig.⁹

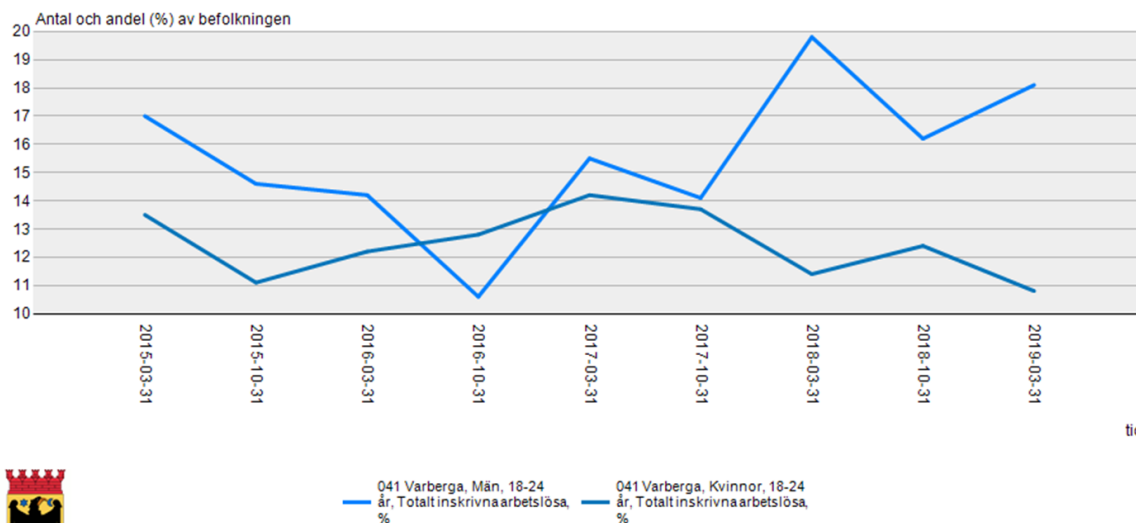
Skillnaderna mellan kvinnor och män minskar

När vi undersöker skillnader mellan kvinnor och män i åldersgruppen 18–24 år ser vi att kvinnorna har den lägsta arbetslösheten över tid, med undantag för ett mättillfälle 2016. Därmed följer den lokala statistiken den nationella, som ju visar att kvinnors arbetslöshet är lägre än mäns. I Varberga ser könsskillnaderna bland ungdomarna ut att öka medan det motsatta gäller i Oxhagen. När vi jämför samtliga kvinnor och män, 18–64 år, ser vi däremot att könsskillnaderna planar ut i hela Vox under den undersökta femårsperioden. 2019 skiljer arbetslösheten endast några tiondels procentenheter mellan könen.

Låt oss fortsätta undersöka vad tillgänglig statistik kan säga om detta.

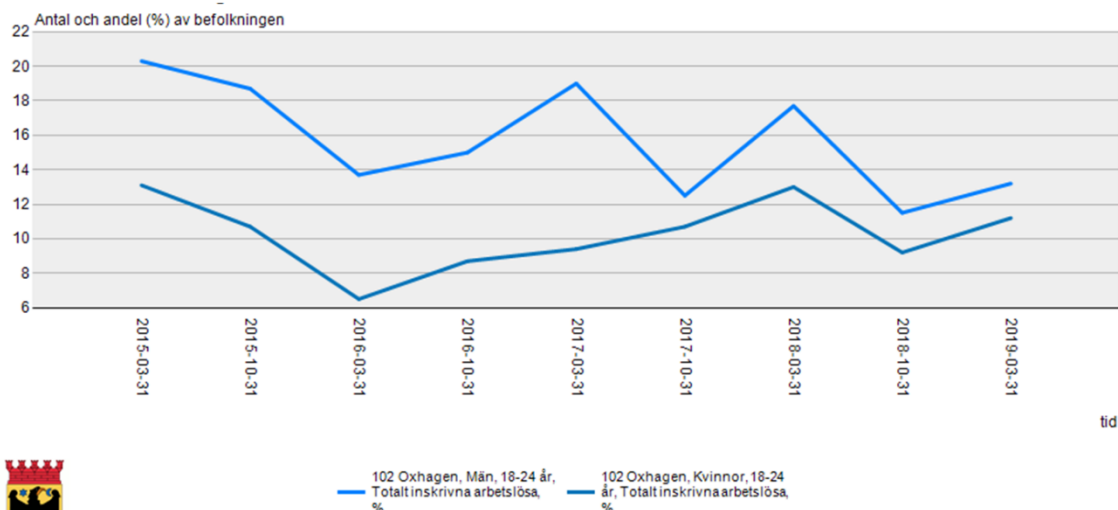
⁹ Vi har tyvärr inga uppgifter om hur arbetslösheten i området är fördelad mellan personer med svensk och utländsk bakgrund eftersom arbetslöshetsstatistiken i Örebro kommuns statistikdatabas inte redovisas utifrån bakgrund eller födelseland.

Arbetslöshet bland unga kvinnor och män i Varberga

ÖREBRO

Arbetslöshet bland unga kvinnor och män i Oxhagen

ÖREBRO

Aktivitetsstöd och konjunkturbaserade program

De uppgifter som redovisats hittills gäller det totala antalet arbetslösa; såväl öppet arbetslösa som personer med aktivitetsstöd och i konjunkturbaserade program. Knappt hälften av de arbetslösa i Örebro kommun omfattades av en sådan åtgärd 2019. I Varberga, där ju arbetslösheten 2019 var 19,9 procent ingår 10,4 procent av de boende i ett sådant program. I Oxhagen, där 18,6 procent var arbetslösa 2019 är det 10,5 procent som gör det.

Därmed är det något vanligare att arbetslösa i Vox får aktivitetsstöd eller inkluderas i ett konjunkturbaserat program jämfört med kommunen som helhet. Åtgärderna är jämnt fördelade mellan arbetslösa kvinnor och män, men en större andel ungdomar i åldern 18–24 år än övriga tilldelas dessa åtgärder. 9,2 av ungdomarna i Varberga och 8 procent av

ungdomarna i Oxhagen har 2019 aktivitetsstöd eller ingår i ett konjunkturbaserat program.

Det framgår inte av statistiken om *Ungdomspoolens* verksamhet (se s. 33) registreras som aktivitetsstöd eller konjunkturbaserat program, men om så är fallet är det sannolikt det som ger avtryck.

Arbetslösheten i Vox ökar

Den övergripande bilden är att arbetslösheten i Vox är markant större än i Örebro kommun som helhet. 2019 är ungdomsarbetslösheten mer än dubbelt så stor i Vox som i kommunen. Den totala arbetslösheten är tre gånger högre i Vox än i kommunen. Under 2015–2019 ökar arbetslösheten i Vox med några procentenheter medan den i kommunen förblir relativt stabil. Vi ser alltså att de redan djupa klyftorna mellan människor i Vox och kommunen som helhet blir än djupare.

Med tanke på den låga utbildningsnivån i Vox och den ekonomiska kris Coronapandemin medför kan vi som sagt förvänta oss än högre arbetslöshet i Vox under 2020 och 2021 – och större skillnader gentemot kommunen som helhet.

4.2 Förutsättningar för deltagande i föreningsliv

Med i *Mötesplats Vox* ambitioner finns behovet av att stärka föreningslivet i området. I en rapport från 2014 jämförs Oxhagen och Varberga med Vivalla som med sina toppnoteringar i socioekonomisk marginalisering samtidigt framhålls som ett föredöme avseende föreningstäthet.

Deltagande i föreningslivet kan bidra till en meningsfull fritid och samtidigt vara en väg till integration. Förutsättningarna för deltagande i föreningsliv förbättras om det finns föreningar i närområdet (MUCF 2020). I Vox finns följande föreningar registrerade: Bosnien Hercegovinas förening Miris och Syrianska föreningen i Örebro, som båda ägnar sig åt kulturverksamhet och integration, friidrottsföreningen IF Spartacus, idrottsföreningen Örebro Syrianska IF, dansföreningen KFUM Örebro Dance Massive Community och Unga Örnar Varberga vars verksamhet kretsar kring musik.

Enligt Kultur- och fritidsförvaltningen finns fler föreningar i området, men det är dessa som valt att registrera sig i Varberga eller Oxhagen. Fyra av de sex registrerade föreningarna rapporterar in sitt medlemsantal till kommunen. 2020 rapporterade de in sammanlagt 2 707 medlemmar i alla åldrar enligt följande:

- Bosnien Hercegovinas förening Miris: 521
- KFUM Örebro Dance Massive Community: 569
- Syrianska föreningen i Örebro: 1387
- Örebro Syrianska IF ungdom: 230

Det är naturligtvis fullt möjligt för personer som inte bor i Vox att vara medlemmar i dessa föreningar likväl som de boende i området kan vara medlemmar i föreningar i en annan stadsdel. Dessutom kan en och samma person vara medlemmar i ett antal av dessa föreningar. Vi kan därmed inte säga något om hur stor andel av de boende i Vox som är föreningsaktiva.

I jämförelse med andra jämförbara stadsdelar i Örebro är antalet registrerade föreningar i Vox varken stort eller litet (Örebro kommun, 2021). Men en sådan jämförelse riskerar att bli missvisande eftersom vi inte vet hur många föreningar som de facto finns i de olika stadsdelarna. Vi kan konstatera att det finns ett antal föreningar i Vox men de knapphändiga uppgifterna gör att vi inte kan säga något om hur förutsättningarna för deltagande i föreningslivet har utvecklats över tid. För säkrare kunskap om de boendes konkreta deltagande föreningsaktiviteter krävs att en representativ andel av de boende besvarar en enkät som utformas för detta syfte, vilket är ett omfattande arbete som inte ryms inom denna utvärdering.

4.3 Förutsättningar för en attraktiv och trygg stadsdel

Det andra målet vi har till uppgift att utvärdera handlar om förutsättningarna för att Vox ska uppfattas som en attraktiv och trygg stadsdel.

Den utbredda otryggheten i området är en återkommande del av problembeskrivningarna i avtalet mellan IOP:ets tre samverkande parter samt i flera ansökningar om finansiering av *Mötesplats Vox* verksamheter och aktiviteter.

Det finns naturligtvis många sätt att skapa sig en uppfattning om detta.¹⁰ Vi har gjort ett axplock utifrån några faktorer som tillsammans ger en bild av levnadsvillkoren i området. Dessa faktorer hänger tätt samman med förutsättningarna för arbete, utbildning och integration som vi redan har diskuterat.

Först undersöker vi de ekonomiska villkoren i Vox genom att se på nettotinkomst, fattigdom och försörjningsstöd. Därefter diskuterar vi samhällets kännedom om missförhållanden i området utifrån några nedslag i socialtjänststatistiken samt intervjuer med tjänstepersoner inom sociala sektorn. De statistiska uppgifterna från SCB samt kommunens statistikdatabas har tagits fram av Örebro kommuns statistiker. Vi går sedan vidare med uppgifter från det kommunala bostadsbolaget ÖBO:s (2020)

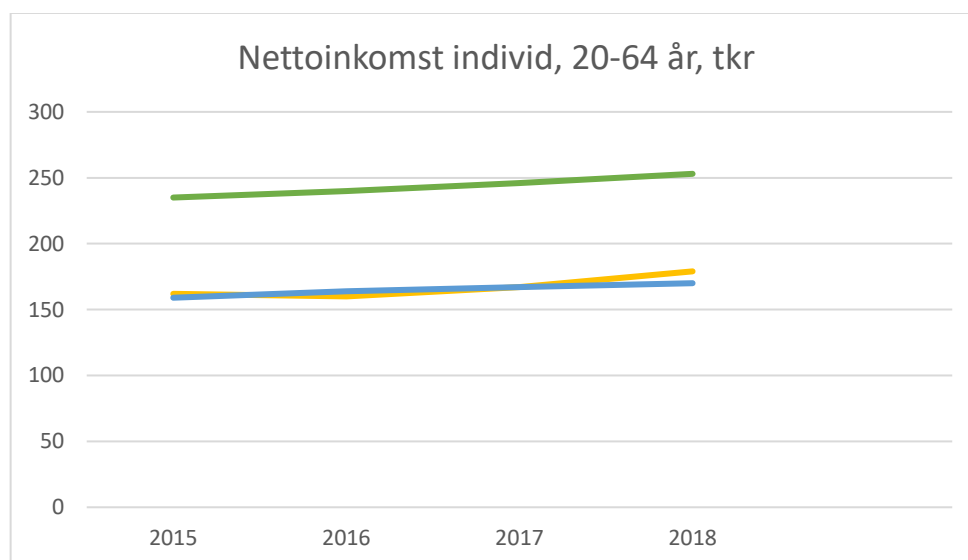
¹⁰ Varken SCB:s årliga medborgarundersökning, som undersöker hur nöjda och delaktiga människor känner sig i relation till kommunen de lever i, eller Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning, NTU, som mäter människors upplevda trygghet och utsatthet för brott, redovisas på stadsdelsnivå. Ett annat relevant mått att analysera i sammanhanget är trångboddhet, men kommunens statistiker kan inte mäta trångboddhet på något rättvisande sätt, vilket gör att vi inte diskuterar det närmare.

kundnöjdhetsundersökning, där de boende i Vox själva uppskattar sin trivsel och trygghet. Vi presenterar till sist statistik som rör kriminalitet och utsatthet för brott.

Ekonomiska villkor

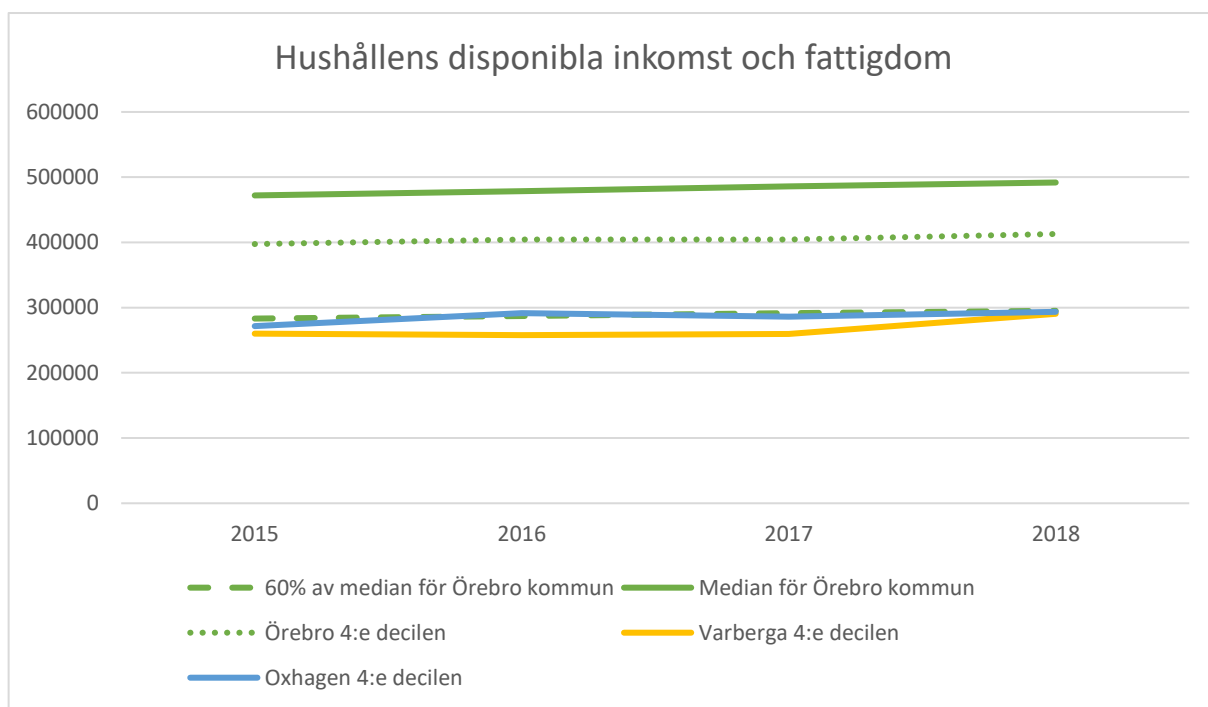
För att få en bild av de ekonomiska villkoren i Vox börjar vi med den genomsnittliga nettoinkomsten för personer i åldern 20–64 år 2015–2018, vilket är så långt fram i tiden dessa uppgifter finns. Nettoinkomsten är den totala inkomst en person har att röra sig med efter avdragen skatt, inklusive bidrag såsom barnbidrag, bostadsbidrag och sjukförsäkring.

I Varberga ökar den genomsnittliga nettoinkomsten från 162 000 kronor till 179 000 kronor under den undersökta perioden. I Oxhagen ökar den från 159 000 kronor till 170 000 kronor. Vi kan jämföra utvecklingen med kommunen som helhet, där nettoinkomsten ökar från 235 000 kronor till 253 000 kronor samma period. Vi ser alltså en betydande skillnad i genomsnittlig nettoinkomst mellan Vox och kommunen.

Fattigdom

Ett vanligt mått på fattigdom är att hushållets disponibla inkomst understiger 60 procent av medianinkomsten i kommunen. Enligt detta mått lever mer än 40 procent av hushållen i Vox i fattigdom 2018. I Varberga minskar andelen i fattigdom något under perioden 2015–2018 medan den ligger relativt konstant omkring 40 procent i Oxhagen.

Försörjningsstöd

Det sista måttet vi använder för att få en bild av de ekonomiska villkoren i Vox är hur stor andel av befolkningen som har försörjningsstöd. Data om försörjningsstöd finns tillgänglig till och med 2018.

I Varberga har omkring 17 procent av de boende försörjningsstöd perioden 2015–2018. I Oxhagen är andelen omkring 15 procent. I Örebro kommun är andelen omkring 4 procent. Variationerna under de fyra åren är mycket små och vi kan inte se någon uppåt- eller nedåtgående trend. Däremot kan vi konstatera att andelen personer med försörjningsstöd är mycket hög i Vox.

Vitt skilda ekonomiska villkor

Eftersom uppgifterna om de ekonomiska villkoren i Vox endast finns tillgängliga till 2018 kan vi inte säga något om IOP:ets eventuella effekter på den utveckling vi har diskuterat – det inleddes ju 2018. Men vi kan konstatera att Vox-hushållens inkomster är avsevärt mindre än i kommunen som helhet. Mer än 15 procent av de boende i Vox har försörjningsstöd, jämfört med 4 procent i Örebro kommun. Omkring 40 procent av hushållen i Vox lever i fattigdom. Det är tydligt att de ekonomiska villkoren i Vox är sämre än i kommunen som helhet.

Frågan är vad dessa ekonomiska klyftor beror på. Vid första anblick är det lätt att dra slutsatsen att den relativa fattigdomen i Vox beror på den stora andelen människor med utländsk bakgrund. Det stämmer förvisso att utländsk bakgrund sammanfaller med fattigdom, men de ekonomiska skillnaderna mellan personer med svensk respektive utländsk bakgrund orsakas inte av födelselandet eller bakgrunden i sig, utan avgörs av

människors ställning på arbetsmarknaden och förankring i de offentliga trygghetssystemen (SOU 2016:69).

Födelseland eller utländsk bakgrund är alltså allt för förenklade som isolerade faktorer om vi vill förklara fattigdomen. I stället behövs en bredare socioekonomisk analys där bland annat klassbakgrund, utbildningsnivå, omständigheterna kring migrationen och villkoren för etablering i Sverige vävs samman. Det är i första hand sådana faktorer som avgör människors förutsättningar att navigera på arbetsmarknaden, i utbildningssystemet och i socialförsäkringssystemet i sitt nya hemland. En sådan analys faller utanför vårt uppdrag – och den medges heller inte utifrån de statistiska data som finns tillgängliga – men vi vill poängtera att det är summan av dessa komplexa variabler som förklarar fattigdomen i Vox. Det innebär i sin tur att fattigdomen kan minskas genom politiska åtgärder som berör utbildning och integration, vilket ju är högst föränderliga livsomständigheter till skillnad från födelseland och bakgrund som är konstanter.

Trygghet och trivsel i området

Det kommunala bostadsbolaget ÖBO undersöker trivseln och tryggheten i Vox genom en kundnöjdhetsundersökning där de boende svarar på en rad frågor. Låt oss jämföra resultaten från de två senaste undersökningarna, 2015 och 2019, så långt det är möjligt – frågorna som ställts dessa år är nämligen inte helt och hållet desamma. Vi fokuserar på de frågor där vi kan göra jämförelser över tid.¹¹

Resultaten från 2015 visar att de flesta, 78 procent, hade god kontakt med sina grannar men att drygt var femte störcdes av grannarnas sätt att leva. 2019 var grannsämjan sämre. Detta år säger drygt var tredje att de störs av sina grannar. En mindre andel än vid föregående undersökning, 67 procent, svarar att de har god kontakt med grannarna. Grannsämjan är bättre i Oxhagen än i Varberga båda de undersökta åren.

Den upplevda tryggheten i trapphuset ökade från 82 procent till 87 procent under perioden och var något bättre i Oxhagen, där ju grannsämjan också var bättre. 2015–2019 var tryggheten i området under kvällar och nätter oförändrad i Vox som helhet: omkring 37 procent känner sig otrygga och 63 procent trygga. Men 2015 kände de boende i Oxhagen markant större otrygghet än de boende i Varberga: 43 respektive 31 procent kände sig otrygga under kvällar och nätter. 2019 var skillnaderna mellan de två områdena marginella, vilket innebär en klar förbättring för Oxhagens del. Sammantaget upplever knappt fyra av tio att Vox är otryggt under kvällar och nätter 2019.

¹¹ 2015 svarade 34 procent att de upplevde osäkerhet och 66 procent att de kände sig säkra mot inbrott i lägenheten. 42 procent upplevde osäkerhet och 57 procent säkerhet mot inbrott i förråd. Fyra av tio kände sig otrygga i källaren eller på vinden och sex av tio kände sig trygga. Dessa frågor ställdes inte 2019. Skillnaderna mellan Varberga och Oxhagen är små.

2019 ställdes dessutom en ny fråga om trygghet i stadsdelscentrum oavsett tid på dygnet. 32 procent upplevde sitt stadsdelscentrum som otryggt och 68 procent som tryggt. Otryggheten är några procentenheter större i Varberga än i Oxhagen.

Bostadsbolaget egen tolkning av resultaten 2015 och 2019, där samtliga frågor räknas samman, visar att tryggheten ökar mer i Varberga och Oxhagen än i andra stadsdelar. 2015 var andelen trygga allra lägst i Vox för att sedan öka till en genomsnittlig andel.

Område	Andel trygga 2015	Andel trygga 2019	Förändring från 2015
Adolfsberg	91,8%	88,2%	-3,6%
Vivalla	83,2%	71,4%	-11,8%
Tybble	82,2%	82,7%	0,5%
Centrum	80,8%	81,4%	0,7%
Norrby	80,0%	81,0%	1,0%
Rosta	78,6%	78,8%	0,3%
Markbacken	78,4%	73,4%	-5,1%
Baronbackarna	74,8%	74,9%	0,1%
Brickebacken	73,3%	73,4%	0,1%
Oxhagen	71,8%	78,6%	6,8%
Varberga	70,8%	74,5%	3,8%
Genomsnitt	78,7%	78,0%	-0,7%

Men det är vanskligt att göra ett helhetsomdöme om utvecklingen i Vox då svaren på de olika frågorna pekar åt olika håll och då frågorna skiljer sig åt en del mellan de olika undersökningarna. När det gäller tryggheten i området under kvällar och nätter, som ju är ett viktigt mått på hur tryggt och attraktivt ett område uppfattas, ser vi inga förändringar från 2015 till 2019.

Socialtjänstutredningar och insatser i Vox

Socialtjänstens resurstilldelning

Vi har fått tillgång till vissa uppgifter om socialtjänstens resurstilldelning i arbetet med barn och unga och deras familjer under perioden 2015–2020.¹² Med resurstilldelning avses alla de biståndsbeslutade insatser som socialtjänsten erbjuder en person eller en familj efter att ha utrett deras situation.

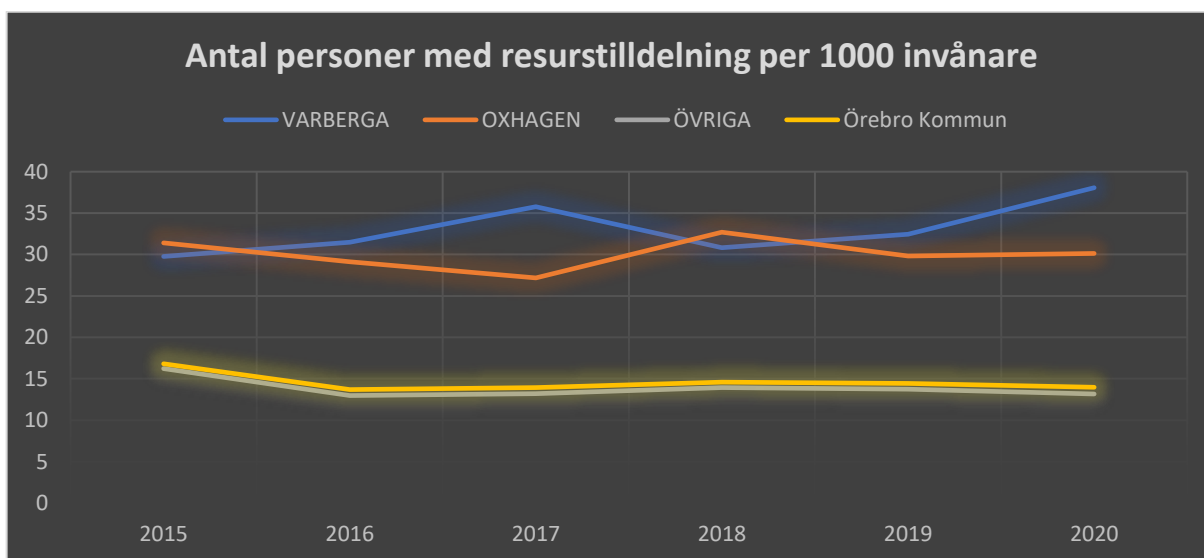
De allra flesta utredningar som gäller barn och unga sker efter det att förskola, skola, hälso- och sjukvård, polis eller andra aktörer har gjort en så kallad orosanmälan. Oron kan handla om allt från våld, försummelse och social problematik i familjen till barnets skolsituation, relationer eller befarat missbruk. Vuxna kan utredas i sina föräldraroller om deras barn befaras fara illa eller på grund av att de själva far illa på något vis; antingen på

¹² Om inte annat anges utgår vi från uppgifter som sammanställts av Örebro kommuns statistiker.
sida 56

eget initiativ eller för att någon i omgivningen har reagerat. Socialtjänstens resurstilldelning är med andra ord ett mått på samhällets kännedom om missförhållanden eller social problematik i en viss stadsdel. Däremot är den inte ett absolut mått på de faktiska missförhållandena eftersom långt ifrån alla missförhållanden uppdagas och kommer till myndigheternas kännedom.

Större resurstilldelning i Vox

I diagrammet nedan ser vi antal personer per 1000 invånare som tilldelats någon form av socialtjänstresurser – det vill säga biståndsbeslutade insatser – under den undersökta perioden. Det framgår tydligt att tilldelningen är större i Vox än i resten av kommunen.

I Varberga tilldelades 30 personer per 1000 invånare någon form av resurser 2015. Antalet ökar sedan till 38 personer per 1000 invånare år 2020. Det innebär en procentuell ökning på 28 procent under den undersökta tidsperioden. I Oxhagen ser vi däremot en minskning med fyra procent under perioden: 2015 tilldelades 31 personer per 1000 invånare socialtjänstresurser och 2020 30 personer per 1000 invånare.

De ökande socioekonomiska klyftorna mellan Vox och kommunen som helhet avspeglas därmed tydligt i socialtjänststatistiken. I Örebro kommun minskar antalet personer som tilldelas socialtjänstresurser från 17 per 1000 invånare 2015 till 14 per 1000 invånare 2020 – medan det ju ökar kraftigt åtminstone i Varberga. Det innebär på det stora hela att mer än dubbelt så många personer i Vox tilldelades socialtjänstresurser jämfört med kommunen som helhet år 2020.

Mer resurser till män

I såväl Örebro kommun som Vox tilldelas fler män än kvinnor socialtjänst-resurser sett till perioden 2015–2020 som helhet. I kommunen sker en intressant utveckling: andelen kvinnor som tilldelas socialtjänstresurser ökar från 33 procent till 47 procent. Kommunen närmar sig alltså en jämn könsfördelning. Huruvida detta beror på att människors livsvillkor förändras under sexårsperioden – att kvinnors behov av samhällets stöd ökar eller att mäns minskar – eller på förändringar i socialtjänstens arbete vet vi inte. För att

göra en sådan analys skulle vi bland annat behöva veta av vilken anledning kvinnorna respektive männen kommer i kontakt med socialtjänsten, hur allvarlig deras problematik är och vilken typ av insatser de erbjuds. Den sammantagna bilden är dock att fler män tilldelas resurser, men att könsskillnaderna planar ut.

Utvecklingen mot en jämnare könsfördelning syns också i Varberga, men där är den mindre uttalad. I Varberga ökar kvinnorna från 40 till 43 procent av de som tilldelas resurser. I Oxhagen är könsfördelningen däremot jämn utslaget över hela den undersökta perioden – men med relativt stora variationer mellan enstaka år. 2017 utgör kvinnorna hela 58 procent av de som tilldelas resurser och året efter, 2018, endast 49 procent. Vad dessa variationer från ett år till ett annat beror på kan vi inte säga utifrån de uppgifter vi har, men det vore intressant att undersöka närmare.

Vi har dessutom fått tillgång till uppgifter om det totala antalet resurstilldelningar – det vill säga antal insatser – utifrån kön. En och samma person kan ju mycket väl utredas vid ett flertal tillfällen samma år eller få flera olika insatser efter sin kontakt med socialtjänsten. Låt oss ta ett exempel från Oxhagen 2017 då könsskillnaderna var som störst. Detta år erbjöds totalt 27 män 64 olika socialtjänstinsatser. Det innebär att genomsnittet är knappt 2,4 tilldelningar per person för männens del. Samma år tilldelades de totalt 37 kvinnorna i Oxhagen i genomsnitt 1,7 insatser per person.

Den sammantagna bilden när vi beaktar antalet tilldelningar per person är att männen som är i kontakt med socialtjänsten får något fler tilldelningar än kvinnorna. Vissa år är skillnaderna mycket små, men de består över tid. Vidare är könsskillnaderna något större i Oxhagen än i Varberga. För att få veta huruvida detta är ett tecken på ojämställd fördelning av samhällets resurser skulle vi som sagt behöva känna till art och grad av den problematik som lett till socialtjänstkontakten. Vi skulle dessutom behöva studera de tilldelade resurserna närmare. Resurstilldelning kan nämligen syfta på allt från långa vistelser på behandlingshem eller omfattande familjearbete till kortare och mindre kostsamma insatser såsom samtalsstöd.

Socialtjänstresurser riktade till barn

Vi har hittills diskuterat resurstilldelning oavsett ålder. Låt oss nu undersöka hur stor andel av alla barn och unga i åldern 0–18 år som erbjuds insatser efter kontakt med socialtjänsten. Vi gör ett nedslag i statistiken för 2019, vilket är så långt fram i tiden vi har tillgång till uppgifter om befolkningens mängden i olika åldersgrupper via kommunens statistikdatabas.

2019 bodde totalt 1758 barn och unga i ålder 0–18 år i Vox; 1091 i Varberga och 667 i Oxhagen. I hela kommunen fanns 34 984 barn och unga i den åldern. Detta år tilldelades 187 av alla barn och unga i Vox socialtjänstresurser. De utgör 10,6 procent av alla barn och unga i området. Mer än vart tionde barn i Vox erbjöds alltså socialtjänstinsatser under 2019. I resten av Örebro kommun är andelen barn och unga med resurstilldelning 5,8 procent. Det är med andra ord nästan dubbelt så vanligt att socialtjänsten ingriper med stöd till barn och unga i Vox som far illa och behöver stöd av socialtjänsten jämfört med barn och unga i resten av kommunen.

LVU-placeringar

De allra flesta socialtjänstinsatser som erbjuds barn är frivilliga och präglas av samarbete med barnet och dess närstående (SoL 1:2). Vårdnadshavare kan alltså tacka nej till insatser som omfattar barnet och dem själva. Frivilligheten är ofta en förutsättning för att insatserna ska ha effekt (Socialstyrelsen 2015). I vissa särskilt allvarliga fall, då barn behöver skydd, måste den dock åsidosättas. Därför kan barn placeras i jourboende, familjehem eller annat boende utanför hemmet mot sina vårdnadshavares och sin egen vilja via. Det sker via Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga; LVU (SFS 1990:52).

Vi har fått uppgifter om hur många barn per tusen invånare i Vox respektive Örebro kommun som LVU-placerats under perioden 2015–2020. I diagrammet nedan framgår att det varje år rör sig om 2–3 barn per 1000 invånare i Örebro kommun. I Varberga varierar antalet mellan 3 barn per 1000 invånare 2015 och toppnoteringen 9 barn per 1000 invånare 2016. Även om vi bortser från just detta exceptionella år är det betydligt fler barn i Varberga än i kommunen som tvångsplaceras utanför hemmet via LVU.

Andelen barn i Oxhagen som placeras via LVU är mycket hög både i jämförelse med Örebro kommun och Varberga. Den lägsta siffran är 7 barn per 1000 invånare 2016 och den högsta är 17 barn per 1000 invånare 2018. Hur det kommer sig vet vi inte, men det är högst anmärkningsvärt att en så stor andel av alla barn i Oxhagen omfattas av en av socialtjänstens mest kraftfulla tvångsåtgärder. Placering enligt LVU blir nämligen endast aktuellt om barn löper stor risk att skadas till följd av våld, försummelse, missbruk, kriminalitet eller andra destruktiva situationer inom eller utanför familjen.

Det stora antalet tvångsingripanden kan mycket väl spegla den faktiska utsattheten hos barn och unga i området, men det finns flera möjliga förklaringar. En av dem är misstillit och kommunikativt avstånd mellan socialtjänst och klienter. Barn och vårdnadshavare som samarbetar med socialtjänsten och är (eller säger sig vara) positivt inställda till de insatser socialtjänsten föreslår erbjuds i regel frivilliga insatser (Baianstovu 2012). LVU används främst i de fall då klienterna motsätter sig socialtjänstens förslag.

Område/år	2015	2016	2017	2018	2019	2020
VARBERGA	3	9	4	5	4	5
OXHAGEN	8	7	10	17	13	11
ÖVRIGA	3	2	3	3	3	3
Örebro Kommun	3	2	3	3	3	3

Allt fler i Vox behöver samhällets stöd genom socialtjänsten

Efter några nedslag i socialtjänststatistiken kan vi konstatera att betydligt fler människor i Vox än i Örebro kommun som helhet får stöd via socialtjänsten. Dubbelt så många personer i Vox som i resten av kommunen erbjuds socialtjänstinsatser. Var tionde barn och ungdom i åldern 0–18 år tilldelas insatser och en anmärkningsvärt hög andel av dem, i synnerhet i Oxhagen, tvångsplaceras utanför hemmet.

Om vi betraktar Vox som helhet ser vi en tydlig ökning av andelen personer som kommer i kontakt med socialtjänsten och erbjuds någon form av stöd. Men ökningen, som är hela 28 procent under den undersökta sexårsperioden, gäller i själva verket endast Varberga. I Oxhagen ser vi i stället en minskning med fyra procent.

Det finns en rad faktorer som kan tänkas förklara den stora och ökande resurstilldelningen i Vox-området: att människors faktiska behov ökar, att anmälningsbenägenheten ökar, att antalet professioner som är medvetna om den sociala problematiken ökar – eller en kombination av dessa och andra faktorer.

Anmällda brott

Det sista nedslaget vi gör när vi undersöker hur tryggt och attraktivt Vox uppfattas blir i kriminalstatistiken. Att utsättas för brott, bevittna brott eller känna till personer som drabbas av kriminalitet kan naturligtvis bidra till en känsla av otrygghet. Stadsdelar som förknippas med kriminalitet uppfattas i regel som både otrygga och oattraktiva.

För att få en uppfattning om i vilken utsträckning människor i Vox utsätts för och/eller begår brott har vi inhämtat uppgifter om anmällda brott som kan tänkas påverka människors uppfattning om sin stadsdel: våldsbrott, sexualbrott, stöld, inbrott, skadegörelse, trafikbrott, narkotikabrott samt en rad andra brott mot person och övriga brott enligt brottsbalken. Vi har fått tillgång till Polisregion Bergslagens statistik om dessa brottstyper under perioden 2017–2020. Eftersom SCB:s befolkningsstatistik endast finns tillgänglig till och med 2019 blir vår mätperiod 2017–2019.

Antalet anmällda brott, vilket är det vi har kunnat få tillgång till, är dock inte lika med antalet faktiskt begångna brott. Dels frikänns vissa personer som misstänks för brott, dels anmäls långt ifrån alla brott. Anmälningsfrekvensen för olika brottstyper varierar beroende på brottets art och den utsattas relation till gärningspersonen. Generellt sett anmäls grova brott begångna av en person som är okänd för brottsoffret i betydligt större utsträckning än mindre allvarliga brott och brott som sker i nära relationer. Ju större avståndet är mellan brottsoffer och gärningsperson desto högre är anmälningsbenägen (Sarnecki & Carlsson 2020). Undersökningar där människor tillfrågas om huruvida de har utsatts för brott ger en bättre bild av den faktiska utsattheten, men några sådana data

finns inte att tillgå på stadsdelsnivå.¹³ Trots mörkertalet kan antalet anmälda brott ändå ge en fingervisning om kriminaliteten i Vox i jämförelse med Örebro kommun som helhet.

Uppgifterna bör tolkas med försiktighet

Innan vi redovisar anmälda brott i förhållande till folkmängd – det vill säga hur många brott som anmäls per hundra personer i Vox respektive kommunen – måste vi konstatera att beräkningarna bygger på ungefärliga uppskattningar och bör tolkas med försiktighet. Det beror på att Polismyndighetens och SCB:s ålderskategoriseringar skiljer sig åt.

Låt oss förklara med hjälp av ett exempel. Om vi vill veta hur många brott som anmäls per hundra personer bland barn och unga i Vox måste vi jämföra antalet anmälningar med unga målsäganden med det totala antalet barn och unga. Men det kan vi inte göra med någon exakthet, eftersom vi inte vet hur många barn och unga det finns i åldern 0–17 år, vilket är det åldersspann polisen använder när de redovisar antalet anmälda brott. Utifrån befolkningsstatistiken är det endast möjligt att få reda på antalet barn och unga i åldern 0–18 år. Diskrepansen på ett år kan tyckas liten, men beroende på hur anmälningarna är fördelade i de olika årskullarna kan den få stor betydelse.

Dessutom är befolkningen i Vox yngre än befolkningen i Örebro kommun. Andelen personer i den ålder som är mest brottsbelastad och brottsutsatt är alltså större i Vox. En mer rättvisande jämförelse mellan Vox och kommunen som helhet hade krävt att vi undersökt hur många brott som anmälts per hundra personer i vissa åldersgrupper, men det låter sig alltså inte göras rakt av.

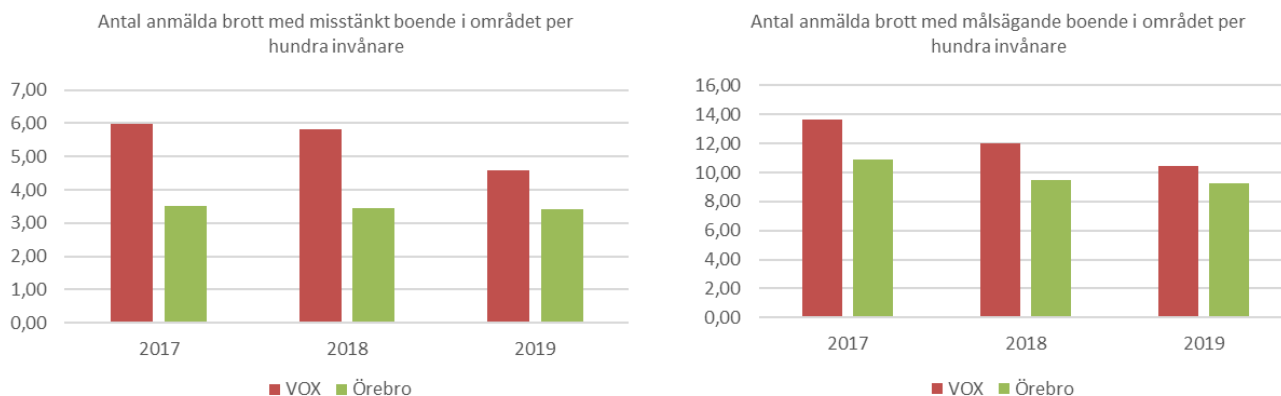
Vi kan inte säga hur stor andel av befolkningen i Vox som har anmält eller misstänkts för brott eftersom de uppgifter vi har fått från polisen är antal anmälda brott – inte antal misstänkta eller målsägande. En och samma person kan alltså vara misstänkt i ett flertal av de anmälningar som ingår i statistiken, liksom en och samma person kan ha anmält ett flertal brott. Det är dessutom högst sannolikt att det ligger till på det viset. 2018 utsattes 6,6 procent av befolkningen för 74 procent av alla brott mot enskild person (BRÅ 2020:8). Därför presenterar vi uppgifter om antal anmälda brott per hundra personer.

Misstänkta och målsägande i Vox

Vi börjar med att jämföra anmälda brott i alla åldersgrupper där den misstänkta bodde i Vox respektive Örebro kommun. I kommunen anmäldes knappt 3,5 sådana brott per hundra invånare under perioden 2017–2019. Skillnaderna mellan de tre åren är mycket små. I Vox minskar dessa anmälningar från 6 per hundra invånare 2017 till knappt 5 per hundra invånare 2019.

¹³ Brottsförebyggande rådets undersökning NTU (nationella trygghetsundersökningen) redovisas inte på stadsdelsnivå.

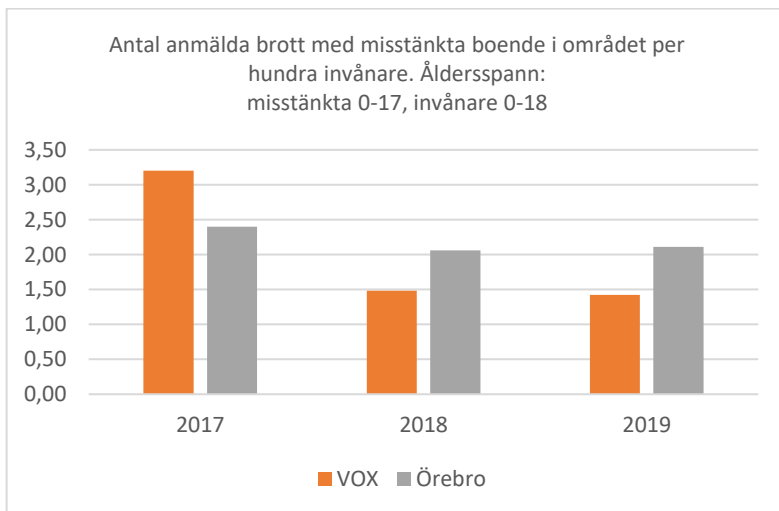
När vi undersöker anmälda brott i alla åldersgrupper där målsäganden bodde i Vox respektive kommunen ser vi en minskning från knappt 14 anmälningar per hundra personer 2017 till knappt 10,5 anmälningar per hundra personer 2019 i Vox. I kommunen minskar antalet från knappt 11 till knappt 9,5.

Vi ser alltså en klar överrepresentation av anmälningar som gäller de brottstyper vi undersöker i Vox. Den är mest markant när det gäller misstänkta boende i området. Under mätperioden minskar anmälningarna i Vox mer än dem i kommunen, vilket innebär att skillnaderna planar ut något.

Unga brottsmisstänkta

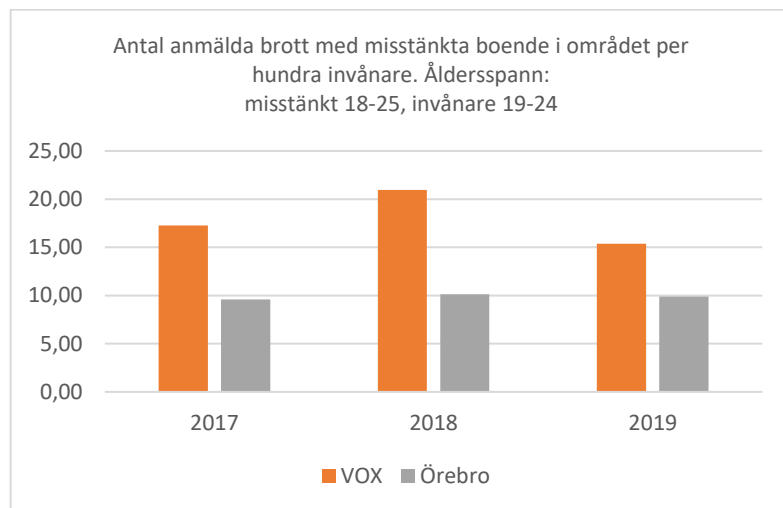
Låt oss nu se på anmälningar där den misstänkta gärningspersonen var i åldern 0–17 år. Under treårsperioden 2017–2019 minskade dessa anmälningar i Vox från 3,2 per hundra personer till 1,4 per hundra personer. Det totala antalet anmälningar där den misstänkta var 0–17 år minskade från 55 till 25.

Under 2017 var dessa anmälningar vanligare i Vox än i kommunen som helhet. Därefter minskade anmälningarna med unga misstänkta i såväl kommunen som Vox, men mest i Vox där de mer än halverades. 2019 anmäldes 1,4 brott per hundra personer i Vox och 2,1 per hundra personer i kommunen. När det gäller misstanke om de brottstyper vi valt ut – personbrott och andra brott som påverkar trivseln och tryggheten i en stadsdel – ser

vi inte längre någon överrepresentation bland unga i 0–17 års ålder i Vox jämfört med Örebro kommun som helhet. Huruvida minskningen tyder på en nedåtgående trend kan vi inte säga eftersom det rör sig om ett så litet antal anmälningar.

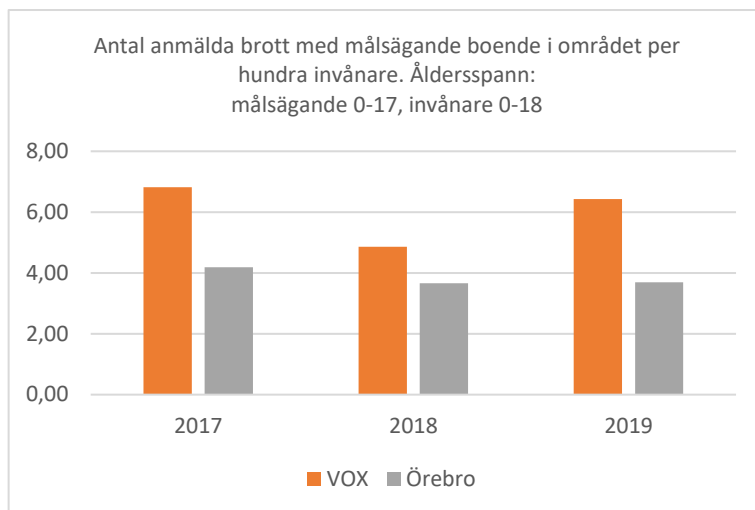
När vi undersöker anmälningar där den misstänkta är i åldern 18–25 ser vi däremot en tydlig överrepresentation i Vox. Diskrepansen i ålderskategoriseringen är hela två år och antalet anmälningar blir därmed för stort, men vi kan ändå se relationen mellan Vox och kommunen som helhet någorlunda.¹⁴ I Vox anmäldes 17 brott per hundra personer 2017, 21 brott per hundra personer 2018 och 15 brott per hundra personer 2019. I Örebro kommun ligger antalet stabilt omkring 10 per hundra personer.

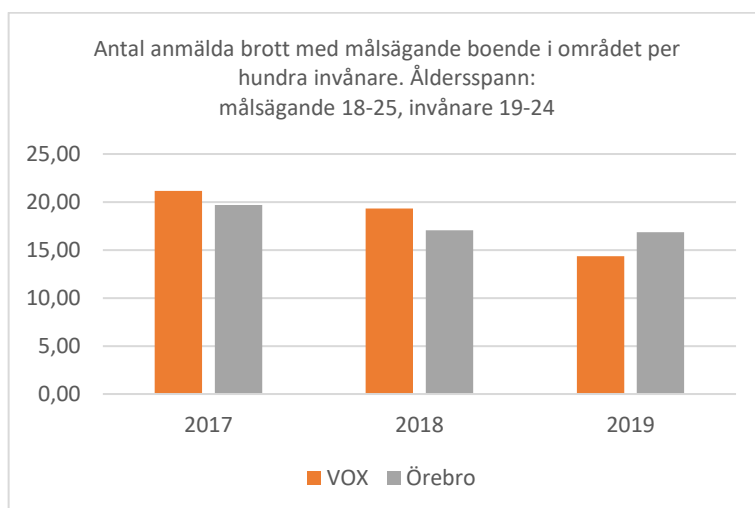
Polisanmälningar med unga målsäganden

Låt oss nu undersöka anmälningar där målsäganden är i åldern 0–17. I Vox gjordes 6,8 sådana anmälningar per hundra personer 2017, 4,8 per hundra personer 2018 och 6,4 per hundra personer 2019. I Örebro kommun gjordes omkring 4 sådana anmälningar per hundra personer under perioden.

¹⁴ Vi har jämfört misstänkta i åldern 18–25 med befolkningen i åldern 19–24, vilket är närmast möjliga kategori. Dessvärre innebär det att antalet anmälningar per hundra personer blir för stort, då gruppen av misstänkta är större än åldersgruppen. Förhållandet mellan Vox och kommunen är däremot rättvisande.

När vi undersöker anmälningar där målsäganden är i åldern 18–25 ser vi en överrepresentation i Vox under de första två åren men inte under 2019. Antalet anmälda brott per hundra personer minskar från 21 till 14 i Vox. Det minskar också i kommunen som helhet, men något svagare.

Fler anmälningar men större minskning

Sammantaget ser vi en tydlig överrepresentation av anmälningar som gäller de brottstyper vi valt ut i Vox. Den är mest markant när det gäller misstänkta boende i området. När det gäller åldersgruppen 0–17 år ser vi en överrepresentation bland de misstänkta i början av mätperioden men inte under 2018 och 2019. Antalet anmälningar per hundra personer minskar alltså mer i Vox än i kommunen som helhet. Oavsett åldersgrupp och oavsett om vi ser till misstänkta eller målsägande ser vi generellt större minskningar av anmälningarna i Vox jämfört med kommunen. Huruvida det rör sig om en nedåtgående trend är svårt att säga givet att det totala antalet anmälningar per åldersgrupp är relativt litet. Men det är inte uteslutet att brottspreventiva satsningar riktade mot åldersgruppen 0–17 år har gett effekt.

4.4 Förutsättningar för att nå målen i skolan

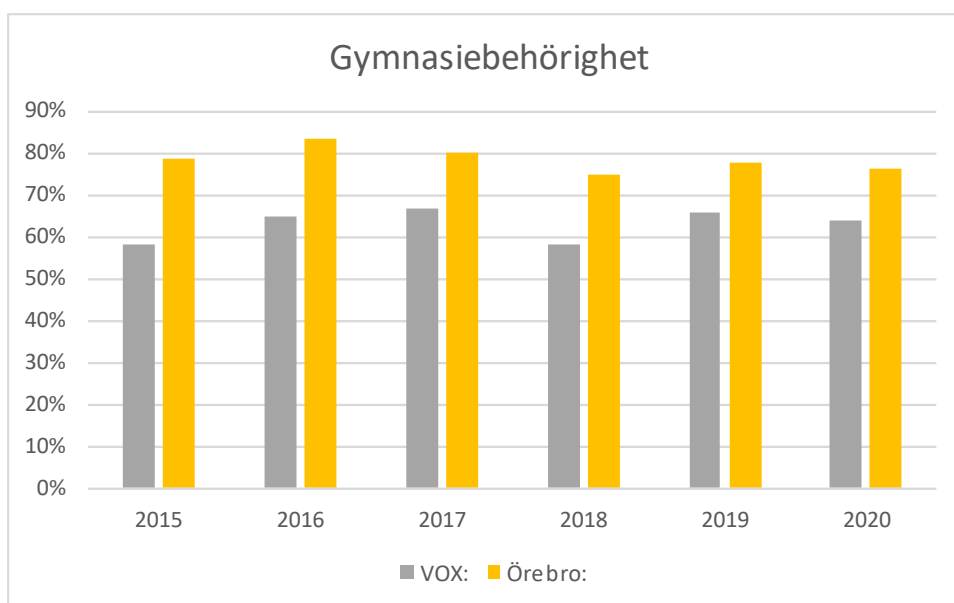
Låt oss nu, mot den bakgrund vi fått, diskutera det första målet som handlar om att stärka förutsättningarna för barn och unga i Varberga och Oxhagen att nå målen i skolan. För att undersöka det har vi använt det statistiska måttet *grundläggande gymnasiebehörighet* som används av exempelvis Skolverket. Grundläggande behörighet innebär godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, matematik, engelska och minst fem andra ämnen; det vill säga totalt åtta ämnen. Elever som uppnår grundläggande behörighet är kvalificerade för gymnasiets yrkesförberedande program (Öppna jämförelser – Grundskola 2020).

Uppgifterna vi presenterar har tagits fram av statistiker på Örebro kommun som undersökt avgångsbetygen i nionde klass för elever som är folkbokförda i Oxhagen och Varberga. Vi har ingen information om elevernas kön eller bakgrund.

Två av tre uppnår grundläggande gymnasiebehörighet

För att vi ska ha något att jämföra med kan vi först notera att knappt 86 procent av alla elever i Sverige uppnådde grundläggande gymnasiebehörighet 2020. Behörigheten i Örebro kommun är konsekvent lägre än i landet som helhet under den period vi undersöker. I kommunen varierar andelen elever med gymnasiebehörighet mellan 74,8 procent och 83,4 procent 2015–2020.

Andelen elever i Varberga och Oxhagen som uppnår grundläggande behörighet är i sin tur avsevärt mindre än i kommunen som helhet. Under perioden 2015–2020 varierar andelen behöriga elever i Vox mellan 58 procent och 67 procent. Det innebär att omkring två av tre elever i Vox uppnår grundläggande behörighet medan en tredjedel av alla niondeklassare i området går miste om den.

Föräldrarnas utbildningsnivå är avgörande

Frågan är varför så många som en tredjedel av alla niondeklassare i Vox går miste om gymnasiebehörighet. En viktig delförklaring är den låga utbildningsnivån bland vuxna i området. Vi har tidigare konstaterat att var tredje vuxen i Vox saknar gymnasieutbildning. Föräldrarnas utbildningsnivå är nämligen avgörande för barns och ungas förutsättningar att klara grundskolan. Behörighetsnivån är högre bland elever med högskoleutbildade föräldrar än bland elever vars föräldrar har lägre utbildningsnivå (Öppna jämförelser – Grundskola 2020).

Intressant nog verkar födelseland ha marginell betydelse för barns möjligheter att uppnå grundläggande gymnasiebehörighet. Barns avgångsbetyg i grundskolan följer i stor utsträckning föräldrarnas utbildningsnivå oavsett om barnen själva är födda i Sverige eller har kommit hit före eller efter skolstart (Öppna jämförelser – Grundskola 2020). Återigen kan vi anta att andra faktorer än födelselandet i sig avgör barns förutsättningar att nå målen i skolan – inte minst möjligheten till stöd, hjälp och uppmuntran hemma.

Trångboddhet försämrar studieron

En annan viktig delförklaring till VOX-elevernas bristande skolresultat är högst sannolikt trångboddhet. Det finns inga statistiska uppgifter om trångboddheten i Vox, men generellt sett är den mer markant bland utrikes födda och fattiga, som ju är starkt överrepresenterade i området. Barns boendemiljö påverkar deras möjligheter att klara skolan av en rad skäl. Barn och unga som inte har ett eget rum eller en annan tyst och lugn plats i hemmet har sämre förutsättningar för att läsa läxor, göra hemuppgifter och återhämta sig, vilket är avgörande för att klara av skolan (MUCF 2020).

Oviss utveckling över tid

Enligt kommunens statistiker är det svårt att säga något om utvecklingen under den undersökta sexårsperioden eftersom antalet elever i Vox är så litet – totalt rör det sig om ett sjuttiototal niondeklassare varje år. När det statistiska underlaget är så pass litet kan vi i själva verket förvänta oss större variation från år till år än vad som syns i diagrammet ovan utan att det är frågan om en uppåt- eller nedåtgående trend. Det beror på att enskilda elevers resultat får stort genomslag. Nivån under den undersökta perioden får därför betraktas som stabil. Utifrån detta statistiska mått kan vi alltså inte säga huruvida barns och ungas förutsättningar att nå målen i skolan har förbättrats i och med IOP:et.

Däremot kan vi konstatera att de grundförutsättningar som till stora delar avgör barns möjligheter att klara skolan har försämrats under den undersökta perioden. Utbildningsnivån i Vox sjunker samtidigt som arbetslösheten stiger – vilket ökar risken för fattigdom och trångboddhet.

4.5 Ungas möjlighet till meningsfull fritid

Det fjärde och sista målet vi utvärderar handlar om ungas möjlighet till en meningsfull fritid. För att undersöka dessa möjligheter har vi inhämtat uppgifter från kulturskolan, föreningar med barn och unga som målgrupp samt fritidsgårdar i området.

Som bakgrund till de uppgifter vi diskuterar kan det vara intressant att känna till att åtta av tio unga i Sverige upplever att de har goda möjligheter att delta i fritidsaktiviteter, men att unga utrikes födda, unga hbtq-personer samt unga kvinnor i större mån upplever hinder för deltagandet. Det kan handla om att inte ha råd, tid eller ha svårt att ta sig till aktiviteter. Det kan också handla om rädsla för dåligt bemötande. Sextio procent av alla unga i åldern 16–25 i Sverige är medlemmar i en förening, men mätningar över tid visar att andelen som deltar i fritidsaktiviteter stadigt minskar (MUCF 2020).

Deltagande i föreningsliv

Fyra av de sex VOX-registrerade föreningar vi tidigare nämnt (Bosnien Hercegovinas förening Miris, Syrianska föreningen i Örebro, IF Spartacus, Örebro Syrianska IF, KFUM Örebro Dance Massive Community och Unga Örnar Varberga) har 2020 rapporterat in antal medlemmar under 18 års ålder enligt följande:

- Örebro Syrianska IF: 230
- Syrianska föreningen: 312
- KFUM Örebro Dance Massive Community: 485
- Bosnien Hercegovinas förening Miris: 342

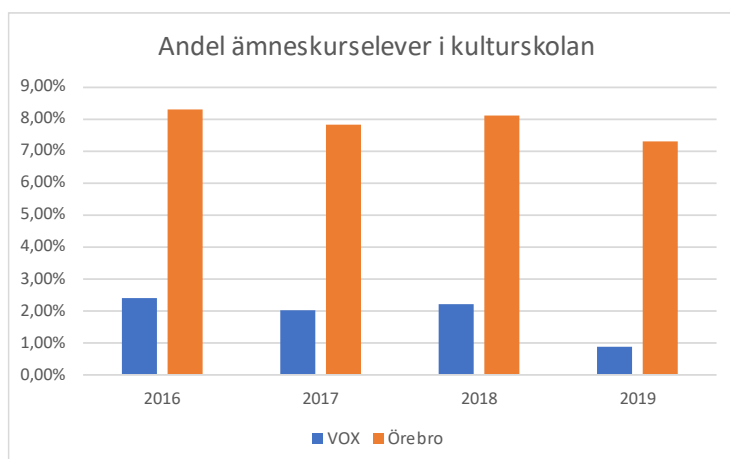
Som vi tidigare nämnt kan det finnas fler föreningar med ungdomsverksamhet i området, men dessa fyra är de enda som rapporterar in sitt medlemsantal till Örebro kommun. De knapphändiga uppgifterna gör att vi inte kan uttala oss närmare om ungas förutsättningarna för deltagande i föreningsliv.

Kulturskolan

Kulturskolan är för många barn ett första viktigt möte med musik, dans, teater och andra konstformer som kan ingå i en meningsfull fritid. Vi har undersökt hur stor andel av alla barn och unga i åldern 6–18 år i Vox som är inskriva som ämneskurselever i kulturskolan under perioden 2016–2019, vilket är så långt tillbaka i tiden dessa uppgifter finns tillgängliga.¹⁵ Om inte annat anges är källan Örebro Kulturskola.

¹⁵ 2020 finns totalt 1660 ämneskurselever i Örebro kommun – varav 19 i Vox. Vi kan dock inte säga något om andelen inskrivna barn 2020 eftersom uppgifter om antal barn i de olika stadsdelarna detta år ännu inte finns tillgängliga i kommunens statistikdatabas. Barn kan gå i kulturskolan från 4 års ålder, men ålderskategorierna i kommunens statistikdatabas medger inte att vi räknar från 4 års ålder. Därför väljer vi istället att undersöka barn och unga i 6–18 års ålder.

Här ser vi hur andelen ämneskurselever i Vox förhåller sig till andelen i Örebro kommun 2016–2019.

Eftersom det rör sig om ett mycket litet antal ämneskurselever i Vox – mellan 10 och 27 de olika åren – kan vi inte säga något om uppåt- eller nedåtgående trender under perioden 2016–2019. Däremot är det förstås intressant att jämföra Vox med kommunen som helhet.

2019 finns totalt 10 ämneskurselever i Vox och 1736 i Örebro kommun. Det innebär att 0,85 procent av alla barn mellan 6 och 18 års ålder i Vox är ämneskurselever i kulturskolan, jämfört med 7,3 procent av alla barn mellan 6 och 18 års ålder i kommunen. Det är alltså mer än tio gånger så sannolikt att barn från Örebro kommun som helhet går en ämneskurs i kulturskolan jämfört med barn i Varberga och Oxhagen.

Musikverksamhet i Vox

Sedan 2018 finns verksamheten El Sistema på Hagaskolan och Blåmesens förskola i Vox. Den startade 2015 i projektform för att sedan permanentas. Verksamheten syftar till att bidra till barns utveckling genom musik. För tillfället spelar 25 elever från årkurs 2–6 fiol, cello eller tvärflöjt två gånger i veckan efter skoltid. Mellanstadiееleверna deltar dessutom i orkesterrepetitioner en gång i veckan. Eleverna i årskurs 2 betalar ingen avgift för musiklektionerna, men det gör de äldre eleverna. Verksamheten är ett led i Örebro kommuns strävan mot en integrerad kulturskola och för ett ökat kulturutövande i Vox.

De elever som deltar i El Sistema inkluderas inte i statistiken eftersom de inte är ordinarie ämneskurselever. Däremot utgör de en stor andel av de barn och unga i Vox som kommer i kontakt med kulturskolan. Det kan förstås hända att en del av El Sistema-deltagarna också är inskrivna som ämneskurselever.

Socioekonomi och kulturdeltagande hänger samman

Givet de socioekonomiska villkoren i Vox är klyftan i kulturskoledeltagande mellan barnen här och barnen i kommunen som helhet dessvärre förväntad. Barns och ungdomars kulturvanor hänger nämligen tätt samman familjens socioekonomiska förutsättningar. Kulturskolan i Sverige är kraftigt segregerad: där går ytterst få pojkar med utländsk bakgrund och lågutbildade föräldrar, medan flickor med svenskfödda, högutbildade föräldrar är starkt överrepresenterade (SOU 2016:69).

Barn i familjer med små resurser och utländsk bakgrund besöker istället i större utsträckning fritidsgårdar och bibliotek på fritiden. Det beror på att dessa alternativ är gratis och att ungdomarna har för vana att gå till fritidsgården eller biblioteket med sina kompisar. En annan delförklaring är att det för familjer med små resurser och liten kännedom om kulturskolan inte är självklart att bekosta och planera barns fritid långsiktigt, vilket de terminslånga kurserna kräver¹⁶. Dessutom liknar kulturskolans undervisningsformer den ordinarie skolans, vilket främst lockar de elever som känner sig lyckade och inkluderade i den ordinarie skolan – men avskräcker elever som inte gör det (SOU 2016:69). Det finns alltså en rad faktorer som kan förklara varför så få barn och unga i Vox är inskrivna i kulturskolan.

Men kulturutövning kan förstås ta många olika former. 2018 uppgav var tredje ung person i åldern 16–25 att de varje vecka sjunger, spelar instrument, skapar musik, dansar, spelar teater, målar, tecknar, fotar, filmar, läser böcker, skriver, besöker bibliotek eller ägnar sig åt kultur i någon form. Sett till dessa aktiviteter, som ju mycket väl kan ske utanför kulturskolan, finns inte längre någon statistisk skillnad mellan inrikes- och utrikes födda ungdomar. Däremot är det fler tjejer än killar som utövar sådana kulturformer varje vecka (MUCF 2020).

Fritidsgårdar i Vox

Sju procent av alla ungdomar i åldern 16–25 år i Sverige besöker öppen fritidsverksamhet såsom fritidsgårdar varje månad. Unga utrikes födda, unga mellan 16–19 år samt killar gör det i större utsträckning än övriga unga (MUCF 2020).

I Vox finns Varberga fritidsgård och Oxhagen fritidsgård.¹⁷ Båda fritidsgårdarna har en fritidsklubb som är öppen för barn i årskurs 4–6 om eftermiddagarna och en fritidsgård som är öppen under eftermiddags- och kvällstid för ungdomar från sjunde klass till första året i gymnasiet. Fritidsklubbarna har mellan 3819 och 6321 unika besök årligen och fritidsgårdarna mellan 4641 och 8516. Oxhagen fritidsgård, som öppnade 2017, är något mer välbesökt än Varberga fritidsgård; i synnerhet fritidsklubben.

Besöksantalet varierar beroende på trender i området och vi kan inte säga huruvida antalet barn och ungdomar som söker sig till fritidsgårdarna ökar eller minskar under den undersökta perioden. Vi kan heller inte säga hur stor andel av besökarna på fritidsgårdarna i Oxhagen och Varberga som bor i området, men enligt personalens uppskattningar kommer de flesta av ungdomarna från närområdet.

Förutom dessa fritidsgårdar besöker många ungdomar i Vox ungdomsarenan Tegelbruket i Markbacken – till stora delar tack vare ett kontinuerligt samarbete mellan Tegelbruket

¹⁶ Barn i de allra fattigaste familjerna, där den sammanlagda inkomsten enligt skattsedel understiger tre inkomstbasbelopp (200 400 kr), erbjuds en gratiskurs på kulturskolan i Örebro.

¹⁷ Uppgifterna vi presenterar kommer från chefen för dessa två fritidsgårdar samt Tegelbrukets verksamhetschef.

och *Mötesplats VOX*. Tegelbrukets biträdande verksamhetschef deltar i ledningsgruppen för *Mötesplats VOX* och personal från Tegelbruket har regelbundet varit stationerad på någon av de två fritidsgårdarna. Det har bidragit till att ungdomar i Vox besöker Tegelbruket, där ju bland den största föreningen i Vox för ungdomar föreningen, KFUM Örebro Dance Massive Community, håller till.

Umgänge och återhämtning

En meningsfull fritid inkluderar naturligtvis inte enbart organiserade aktiviteter eller medlemskap i föreningar. Återhämtning, umgänge eller att bara vara hemma utan att göra något särskilt är för de flesta en oundgänglig del av fritiden.

De vanligaste fritidsaktiviteterna för unga i åldern 16–25 år är att kommunicera med andra på internet eller sociala media och att umgås med vänner (MUCF 2020). En viktig förutsättning för dessa aktiviteter är att ha en plats hemma där man ostört kan umgås eller vara för sig själv. Givet de socioekonomiska villkoren i området kan vi som sagt anta att en stor andel barn och unga i Vox är trångboddade och har små möjligheter till lugn och privatliv. Socioekonomisk utsatthet av det slag vi ser i Vox kan därmed leda till allvarliga begränsningar när det gäller ungas förutsättningar för en meningsfull fritid.

Sammanfattning av de kvantitativa resultaten

Vi har nu presenterat en rad statistiska uppgifter som tillsammans ger en bild av levnadsförhållandena i Varberga och Oxhagen under perioden 2015–2019 utifrån fyra mål som definierats av Partnerskapet Örebro kommun, Studieförbundet Bilda samt RF-SISU Örebro län. Dessa tre parter ingick 2018 ett *Idéburet offentligt partnerskap* (IOP) för att möta behoven i Vox. Låt oss avsluta med en kort sammanfattning där vi reflekterar kring hur några av de socioekonomiska faktorer vi undersökt samspelar.

Vi började med att konstatera att förutsättningarna för arbete, utbildning och integration i Vox försämrats 2015–2019. Andelen arbetslösa och lågutbildade ökar – också bland unga vuxna. Den totala arbetslösheten är hela tre gånger högre än i Örebro kommun och mer än var tredje person saknar gymnasial utbildning. Dessa faktorer hänger tätt samman i och med att låg utbildningsnivå utgör den enskilt största riskfaktorn för arbetslöshet.

Segregationen i Vox tilltar i bemärkelsen att allt större andel av de boende är utrikes födda eller har utländsk bakgrund. Vi har inga uppgifter om hur utbildningsnivån eller arbetslösheten är fördelad utifrån födelseland eller bakgrund, men givet att tre av fyra boende i området har utländsk bakgrund är det rimligt att anta att låg utbildningsnivå i det före detta hemlandet, omständigheter kring migrationen och hinder i etableringsprocessen i det nya hemlandet samspelar på ett sätt som förstärker risken för en fortsatt låg utbildningsnivå och arbetslöshet i området – också vad gäller barn och unga som går i svensk grundskola. Vi ser nämligen att var tredje niondeklassare i Vox går miste om grundläggande gymnasiebehörighet. Föräldrarnas utbildningsnivå är den mest betydelsefulla faktorn för barns möjligheter att lyckas i skolan.

På grund av ett litet statistiskt urval av niondeklassare vet vi inte hur skolresultaten utvecklas 2015–2019, men vi har konstaterat att de socioekonomiska grundförutsättningar som avgör barns möjligheter att klara skolan har försämrats. Samma grundförutsättningar formar ungas förutsättningar för en meningsfull fritid. Arbetslöshet, låg utbildningsnivå, fattigdom och trångboddhet är samspelande faktorer som kan försämma ungas möjligheter till organiserade fritidsaktiviteter, studier, umgänge och återhämtning hemma.

När det gäller målsättningen att Vox ska uppfattas som en trygg och attraktiv stadsdel är det svårt att se någon entydig utveckling. Knappt fyra av tio boende upplever Vox som otryggt under kvällar och nätter. Mer än 15 procent har försörjningsstöd och omkring 40 procent av hushållen lever i fattigdom. Vi ser en överrepresentation av anmälningar som gäller vissa brott, men också en minskning som skulle kunna tyda på en nedåtgående trend vad gäller kriminalitet.

När vi beaktar detta axplock av data om socioekonomiska villkor framträder bilden av ett socialt utsatt område. De problem vi har pekat på beror inte på människors födelseland eller bakgrund i sig utan på den samlande summan av socioekonomiska faktorer såsom låg utbildningsnivå, svag ställning på arbetsmarknaden och bristande förankring i de offentliga trygghetssystemen. Dessa faktorer drabbar ju också människor med svensk bakgrund i utsatta områden. Samtidigt kan omständigheter kring migrationen tillsammans med hinder i etableringen i det nya hemlandet förstärka risken för social problematik och fattigdom när det gäller utrikes födda. Den goda sidan av saken är att konkreta livsomständigheter såsom utbildningsnivå, kunskap om socialförsäkringssystemet, boendeförhållanden och kontakter som gynnar etablering på arbetsmarknaden går att förändra till det bättre. De villkor vi har diskuterat är inte huggna i sten utan kan förbättras genom bland annat integrationspolitik, utbildningspolitik, arbetsmarknadspolitik och bostadspolitik.

5 MÖJLIGHETER OCH HINDER FÖR JÄMLIKA LEVNADSVILLKOR I VOX

Vi har nu fått en inblick i *Mötesplats Vox* omfattande verksamhet och levnadsvillkoren i Vox-området. I detta sista avsnitt ska vi låta *Mötesplats Vox* verksamhet möta det kvantitativa datamaterialet och presentera några av våra reflektioner samtidigt som vi visar hur aktörer som jobbat länge i civilsamhälleliga och offentliga organisationer i Vox-området ser på de boendes levnadsvillkor och behov samt hur de uppfattar *Mötesplats Vox*. I samband med det problematiserar vi mötesplatsens insatser i relation till områdets struktur med hjälp av studiens nyckelbegrepp: intersektionalitet, tillit, diskursetik, demokrati, delaktighet, integration, jämlikhet, jämställdhet och globalisering. Utifrån dessa reflektioner kommer vi med en rad förslag för fortsatt arbete.

Barn och ungas förutsättningar att nå målen i skolan

Låt oss börja med en fördjupad diskussion om *Mötesplats Vox* första mål: att stärka förutsättningarna för barn och unga att nå målen i skolan. Flera insatser har utformats i detta syfte; bland annat *studiehandledning* riktad till elever med svåra livssituationer, *Lovskolan* som kompletterar Hagaskolans ordinarie undervisning och *Kul i Vox* som erbjuder barn med hemmavarande föräldrar stöd med läxor eller skolämnen. *Lovskolan* når mer än var fjärde elev på Hagaskolan och *Kul i Vox* når en betydande andel av de barn som ingår i kategorin.

Trots dessa insatser ser vi ingen statistisk förbättring av niondeklassarnas betyg, och det är inte märkligt alls. Det beror på att huvuddelen av de elever som deltagit i *Lovskolan* och *Kul i Vox* går på låg- och mellanstadiet och därför inte omfattas av statistiken. Effekterna av insatserna kommer därmed tidigast märkas i mätningar från 2021–2022 och framåt. Vi måste också påminna oss om att de socioekonomiska grundförutsättningar som avgör barns möjligheter att lyckas i skolan – arbetslöshet, fattigdom och låg utbildningsnivå – har fördjupats under projekttiden. Givet detta är det positivt att vi *inte* ser markant försämrade skolresultat.

Hinder för måloppfyllelse i skolan

Även om vi ännu inte känner till hur niondeklassarnas betyg utvecklas vill vi nämna några hinder för måloppfyllelse i skolan. Vissa är av praktisk karaktär medan andra har att göra med ökade samhällsklyftor, främlingsfientlighet, rasism och negativ kategorisering av ”orten” och dess invånare (se t.ex. Barnombudsmannen 2018).

Praktiska hinder sprungna ur marginalisering

Våra intervjudeltagare berättar om en rad praktiska hinder för elevers måluppfyllelse i skolan. De hänger samman med den sociala marginalisering som präglar Vox-området. Många barn har svårt att få hjälp med läxor och annat kring skolgången på grund av att deras föräldrar har obekväma arbetstider, bristande utbildning och/eller liten kunskap om det svenska skolsystemet. Vissa är trångbodda och saknar en tyst och trygg plats för studier. Till detta kommer ibland otillräckliga språkfärdigheter hos såväl elever som vårdnadshavare. Skolorna i området möter föräldrar som vill hjälpa sina barn med skolarbetet men har begränsade möjligheter att göra det. En skolmedarbetare berättar:

Det kan vara att många har jobb på andra arbetstider; kvällar. De förstår inte språket. Det är lätt att de här föräldrarna hamnar i underläge gentemot det svenska samhället. Jag vet inte hur många föräldrar vi hjälper med att fylla i blanketter till Försäkringskassan och Migrationsverket. De kämpar för att hålla näsan ovan vattenytan. Hur ska man söka skola till sina barn? Vem ska man ringa för att förstå och kunna följa den där länken? Det finns så många hinder fast de så gärna vill.

En annan medarbetare konstaterar att den ökande segregationen mellan Vox-området och övriga staden påverkar eleverna och därmed skolans verksamhet på en rad sätt:

Klyftan blir allt tydligare mellan Vox-barnen och barn i andra typer av områden. Det betyder att de hamnar efter långt innan. Skolan får problem med att ställa om. Det går inte längre att ha en cykelutflykt för de kan inte cykla. Man får ta en sightseeing på stan för de vet inte var slottet är eller stå i kö. Jag kan räkna upp tusen saker.

Skolans kompensatoriska roll i ett ojämlikt samhälle blir med andra ord allt viktigare både i relation till vårdnadshavare och elever.

Behov av stöd och jämlika möten

Samtliga intervjudeltagare betonar att behovet av kontakt mellan hem och skola är mycket större än vad som medges givet skolans resurser. Såväl elever som vårdnadshavare behöver mer praktiskt stöd än de får. Men stödet kan inte enbart komma från skolan utan måste ske i samverkan med socialtjänst och andra aktörer: ”Det bör finnas en bättre samverkan med socialtjänsten [...] När vi bjuder in till föräldramöte skulle man behöva få föräldrarna att förstå vad som krävs av dem”, säger en skolmedarbetare. Föräldrarna behöver dessutom stöd i sitt möte med skolan så att kommunikationen blir jämlik. En skolmedarbetare berättar:

En mamma sa: ”Alla pratar och pratar och jag fattar ingenting. Jag behöver någon att hålla i handen”. Jag behövs för att binda samman tillvaron för dessa. En sa: ”Vad skönt att du var med mig, för nu lyssnade de på mig”. Också att folk får utrymme att uttrycka sina önskningar och behov som uppfattas med ett fullvärdigt perspektiv. Också för maktutjämning i tuffa kommunikationssituationer.

Just behovet av jämlika och tillitsfulla möten mellan hem och skola återkommer i ett flertal intervjuer. En medarbetare menar att skolans försök att inkludera föräldrarna i ibland blir stigmatiserande och auktoritärt. ”De får skulden för allt som sker i skolan, sedan lägger föräldrarna skulden på barnet och en ond cirkel är i gång” säger hen och syftar bland annat på då föräldrar beordras vara med i klassrummet för att hålla ordning

på sina barn. ”Allt bygger på yttre auktoritet. Det är stigmatiserande för barn att ha mamma med i klassrummet och inte så bra för skolan. Det kan leda till en oerhörd aggressivitet hos barn.”

Utmaningen är alltså att skapa konstruktiva, jämlika möten som faktiskt är till stöd för vårdnadshavare och elever. Men det är inte så lätt att överbrygga djupa samhällsklyftor, konstaterar en intervjudeltagare: ”Flera kommer de från ett torftigt hem, kunskapsmässigt eller materiellt. Jag har varit hemma hos flera av mina elever i Oxhagen. Det är lika långt mellan min värld och deras som från min till Opera Winfrey. Vi kom jobbar i skolans värld är akademiker och kommer från akademikerfamiljer och medelklasshem. Det blir ett oerhört språng.”

Ojämlighet står i vägen för måluppfyllelse

Ojämlighet i mötet mellan hem och skola är ingen ny företeelse, men den får näring från vår tids negativa kategorisering av minoritetsgrupper. Elever från minoritetsgrupper i socialt marginaliserade bostadsområden träder in i skolans värld med vetskapen att deras familjer och sammanhang står lågt i kurs. De internaliserar i stor utsträckning samhällets bild av sig själva som dömda att misslyckas (Barnombudsmannen 2018). Våra intervjudeltagare vittnar om att elevernas känsla av att det inte är någon idé att försöka är ett av de största hindren för måluppfyllelse i skolan. ”De [kan] fråga varför man ska kämpa när man ändå lever i ett samhälle som inte vill ha en här”, säger en skolmedarbetare. En socialarbetare framhåller ojämlikhet som ett hinder för ungas motivation och konstaterar att ungdomar i Vox-området upplever sig ha nattsvarta framtidsutsikter till skillnad från ”vanliga Svensson-ungdomar som vet att man kan gå färdigt gymnasiet och att [det finns ett liv som] väntar på mig”.

Mötesplats Vox mål om förbättrad måluppfyllelse i skolan handlar alltså ytterst om att etablera en jämlik och inkluderande dialog skola, vårdnadshavare och elever emellan trots ökande samhällsklyftor – en oerhört krävande uppgift. Mötesplatsen måste adressera en rad praktiska hinder som springer ur social marginalisering och samtidigt vara med och stävja den främlingsfientlighet som sätter djupa spår i ungdomars syn på sig själva. Mycket av detta ligger naturligtvis utanför skolans uppdrag, men som IOP:et konstaterade redan när målen formulerades är måluppfyllelse på områden som skola, trygghet och sysselsättning ömsesidigt beroende av varandra.

Fortsatt arbete mot måluppfyllelse i skolan

Låt oss nu ge några förslag på fortsatt arbete mot måluppfyllelse i skolan.

Studiehandledning kan vara avgörande för elever som inte får stöd hemifrån. I befintlig form nås ett relativt litet antal elever och stödet blir personberoende. Vi ser goda möjligheter att utveckla verksamheten i mer dynamisk form. En modell att lära av kan vara *Linje 14* som drivits i samverkan mellan Vivallaskolan och Örebro universitet och där studenter engagerat sig i läxstödande arbete på frivillig basis (se Trumberg och Lindberg 2014).

Trångboddheten i området påverkar elever på olika sätt beroende på ålder, kön och de normer som råder i familjen. Generellt sett jagas äldre pojkar ut till en tillvaro bland andra pojkar på gator och torg medan flickor förväntas hjälpa till hemma samtidigt som ytterst få platser anses lämpliga för dem. Flickor får ibland vistas på bibliotek, men alternativen är få efter Varbergabibliotekets nedläggning. Bibliotek finns på Tegelbruket i det angränsande Markbacken, men biblioteksrummet är öppet och kan upplevas som stökigt och otryggt. Därmed finns behov av platser där unga kan studera och få läxhjälp efter skolan. En av flera möjligheter är utveckling av *After School* för flickor på högstadiet och gymnasiet, en annan att Kooperativet Träffpunkt, Oxhagens fritidsgård och *Mötesplats Vox* som har lokaler som ansluter till varandra, i samverkan skapar mötesrum för barn och unga som behöver utrymme för läxläsning, oförpliktigande umgänge och återhämtning.

Förutom de praktiska hindren måste den rasism och stigmatisering som är så påtaglig för barn och unga i Vox-området adresseras. Unga som internaliserat samhällets bild av barn och unga i "orten" som hopplösa och potentiellt kriminella, har i någon av utvärderingens intervjuer beskrivits som "offerkoftor". Aktiviteter som uttalat syftar till att "klippa svansen av kriminella gäng" kan bidra till stigmatiseringen därför att barnen genom dessa ytterligare bekräftas i att de betraktas som potentiella brottslingar. Vi föreslår i stället aktiviteter som formuleras utifrån ett erkännande av barns, ungas och deras familjers jämlika människovärde och den ojämlikhet de drabbas av. En möjlighet är undervisning och/eller erfarenhetsutbyte om rasism, diskriminering, demokrati och grundläggande medborgerliga rättigheter som knyter an till barns och ungas vardagserfarenheter och ger dem redskap för att delta i demokratiska förhandlingar; det vill säga, aktiviteter som bidrar till att barn och unga blir medskapare i samhället som både talare och lyssnare.

Förutsättningar för en attraktiv och trygg stadsdel

Mötesplats Vox andra mål är att förbättra förutsättningarna för en attraktiv och trygg stadsdel. Låt oss se närmare på några av de insatser mötesplatsen och andra aktörer gjort för att nå detta mål.

Vissa satsningar har främst handlat om att skapa ett mer attraktivt område. I centrum för dessa finns ett omfattande förändringsarbete i *Voxparken* och *Varbergaskogen*. Funktionärer och deltagare i *Mötesplats Vox* har deltagit i trygghetsvandringar och dialog om belysning, buskage och utformning av dessa grönområden. Till detta kommer bostadsbolaget ÖBO:s investeringar i gemensamma utrymmen såsom trapphus, gårdar, garage och tvättstugor. Föreningar och andra ideella krafter har också spelat en viktig roll i arbetet med att städa, sanera och göra området trevligt och tryggt.

Andra satsningar syftar till minskad kriminalitet. I Oxhagen Centrum sker numera kamerabevakning för att minska skadegörelse, överfall och droghandel. Detsamma diskuteras för Varberga centrum. Hagaskolan har under ett antal år arbetat för att förebygga brottslighet, bland annat via föräldragrupper där föräldrars oro för att deras barn ska hamna i kriminalitet adresseras.

Hagaskolan deltog i ett pilotprojekt för att installera kameror, men det förverkligades aldrig. I stället satsade man på att främja goda relationer, sammanhang och sysselsättning. Eleverna har bland annat varit med och städad i området "[...] för att förstå att det är någon som måste städa." Resultatet var "[...] stabilare, tryggare elever som inte hamnar i olika typer av småstrul och som själva uttryckt att de känner sig som andra människor". Skolan har sänkt sina kostnader för skadegörelse från 70 000 kr/år till några få tusenlappar, berättar en skolmedarbetare. "Endast kameror hade inte hjälpt, men både och hade säkert hjälpt", tror medarbetaren som betonar betydelsen av att barnen känner sig sedda och uppskattade genom trygga relationer.

Mot ett tryggare område

Vi har tidigare beskrivit hur de olika satsningarna i *Voxparken* och *Varbergaskogen* har ökat rörligheten inom Vox-området och mellan området och övriga staden. Människor från hela kommunen söker sig numera till Vox-området för att ha picknick, umgås, träna och bada, vilket är ett kvitto på att stadsdelen blivit mer attraktiv. Utifrån den kundnöjdhetsundersökning som diskuteras i föregående kapitel verkar det som att bostadsbolaget ÖBO:s satsningar har gett viss effekt: tryggheten och trivseln i Vox-området ökar mer än i andra stadsdelar.

Vi har också diskuterat en markant minskning av kriminaliteten i Vox-området – särskilt bland unga upp till 18 års ålder. Men huruvida det är kameraövervakningen i Oxhagen centrum som gett effekt är svårt att säga. Forskning visar att kameraövervakningens effekt är oklar: minskar kriminaliteten eller förflyttas den bara till andra, oövervakade platser? (Munyo & Rossi 2020). Några intervjudeltagare menar att delar av kriminaliteten i Oxhagen centrum har flyttat till Varberga centrum som ju, vid tidpunkten för färdigställande av utvärderingens, ännu är oövervakat.

Den minskade kriminaliteten bland unga är högst sannolikt ett resultat av den samlade summan av det relations- och sysselsättningsinriktade arbete som skett sedan 2015, då överfall, skadegörelse och annan kriminalitet kulminerade i området. Detta arbete har skett via Hagaskolan, inom *Mötesplats Vox* olika verksamheter och på en rad andra arenor. Vi kan bland annat nämna att Syrianska föreningen har organiserat nattvandringar och att socialtjänsten har gjort ett stort antal tvångsomhändertaganden av barn och unga i Oxhagen, vilket kan ha påverkat utvecklingen.

Socialtjänstens insatser

I föregående kapitel konstaterade vi att betydligt fler människor i Vox-området än i kommunen som helhet tilldelas socialtjänstens insatser. Den kvantitativa datan säger dock inget om hur det kommer sig eller vad det resulterar i. Vi måste därför nyansera bilden av socialtjänstens insatser med hjälp av intervjuer med några fältassistenter, poliser, lärare och socialarbetare i området. Det tydligaste temat i deras berättelser är barns och ungdomars behov av stöd och bristande resurser.

Ökande behov och minskande resurser

Vi har pratat med socialarbetare med mångårig erfarenhet av arbete bland barn och unga i Vox-området. De berättar att behovet av socialt stöd ökar till följd av eskalerande segregation, samtidigt som möjligheterna att erbjuda stöd minskat drastiskt. ”Skolorna skriker efter hjälp!” säger en socialarbetare och konstaterar i nästa andetag att ständiga omorganiseringar i syfte att effektivisera resursutnyttjandet minskar utrymmet för personligt, relationsbyggande arbete. Många ungdomar i Vox-området betraktar numera socialarbetarna i öppen verksamhet inom socialtjänsten som en övervakande instans att likna vid väktare:

När vi är på skolor fattar de [att vi är en stödjande verksamhet]. När vi är på gårdar på kvällstid är vi mer patrullerande, då kan de fråga, ”Varför är ni här? Vad har hänt?” Ibland kommer vi tillsammans med polisen vilket är svårt för en 14-åring att förstå. Det skiljer sig inte mycket från en väktare i deras ögon. [...] Särskilt de äldre fältarna känner frustration över detta för de har något att jämföra med. Styrningen blir ett hinder för professionalitet.

Bilden av socialtjänsten som en repressiv instans förstärks av det faktum att arbetet har blivit mer inriktat mot tvångsinsatser, vilket i sig är en följd av att långsiktigt, relationsbyggande arbete inte längre hinns med:

När jag började jobbade jag i ett annat område. Då kunde man prata om relationer som håller. Jag var där 24/7 hela min arbetstid. Idag är vi åtta personer som jobbar gentemot hela Örebro kommun. Förr gjorde jag max en anmälan [om oro för barn] per år. Och nu gör vi över hundra. Vi hinner inte jobba med de enskilda ungdomarna längre. Jag satt i kök och vardagsrum förr, men folk vill inte ha hembesök längre. Nu har vi över 1300 elever på två skolor. [Vi har inte längre] relationer som håller för att skapa förändringar och ställa krav.

Flera socialarbetare menar att resursbristen och en allt striktare styrning av socialtjänstens arbete gör det svårt att uppnå förändring i ungas liv genom frivilliga insatser. ”Vi får bara ha 3–5 samtal utan anmälan och det tar tre samtal att bara upprätta en relation”, säger en av dem.

Rädsla för socialtjänsten

Det är inte bara barn och unga som uppfattar socialtjänsten som en övervakande instans. Föräldrar med liten kunskap om socialtjänstens arbetssätt berättar om rädsla för att deras barn ska tas ifrån dem vid minsta konflikt. Rädslan är inte tagen ur luften, utan byggs upp genom en blandning av fabricerade skräckhistorier, faktisk diskriminering som bidrar till att minoritetsgrupper oftare drabbas av tvångsåtgärder och barn som hotar med att anmäla sina föräldrar (jfr. Baianstovu m.fl. 2019). ”Barnen utnyttjar det” säger en socialarbetare och syftar på föräldrarnas okunskap. Hon erfar att de föräldrar som fått större kunskap via Hagaskolans föräldragrupper i större utsträckning vågar kontakta socialtjänsten:

Föräldrarna får större förtroende för myndigheter när de vet mer och kanske själva vågar ringa till SOC när de ser att ens barn far illa. De har faktiskt vågat göra det i större utsträckning. [...] Vilka rättigheter och skyldigheter har de i området? De är rädda för sina barn, för att deras barn kan polisanmäla dem. De kommer gråtande: ”Mitt barn vill ha en jacka för 4000 och hotar med att anmäla oss till SOC!”

Det finns med andra ord stora behov av långsiktigt, relationsskapande arbete med både barn, unga och vuxna i Vox-området. Det handlar dels om socialt stöd som sådant, dels om att skapa tillit till socialtjänsten, skolan och andra myndigheter som ju tillsammans uppfattas som repressiva representanter för samhället, inte på grund av föräldrarnas bakgrund och erfarenheter i hemländerna allena, utan i samspel med myndigheternas faktiska ageranden här och nu.

Polisens frånvaro och skolans behov

I intervjuerna med skolmedarbetare framkommer stora behov av kontakt med både socialtjänst och polis; något man tidigare haft, men nu saknar. En av dem menar att polisens omorganisation på senare tid medfört en klar försämring:

Förr hade vi en polis i området. [Det] är något vi saknar oerhört mycket för då kunde vi ha ett förebyggande arbete. Då kunde polisen komma och äta lunch med oss, men nu har de ändrade uppdrag, deras organisation tillåter dem inte den typen av kontakt.

Medarbetaren syftar på att det tidigare funnits en områdespolis med lokal kännedom som de kunde ringa när det hände sådant ”som inte kräver 112, men när man behöver hjälp ändå”:

Det kan handla om att man misstänker att elever kommer till skolan med två telefoner och vi tror de är hantlangare åt någon annan, vi har inte på fötterna men är oroliga. Då kan man ge en hint till polisen, ”Kan ni hålla koll?” Vi gör en orosanmälan och säger att vi är oroliga för det här, ”Ser ni det också på fritiden?” Nu ser vi att det är bråk på gång, så kunde vi ringa till polisen och fråga, men nu ska jag ringa till 114 114.

Polisens otillgänglighet gör att skolmedarbetarna känner sig utlämnade:

Vi känner oss utlämnade och vet inte vart vi ska vända oss. Det blir otryggare. Nu under Corona har vi haft ett gäng gymnasie- och skolelever som farit runt och det har varit slagsmål och stora gäng. Förr kunde man ringa och säga att det är på gång. Nu får man sitta i telefonkö till polisen i en och en halv timme och tar det mycket längre tid att stävja det.

Orsaken till att oroligheterna ökar under pandemin är enligt skolan tristess; eleverna har helt enkelt inget att göra. Konflikter uppstår kring bland annat droghantering och rykten som sprids via sociala medier: ”Och i dagens samhälle med sociala medier så går det blixtnabbt. Det finns ingen som kan hjälpa dem att hantera sina relationer”, säger en medarbetare. Från skolans håll efterlyser man övergripande samverkan med polis, socialtjänst och föreningar. Existerande samverkan via SAMBA sker på hög nivå i enskilda ärenden, vilket inte är tillräckligt. ”De här barnen bör få hjälp innan de blir ett ärende”, säger en intervjudeltagare inom skolans värld.

Den uppfattningen delas av en polis med stor erfarenhet av Vox-området. ”Polisen är det sista som ska komma in och inte det första”, anser han och betonar att polisen närvarons betydelse inte ska överskattas: ”Polisen närvarar är inget man ska växa upp med utom i syfte att bevisa att polisen är till för att skydda dig. I Vox är det ofta lite omvänt.”

Fortsatt arbete mot en tryggare och mer attraktiv stadsdel

När vi lyssnar till lärare, fältassistenter, poliser och socialarbetare med stor erfarenhet av arbete i Vox-området framträder en röd tråd. De betonar alla vikten av att utveckla det

relationsskapande arbetet i området och öka tilliten mellan de boende och myndigheterna snarare än att fokusera på kameraövervakning och repression. En viktig nyckel är information; inte minst om socialtjänstens arbete med barn, unga och vårdnadshavare.

Vi instämmer i den uppfattningen. Det finns nämligen skäl att anta att den positiva utveckling vi ser i kriminalstatistiken har att göra med den mångfald av relationsinriktade insatser som sker i området. Effekterna av dessa insatser var och en för sig är dock sällan mätbara eftersom det är den samlade summan av en rad olika insatser under lång tid som bidrar till en positiv utveckling.

Fortsatt arbete för ökad samverkan mellan boende, skola, socialtjänst, polis, föreningar och de verksamheter som ingår i *Mötesplats Vox* framstår som betydelsefullt för de boendes och områdets välgång. Mötesplatsen har goda förutsättningar för att vara drivande i övergripande samverkan som handlar om att skapa långsiktiga relationer och *generaliserad tillit* i området; det vill säga, jag gör dig en tjänst utan att förvänta mig något tillbaka men litar på att du så småningom gör någon annan en tjänst, som vi beskrev det i rapportens början (se s. 15). Generaliserad tillit är nämligen en förutsättning för en integrerad stadsdel där människor med olika erfarenheter och livsprojekt samsas trots sina olikheter – just för att de litar på att också människor utanför den egna gruppen vill dem väl. En förutsättning för att lyckas med sådant arbete är att de boende inte behandlas som potentiella gärningsmän eller problemhårdar – vilket ju är motsatsen till tillit – utan att arbetet handlar om att öka deras agens och delaktighet i samhällsutvecklingen.

Utbildning, arbete och integration

IOP Mötesplats Vox tredje mål är att stärka de boendes förutsättningarna för utbildning, arbete och integration i det svenska samhället. Vi diskuterar en rad utmaningar kring integration för sig i slutet av detta avsnitt, så låt oss nu fokusera på utbildning och arbete.

Mötesplats Vox har gjort en rad insatser för att främja de boendes utbildning och etablering på arbetsmarknaden. Bland dessa finns exempelvis *Ungdomspoolen* som förmedlar praktikplatser och feriejobb till ungdomar, *Activate Vox* som erbjuder kvinnor hjälp med bland annat språkinläring, studier och myndighetskontakter och *Kul i Vox* där kvinnor får anställning i fritidsverksamheten.

Vi har tidigare konstaterat att utbildningsnivån i Vox-området sjunker samtidigt som arbetslösheten ökar och att låg utbildningsnivå är en stark riskfaktor för arbetslöshet. Det betyder dock inte att mötesplatsens insatser är verkningslösa. Den negativa utvecklingen i Vox-området måste nämligen relateras till en global, ekonomisk utveckling mot ökade samhällsklyftor mellan nationalstaters majoritetsbefolkning och invandrade grupper.

Den globala utvecklingen innebär att den nya underklass som växer fram i Sverige till stora delar består av människor som invandrat och deras barn. Annorlunda uttryckt har fattigdomen *etnifierats*. Såväl svensk som internationell forskning visar att den etnifierade fattigdomen beror på ett samspel mellan strukturell arbetslöshet, diskriminering och stigmatisering (jfr. Bunar 2005; Edling 2015). Med ett intersektionellt

perspektiv får vi alltså syn på hur den så kallade strukturomvandlingen, som för Sveriges del innebär att allt färre arbetstillfällen inom bland annat tillverkningsindustri och vård- och omsorg, slår hårdast mot de invandrade grupper som tidigare varit överrepresenterade inom just dessa branscher. Diskriminering och stigmatisering gör att dessa grupper sedan har svårare att få jobb inom andra branscher. De som ändå lyckas lämnar marginaliserade bostadsområden medan de arbetslösa blir kvar. Det bidrar till att arbetslösheten biter sig fast i stadsdelar där majoriteten av de boende kommer från andra länder, vilket ju är fallet i Varberga och Oxhagen.

En slutsats från sociologen Nihad Bunars utvärdering av de svenska storstädernas arbete mot etnifierad fattigdom är att diskrimineringens och stigmatiseringens betydelse har underskattats. Han beskriver den som "[...] förödande inte minst genom att individerna tenderar att inordna sig i diskursen om allmänna förväntningar på 'de som bor i invandrartäta områden'" (Bunar 2005 s.73; Edling 2015). Det betyder att ett framgångsrikt arbete mot den etnifierade fattigdomen måste handla om att skapa goda, formativa relationer som minskar stigmatiseringen i Vox-området. Vi har tidigare framhållit *Ungdomspoolens* arbete med just detta.

Vi vill med detta resonemang betona vikten av fortsatt och utvecklat relationsinriktat arbete mot arbetslöshet och låg utbildningsnivå i Vox-området trots att dessa satsningar tar lång tid, kräver stora resurser och inte alltid ger avtryck i statistiken.

Fortsatt arbete med utbildning och sysselsättning

Låt oss påminna om att arbetslösheten i Vox-området är tre gånger högre än i Örebro kommun. Många av de boende kommer från djupt ojämställda länder där kvinnor har små möjligheter att utbilda sig och arbeta. *Mötesplats Vox* tar fasta på detta genom olika insatser som syftar till att främja kvinnors språkinläring, utbildning, samhällsorientering och etablering på arbetsmarknaden, vilket är bra och nödvändigt. Men trots att arbetslösheten är högre bland män än kvinnor i Vox-området saknas insatser riktade till vuxna män. Vi föreslår därför att också vuxna män ges möjlighet till språkundervisning, studiehandledning och andra insatser som främjar deras utbildning och arbete.

Arbetet för att främja vuxna kvinnors och mäns utbildning och arbete kan med fördel bedrivas på samma sätt som i *Ungdomspoolen*, vars dubbla ansats är värdefull: man stöttar enskilda med sådant som praktikplatser, språkstöd och jobbansökningar samtidigt som man arbetar mot de exkluderande strukturerna på arbetsmarknaden genom att bearbeta näringslivet. Det är nämligen inte bara ungdomar som drabbas av den diskriminering och stigmatisering vi diskuterar ovan i relation till den etnifierade fattigdom och arbetslöshet som biter sig fast i Vox-området. Vuxna män över 40 års ålder, som i många fall har både utbildning och arbetslivserfarenhet, drabbas i högre grad än andra grupper av etnisk och religiös diskriminering som hindrar deras etablering på arbetsmarknaden (Eriksson och Lagerström 2007; Vernby och Dancygier 2018). Medvetenhet om detta är nödvändig i mötesplatsens integrationsarbete.

Meningsfull fritid

Det fjärde och sista av IOP:ets mål är att stärka förutsättningarna för en meningsfull fritid.¹⁸ Vi har redan beskrivit en mångfald av insatser med just detta syfte; exempelvis utvecklingen av *Varbergaskogen*, *Voxparken*, *Voxbadet*, *Fritidsbanken*, *Kul i Vox*, *After School*, *Multiarenan* och *Vox IF*.

Mötesplats Vox har som ambition att stärka föreningslivet i området. I rapportens kvantitativa del nämner vi sex föreningar som finns registrerade i Vox-området med förbehållet att det finns fler föreningar med verksamhet i området – exempelvis *Verdandi* som har en lokal på Varbergagatan, Svenska kyrkan i Långbro församling, nattvandrarerna som är knutna till Syrianska kulturcentret samt Bosniska kulturcentret som betjänar hela staden och sannolikt en ännu vidare krets.

De satsningar som gjorts och de föreningar som verkar i området bidrar i hög grad till de boendes förutsättningar för en meningsfull fritid. Det gör också områdets två fritidsgårdar. Men förutsättningarna att delta i de aktiviteter som erbjuds skiljer sig åt beroende på kön, ålder och andra faktorer.

Pojkars och flickors olika förutsättningar

I rapportens kvantitativa del konstaterar vi att barn och unga i Vox-området har betydligt sämre förutsättningar för en meningsfull fritid beroende på en rad socioekonomiska faktorer såsom fattigdom och trångboddhet. Ytterst få går i kulturskolan och många har små möjligheter till umgänge och återhämtning hemma. Därför är de aktiviteter och samlingsplatser som erbjuds i området så viktiga. Men ett centralt tema i många intervjuer är ojämlikhetsmönster som kringskar flickors och kvinnors möjligheter att ta del av aktiviteter som är manligt kodade och vistas på platser som domineras av män. Både fritidsgårdarna och de idrottsinriktade verksamheterna i området ingår i den kategorin.

Biblioteket i Varberga centrum, som nu är nedlagt, har tidigare fungerat som en av få fristäder för flickor och unga kvinnor som inte får gå till fritidsgården eller någon av *Mötesplats Vox* verksamheter. ”När vi läser rapporter på nationell nivå är det tydligt att killar besöker gårdar och tjejer bibliotek. Och så tar man bort biblioteket och tar in en multiarena med tydlig könsprofil”, säger en intervjudeltagare.

Fritidsgårdarnas erfarenhet är att den öppna verksamheten på eftermiddags- och kvällstid domineras av killar. Tjejer deltar i högre grad i arrangerade aktiviteter så som resor, utflykter och event. Så ser det ut i alla stadsdelar, oberoende av socioekonomisk status, säger chefen för områdets fritidsgårdar. En delförklaring kan vara att flickornas föräldrar är mer positivt inställda till välordnade arrangemang med tydliga ramar.

¹⁸ Vi fokuserar här på barns och ungas möjlighet till meningsfull fritid.
sida 82

Fritidsgårdarnas samverkan med Mötesplatsen

Fritidsgårdarna ser positivt på samverkan med *Mötesplats Vox*. Den har framför allt inneburit att andra aktörer har kommit till gårdarna och genomfört aktiviteter som de annars inte hade kunnat erbjuda. Fritidsgårdschefen berättar att man tack vare denna samverkan har haft lördagsaktiviteter som kampsport, dans och musikproduktion i en studio som byggdes i samarbete med Bilda och ÖBO. Bilda anställde en ledare som under en period höll i musikproduktion med hiphopinriktning en gång i veckan för mellanstadiebarnen i fritidsklubben:

Vi har haft en grupp tjejer som kommit för att delta i just denna. När den försvann på grund av att ledaren fick fast jobb på annat håll fick de ingen möjlighet att fortsätta sin musikkarriär. Det väckte intresset för musik hos en grupp tjejer vi inte hade kunnat fånga upp. Blandade tjejer i 10-årsåldern med somalisk bakgrund. Hälften har det mycket svårt ekonomiskt och hälften har en normal nivå för området. Det finns ingen möjlighet för dem att gå på musikskolan i stället. De har inte råd. Vi försöker jobba vidare med saken.

Andra aktiviteter som bidragit till höjd kvalitet är teater i ledning av en teaterpedagog och en kodskola där barnen får lära sig programmering. ”Det ger en guldkant man inte får som boende i området”, konstaterar fritidsgårdschefen som anser att *Mötesplats Vox* har en kompensatorisk funktion där samhällsservicen brister:

De ersätter funktioner i kommunen som brister: socialtjänst och Arbetsförmedlingen till exempel vars närvaro saknas helt. Det gör de i stället med fritidsgård, skola och familjecentral. De kompenserar inte bara för orättvisa samhällsvillkor utan också för otillräcklig samhällsservice.

Fortsatt arbete för meningsfull fritid

Fritidsgårdarna erfar att det finns ett stort intresse för kulturutövning i form av dans, musik och teater och att sådana aktiviteter lockar barn och unga oavsett kön. De planerar därför utökad samverkan med Kulturskolan. Vi har tidigare nämnt musikverksamheten *El Sistema* som bedrivs i samverkan mellan Kulturskolan och Hagaskolan (se s. 66). Ett förslag för fortsatt arbete är just utökad samverkan som bidrar till att barn och unga får den kvalificerade, pedagogiska undervisning i dans, musik, teater och andra kulturformer de annars går miste om. Sådan verksamhet bör utformas så att den blir kontinuerlig och erbjuder barn och unga mer än smakprov, vilket ju blir fallet vid tillfälliga satsningar som väcker intresse men sedan upphör. Sådant riskerar att väcka barns och ungas drömmar om ett självständigt deltagande i kulturella uttryck, drömmar som sedan krossas.

Fritidsgårdarna konstaterar själva vikten av att erbjuda aktiviteter utöver spontant umgänge på fritidsgården och idrott eftersom dessa är starkt könskodade. Vi ser möjligheter att arbeta med integration över köns- och åldersgränser i relation till detta. *Mötesplats Vox* kan exempelvis vara drivande i att bjuda in föräldrar till fritidsgårdarna, visa dem lokalerna och berätta om aktiviteterna i syfte att minska den oro som kan bidra till strikta regler, och därmed öka flickors rörelsefrihet. En annan möjlighet är att stärka de organiserade aktiviteter som flickor bevisligen får delta i och inte minst utöka de kulturella verksamheter, teater exempelvis, som, enligt fritidsgårdarnas personal, är mer attraktiva för många barn och unga än de ständigt återkommande idrottsaktiviteterna.

Vem ska integreras och hur?

Vi har hittills fört resonemang kopplade till *IOP Mötesplats Vox* fyra mål. Låt oss nu utveckla det övergripande temat integration. I rapportens inledning beskriver vi *integration* som det respektfulla mötet mellan olika individer och grupper som tillsammans formulerar en ny samhällsgemenskap. Strävan mot integration är central för *Mötesplats Vox*. ”Samtliga verksamheter ska nå alla invånare och inte bara dem inom en etnisk grupp”, säger en medarbetare. Detta är också kommunens strategi för föreningsbidrag.

Mötesplatsens arbete spänner över flera integrationslinjer. Akronymen VOX vittnar om ambitionen att integrera Varberga och Oxhagen med varandra. Till detta kommer strävan efter integration mellan de olika etniska, nationella, språkliga och religiösa grupperna i området. Samtliga intervjudeltagare kontrasterar mångfalden i Oxhagen mot den relativa enhetligheten i Varberga där den etnoreligiösa gruppen syrianer/assyrier/kaldéer dominerar. Integration mellan Vox-områdets olika grupper beskrivs som en förutsättning för att de två bostadsområdena ska bli en sammanhållen stadsdel.

En tredje integrationslinje är den mellan enskilda individer och majoritetssamhället. Mötesplatsens arbete har fokuserat på att öka de boendes förutsättningar att delta i samhället utanför bostadsområdet via en rad olika aktiviteter som syftar till att främja kunskaper i det svenska språket och etablering på arbetsmarknaden: praktik, språkundervisning, studiehandledning, idrott, samvaro och samhällsorientering. De flesta sådana satsningar har riktats mot barn och unga samt äldre kvinnor. Det har också gjorts satsningar för att människor från andra delar av staden ska komma till området.

Många av de verksamheter som syftat till ökad integration har haft effekt. I föregående avsnitt beskriver vi hur *Voxbadet*, *Vox IF*, *Ungdomspoolen*, *After School*, *Kul i Vox* och en rad andra satsningar har bidragit till ökad rörlighet mellan människor och platser. Men det finns också en rad utmaningar kring mötesplatsens integrationssträvanden. Dessa utmaningar finns i någon mån inom samtliga verksamheter oavsett om de har hög eller låg måluppfyllelse. Låt oss se vad vi kan lära av dessa.

Bristande delaktighet och ojämlikhet

Ett fåtal av mötesplatsens verksamheter präglas av den bristande delaktighet som uppstår då människor bjuds in till aktiviteter som formulerats utifrån arrangörernas föreställningar om deras behov. När så sker görs människor till passiva konsumenter som kan säga ja eller nej till ett färdigt utbud snarare än *medskapare* som aktivt deltar i samhällsutvecklingen genom att *tala*, *lyssna* och *förhandla* om vilka aktiviteter som ska äga rum och hur de ska genomföras.

När delaktigheten brister övergår integrationsarbetet lätt i *assimilation*, vilket innebär att marginaliserade samhällsgrupper ska anpassa sig till de resursstarka gruppernas agenda. Den ojämlika fördelning av makt och inflytande som från början motiverade hela integrationssatsningen förblir då intakt, eller till och med förstärkt, trots att ambitionen var den motsatta, nämligen att öka jämlikheten. Problematiken är långt ifrån unik för

Mötesplats Vox utan snarare ett ytterst vanligt element och en knäckfråga inom det sociala arbetet världen över (jmf. Morley m. fl. 2020).

Detta leder oss vidare till frågan om vad de boende i Vox-området får vilja och vilka behov som kan artikuleras inom ramen för mötesplatsen. När vi intervjuar boende och medarbetare framkommer kritik som gör gällande att önskemål om mer poliskontroll och övervakning samt hårdare krav på föräldrar till ”stökiga” barn fångas upp och översätts till verksamhet medan andra röster inte tas tillvara. Så här säger en kritisk medarbetare i befintlig verksamhet:

[Det är] svårt att bygga relation med ungarna – det handlar inte bara om tid. Man växer upp i segregation och en del av det är att man inte gillar myndigheter. Jag blir orolig när man tror att hårdare straff ska ge dem möjlighet att leva. Jag är orolig för anarkistisk revolution. Bor jag i Oxhagen och delar lägenhet med 6 personer i en 3:a! Men vår reptilhjärna vill ha enkla lösningar och hårdare straff.

Socialarbetaren är orolig för att en djupnande klyfta mellan människors konkreta behov och samhället kulturalisering av deras problem, där man lättvindigt återger den allmänt spridda övertygelsen att ”de” har tagit med sig problemen från sina hemländer och ”sin kultur” samtidigt som man tenderar att bortse från i segregationens effekter. Kort och gott förnekas stora delar av befolkningen erkännande av sina grundläggande behov. De förnekade behovens konsekvenser är kriminalitet, ökad övervakning och ”hårdare tag”. Detta är en ond spiral som stora delar av *Mötesplats Vox* verksamhet aktivt syftar till att stävja genom att öka förutsättningarna för relationer som bygger på ett erkännande av alla människors lika värde.

Ojämlig rekrytering

Flera intervjupersoner är kritiska mot att majoriteten av de personer som rekryteras utifrån sina professioner och har ledande befattningar inom *Mötesplats Vox* är svenskfödda och kommer från andra stadsdelar, medan majoriteten av de eldsjälar som arbetar ”på marken” i de olika verksamheterna har utländsk bakgrund. Det skapar ett slags etnisk och socioekonomisk hierarki inom verksamheterna där resursstarka personer med svensk bakgrund blir de professionella medan personer med utländsk bakgrund finns med för att skapa kontakt med de boende och legitimera de projekt som IOP:et har formulerat.

När vi intervjuar boende i Vox-området framkommer viss kritik gällande intern rekrytering. En person som tidigare varit engagerad i området känner sig överkörd:

Jag känner att jag har blivit dissad av samhället. Nästan lovad en tjänst, men nähä, nu finns någon annan som gör mina arbetsuppgifter. Jag mådde så dåligt att vara kvar däruppe. Kände mig överkörd och överflödig. Förbisedd. Jag trodde de skulle bidra till att minska arbetslösheten och öka sysselsättningen bland de boende, men där blev jag besviken. Vilka kriterier måste man uppfylla för att räknas som en person det är värt att satsa på?

I intervjuer med aktörer från ideella och offentliga verksamheter framkommer även andra nyanser med motsatt innebörd. En av dem tror man kan gå miste om professionalitet och kontinuitet om man förlitar sig allt för mycket på att anställa människor med förankring i området: ”Det är säkert bra att de satsar på att anställa människor som har en viss närhet

till områdena, men då missar de professionalitet och framför allt kontinuitet.” Det finns med andra ord olika uppfattningar om vilka som borde anställas inom *Mötesplats Vox*.

Syrianska kulturcentrets roll i området

Vi har tidigare nämnt integrationsproblematiken inom Syrianska kulturcentret som ju rymmer människor med olika nationaliteter, kyrkotillhörigheter, utbildningsnivåer och inställningar till livet i diaspora. Till den interna problematiken kommer spänningar i området, inte minst konflikter mellan kristna och muslimer som blossat upp i verksamheten kring *Multiarenan* som drivs av kulturcentret. En viktig fråga är hur man kan inkludera Syrianska kulturföreningen som en viktig aktör i Vox-områdets föreningsliv samtidigt som man erkänner det interna integrationsarbete de också bedriver. Syrianska kulturcentret har många medlemmar och en omfattande verksamhet som belyser integrationsfrågans komplexitet eftersom föreningen är en del av en etnoreligiös gemenskaps existentiella fundament. Att samtidigt bidra till integration mellan grupper och individer i området på tvärs av religiösa, nationella och etniska gränser och skapa ömsesidiga beroenderelationer är en utmaning som *Multiarenan* skulle kunna bidra till.

Mötesplatsens roll i området

Låt oss nu se närmare på några utmaningar som uppstått i mötet mellan *Mötesplats Vox* och områdets befintliga struktur av offentliga och ideella aktörer. Innan IOP:et inleddes 2018 pågick redan en rad satsningar i området. Vissa av de verksamheter mötesplatsen idag ansvarar för fanns i området innan *Mötesplats Vox* blev till. Några exempel är *After School*, *Kulturfesten* och föregångaren till *Kul i Vox*.

Samtliga offentliga och ideella aktörer i Vox-området känner till *Mötesplats Vox* arbete och åtskilliga har erfarenhet av samverkan med mötesplatsen. De ser alla positiva sidor av *Mötesplats Vox* engagemang i området. ”[Mötesplats Vox] är betydelsefullt för många i området och det är bra för området. En fördel [är] att de inte ger upp”, säger en aktör. Men samtidigt som mötesplatsen uppfattas som en positiv kraft finns negativa sidor. En annan intervjuperson berättar att mötesplatsens övertagande av befintlig verksamhet har lett till att ”[de] som jobbat länge har blivit lite tilltufsade”. Låt oss lyssna på den kritik som framförs av aktörer i området. Den handlar främst om behov av jämlik samverkan, långsiktighet och kontinuitet.

Konkurrens i stället för samverkan

Flera aktörer berättar om en ansträngd relation till *Mötesplats Vox* då den initiala samverkan har övergått i en känsla av att den egna verksamheten ska anpassa sig till mötesplatsens verksamhet och ”serva” mötesplatsen som ”ringer på dörren och ber om hjälp när de ska lansera något”, som en aktör uttrycker det. I vissa fall har aktörer inom verksamheter som övergått i *Mötesplats Vox* regi tappat kontakten med mötesplatsen på senare tid.

Kärnan i kritiken är alltså att vissa aktiviteter utformas utifrån samverkanspartners behov snarare än de boendes samt att *Mötesplats Vox* i viss mån konkurrerar med befintlig verksamhet i stället för att samverka med den.

Projektrötthet

Både de civila och offentliga verksamheterna i Vox-området efterlyser långsiktighet och stabilitet och säger att de är trötta på kortsiktiga projekt som rinner ut i sanden. Som bakgrund kan nämnas att projektformen sedan mitten av 1990-talet framhållits som ett sätt att skapa nytänkande i välfärdsarbetet. Formen anses bidra till en flexibilitet och förändrings-benägenhet som inte alltid finns inom den offentliga sektorn. Samtidigt visar forskning att projektformen passar illa för att nå sårbara grupper i samhället. Socialarbetare har i en rad sammanhang protesterat mot att delar av arbetet genomförs som projekt samtidigt som befintlig verksamhet är underfinansierad. Det innebär bland annat att förändringar i lokala verksamhetsstrukturer styrs av partipolitiskt och ideologiskt drivna trender snarare än av målgruppens behov (Dahlstedt m.fl. 2018; Baianstovu m.fl. 2019). En aktör erfar just detta och säger att "[Projekten] blir förvirrande, de [boende] vet inte vart de ska gå eller vad som händer nu". Samma frustration uttrycks ju av den ovan citerade aktören som konstaterar att det inte fungerar att "[bara] starta upp en studiecirkel om hur man söker försörjningsstöd".

Några intervjudeltagare menar att de flertaliga projekt som initierats sedan IOP:et inleddes 2018 inte rimligtvis kan bestå över tid. Dels är de personbundna och drivs av eldsjälar, dels bygger de på en orimlig arbetsbelastning:

Allt från början har blivit personbundet. Vi var en kärntrupp i början som jobbade över det normala och vi hade hur många aktiviteter som helst – men många ebbade ju ut eftersom det bara var projekt. Jag tror att det är skolan och ÖBO som överlever detta.

Men projekt kan också kan vara en tillgång vilket *Mötesplats Vox* vitalisering av befintlig verksamhet genom *Lovskolan* är ett av flera tecken på. Vidare har projektformen skapat *Fritidsbanken*, *Kul i Vox*, *Ungdomspoolen* och den numera självständiga föreningen *Vox IF* vilka i högsta grad bidrar till ökad jämlikhet och integration i Vox-området.

Fortsatt samverkan

De positiva förändringar som intervjudeltagare vittnar om i området har skapats genom att flera olika aktörer samtidigt har reagerat på den sociala marginalisering som präglar Vox-området och de reaktionerna på den 2015. Vi kan identifiera ett behov av fortsatt och möjligen förnyad dialog mellan *Mötesplats Vox*, boende, befintlig verksamhet, föreningsliv. Kommunens utveckling av Varbergaskogen, Vox-parken och badet, ÖBO:s trygghetsskapande arbete, Familjecentralernas verksamhet och innovativa arbete med Sagostigen, Hagaskolan satsningar på kultur, trygghet, arbete och fritid är fina exempel på det. Till detta kommer Kooperativet Träffpunkt som tidigt har identifierats som en verksamhet med stor potential (Örebro kommun 2014). Här finns lokaler och ett stort tillitskapital bland Oxhagens boende och en stor potential för *Mötesplats Vox* fortsatta verksamhet.

Samverkan inom IOP:et enligt mötesplatsens medarbetare

Samtliga medarbetare på *Mötesplats Vox* uttrycker en stark känsla av meningsfullhet och tillfredshet med arbetet därför att det ger dem möjlighet att förverkliga mål de brinner för.

De personliga målen uttrycks genomgående i termer av viljan att bidra till ökad jämlikhet, demokrati, delaktighet samt ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. De berör kort och gott flera av de begrepp som aktivt används i utvärderingen (se sidan xx). Medarbetarna anser att de i stora drag kan bidra till att dessa mål uppnås genom Mötesplats Vox varierande aktiviteter som i sin tur möjliggjorts genom samverkan mellan IOP:ets tre parter.

Gruppen av medarbetare består, som framgått tidigare, av personer med varierande bakgrunder, åldrar, utbildning och erfarenheter från yrkeslivet och andra fält. Samtliga medarbetare lyfter fram medarbetarnas gemensamma mål och dessa olikheter som en av arbetsplatsens många styrkor. De professionellt utbildade medarbetarna berättar om stimulansen i att arbeta med ”doers” vars inställning till arbetet blir en dynamisk motvikt till risken att fastna i professionsspecifika överväganden innan initiativ tas och verksamhet startas. Även om de positiva sidorna överväger, uttrycker medarbetarna också en viss frustration över att de långsiktiga följderna av aktiviteter verksamheter inte alltid tänks tillräckligt väl igenom ur olika aspekter.

Medarbetarna uttrycker också att de genom samverkan inom IOP:et har kunnat förverkliga aktiviteter och verksamheter som annars svårligen kunnat genomföras. De berättar också om kännbar uppskattning från de boende för det arbete de gör vilket tydligt framgått i redovisningen av IOP:ets verksamheter tidigare i rapporten.

Just balansen mellan eftertänksamhet och konkret handling är något som engagerar samtliga medarbetare. En medarbetare som beskriver sig själv som en ”doer” ser att spontaniteten inför testande av nya idéer minskat något och viss tröghet uppstått. Det är emellertid tydligt att det som några medarbetare uppfattar som eftertänksamhet uppfattas som tröghet av andra och tvärtom; det som några medarbetare uppfattar som spontan handlingskraft kan för andra komma att stå i motsättning till professionalitet. Det verkar som om en kombination av medarbetarnas ålder, utbildning och har stor betydelse för deras uppfattning om detta. Det ska understrykas att ingen av medarbetarna ser det som ett problem i egentlig mening, utan snarare som en naturlig, stimulerande och dynamisk del av arbetsvardagen.

Medarbetarna ser i stora drag positivt på samverkan inom IOP:et då de anser att det har möjliggjort värdefull verksamhet. Samverkan har dock även skapat viss frustration som har att göra med mötesplatsens ekonomiskt motiverade arbete för att utforma och omforma verksamhet i studiecirkelform vilket ställer krav på ”snabba resultat” som inte är förenliga med de mest utsattas mest påtagliga behov. Problemet uppstår när studieförbunden måste ”trolla om” aktiviteter till studiecirkel. I de här områdena är det mycket så att [...] människors bekymmer ofta är komplexa. Det är inte bara att starta upp en studiecirkel om hur man söker försörjningsstöd”, berättar en medarbetare.

Utvärderingen visar sammantaget att samverkan inom IOP Mötesplats Vox har varit betydelsefull för enskilda boende och att den fyller en viktig funktion i integrationen, det vill säga i arbetet för att binda samman medborgare (och asylsökande) med samhället som

sådant, då IOP:ets aktiviteter och verksamhet genomförts i en djup klyfta mellan de berörda och samhället i stort.

6 Avslutande reflektioner

Syftet med utvärderingen har varit att undersöka i vilken mån IOP:ets fyra mål om ökad måluppfyllelse i skolan, ökad trygghet i området, förbättrad integration avseende utbildning och arbete samt enskildas möjlighet till meningsfull fritid uppnås genom de aktiviteter som IOP:et skapat 2018–2020. Detta har gjorts med särskilt beaktande av måluppfyllelsens betydelse på individ-, områdes- och samhällsnivå. Frågorna handlade dels om vilka aktiviteter som genomförts, vad dessa har betytt för deltagarna och området ur ett individ-, grupp- och samhällsperspektiv, och slutligen i viken mån måluppfyllelse har uppnåtts. Som framgått av kapitel 3, 4 och 5 är det ytterst osäkert att dra säkra slutsatser av undersökningen. Det beror dels på att utvärderingen inte följt IOP:et från start, dels på att coronapandemin satte käppar i hjulet för de strategiska fokusgruppintervjuer med deltagare som planerades. Detta framgår i kapitel 2. På trots av osäkerheten visar utvärderingen att verksamheten, med beaktande av nuvarande välfärdsstruktur, är fyller en viktig funktion i området.

De verksamheter som enligt utvärderingen tydligast har bidragit till IOP:ets mål har flera gemensamma nämnare. De har utformats med lyhördhet för deltagarnas behov och de samverkar tätt inom IOP:et och med andra verksamheter. I kraft av de samverkande parternas samlade kompetens har *Mötesplats Vox* vitaliserat befintlig verksamhet genom *Lovskolan* och genom innovativt tänkande och samverkan detta skapat verksamheterna *Fritidsbanken*, *Kul i Vox* och *Ungdomspoolen* som var för sig och tillsammans bidrar till att motverka segregation och marginalisering. Dessa verksamheter har permanentats i kommunens regi. IOP:ets samverkan har även bidragit till den numera självständiga föreningen *Vox IF* vilken i högsta grad bidrar till ökad jämlikhet och integration i Vox-området.

Mötesplats Vox har verkat i ett öppet system i samspel med människor vars liv formas av det samhälle vi lever, av händelser på ibland geografiskt avlägsna platser som de har band till och inte minst av globaliseringens effekter på ekonomins och politikens områden. En viktig påverkansfaktor är också den offentliga verksamheten och samhällsservicen som sådan. I samma takt som civilsamhället välkomnats in i den offentliga sfärens välfärdsarbete genom IOP:et har behoven hos de fattigaste, de nyanlända och alla dem vars behov inte uppfattas av samhällets övriga hjälpinstanser och välfärdsorganisationer ökat, inte bara i mängd utan också till sin karaktär. De statistiska mätningarna av mötesplatsens påverkan på områdes- och samhällsnivå som beskrivs i rapportens 4 kapitel är därför med viss sannolikhet orättvisa då de inte förmår fånga IOP:ets insatser, utan snarare speglar en fördjupning av de sedan mer än två decennier kontinuerligt ökande klyftorna i samhället.

IOP Mötesplats Vox verksamhet möter bland annat effekterna av brister i Örebro kommuns grundläggande samhällsservice till personer som av olika skäl har svårt att orientera sig i kommunikationsformer som huvudsakligen, och i allt större omfattning, är skriftliga och digitala. Flera av medarbetarna har berättat att människor har mer grundläggande behov än vad verksamheterna syftar till och möjligen också vad finansiärer vill bidra till. Det handlar bland annat om hjälp att förstå vart man ska vända sig med olika typer av behov, hjälp med att fylla i blanketter, känna till barnens möjligheter i skolan och kommunens system för skolval, att föra sin talan i kontakt med myndigheter hjälp med blanketter och mycket mer. Att vara på jämlik nivå i kommunikationen är ett villkor för demokratisk utveckling och här har IOP:et haft en särskilt svår och viktig uppgift. Till skillnad från den stuprörsbetonade offentliga verksamheten har mötesplatsens medarbetare legitimitet att skapa mer jämlika samtalssituationer där de boende är både talare och lyssnare. Det öppnar för fortsatta möjligheter till aktiviteter som involverar samtal om jämlikhet, rättigheter, politik med mera.

Flera av mötesplatsens verksamheter bygger på deltagarnas aktiva deltagande i formuleringen av verksamheten och är grundade i de boendes egen uppfattning om sina behov. Verksamheten innehåller också ansatser som syftar till att förändra strukturer, vilket särskilt *Kul i Vox* demonstrerar med sin strävan att påverka rättighetsstrukturen så barn och unga vars föräldrar är hemmavarande får möjlighet till jämlikt deltagande i samhällslivet genom fritidsverksamhet. Mötesplatsens strävan efter aktiv dialog med människor i alla åldrar och med olika behov värdefull och viktig att fortsätta utveckla. Utvärderingen visar att verksamheten genom sådan dialog får inblick i människors vardagsliv och hur samhällets pågående förändringar formar deras livsvillkor och framtidstro. Genom fortsatt dialog kan verksamheter som möter ständigt föränderliga behov fortsätta utvecklas.

Mötesplats Vox har genomfört en stor mängd verksamhet och åstadkommit fruktbara aktiviteter för boende i Vox och kan med fördel fortsätta utvecklas i riktning mot ökad dialog, där även boendes erfarenhet av negativ kategorisering, de känslor den väcker hos dem och de identiteter den bidrar till att skapa får utrymme. Sådant kräver fortsatta insatser från mötesplatsens orädda, kreativa, erfarna och välutbildade medarbetare med förmåga att känna med och leva sig in i deltagarnas livssituation och belägenhet i en gemensam erfarenhet av att vara människa i en svår tid.

IOP Mötesplats Vox gör med andra ord ett viktigt arbete i glappet mellan den enskilda människans komplexa behov och de alltmer oåtkomliga offentliga institutionerna och försöker skapa en brygga mellan dem. Arbetet är slitsamt och krävande och samverkan mellan t.ex. socialtjänst, försörjningsstöd, arbetsmarknadsinstanser, skolförvaltning och projekten kan med fördel fortsätta utvecklas. Dessa institutioner, socialtjänst, skola, sjukvård och polis, som är de som oftast nämns av våra intervjupersoner, har effektiverat bort det personliga och det relationsskapande.

De relationsorienterade bryggor *Mötesplats Vox* skapar behöver fortsätta uppfinnas i vetenskapen om att vi lever i en allt mer komplex värld i vilken vi behöver söka enhet i mångfald, eftersom den som känner till och förstår sina egna rättigheter i ett samhälle som också säkrar att rättigheterna förverkligas, får möjlighet att känna sig inkluderad. Den som inkluderas förstår sitt värde som människa och samtidigt att alla andra människor också har detta värde. Med sin verksamhet bidrar *Mötesplats Vox* till ökad inkludering och till många människors känsla av att räknas på jämlika villkor.

KÄLLFÖRTECKNING

Akademikernas a-kassa (2020). *Arbetslöshetsrapporten 2020*.

Alsarve, J., 2020. *Familjekompis – att skapa mötesplatser för nya och etablerade svenska familjer. En utvärdering av Familjekompis första år*. Arbetsrapport i sociologi nr 21. Örebro: Örebro universitet.

Baianstovu, R., 2012. *Mångfald som demokratins utmaning. En studie av hur socialtjänsten som välfärdsbyråkrati och moralisk samhällsinstitution förstår och hanterar kulturell mångfald*. Avhandling, Örebro universitet, Institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete (JPS), Socialt arbete.

Baianstovu, R, Strid, S., Cinthio, H., Särnstedt Gramnaes E., Enelo, J-M., 2019. *Heder och samhälle*. Örebro: Örebro universitet.

Baianstovu, R. & Ablett, P., 2020. The Transformation and Integration of Society. Developing Social Work Pedagogy through Jürgen Habermas' Theory of Communicative Action, in Morley, C, Ablett, P, Noble, C, Cowden, C. (ed) *The Routledge Handbook of Critical pedagogies in Social Work*. UK: Routledge, Taylor & Francis group.

Barnombudsmannen, 2018. *Utanförskap, våld och kärlek till orten. Barns röster om att växa upp i utsatta kommuner och förorter*. Stockholm: Barnombudsmannen.

Bay, U. 2020. Teaching community development with Hannah Arendt. Enabling new emancipatory possibilities, in Morley, C, Ablett, P, Noble, C, Cowden, C. (ed) *The Routledge Handbook of Critical pedagogies in Social Work*. UK: Routledge, Taylor & Francis group.

Bilda, 2017a. *Tillsammans 2017*. Projektplan. Örebro: Studieförbundet Bilda.

Bilda 2017b. *Ansökan – Activate Vox*. Örebro: Studieförbundet Bilda.

Bilda 2019. *Slutrapportering – ideella föreningar och trossamfund*. Länsstyrelserna, 2016:1334, Diarienummer 851-1865-2018

Bilda, 2021a. *Hemsida för Bilda/Mötesplats Vox*. <https://www.bilda.nu/lokaler/activate-vox>

BRÅ 2020. *Nationella trygghetsundersökningen 2020. Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. Brottsförebyggande rådet, Rapport 2020:8.

Bunar, N., 2005. Den etnifierade urbana fattigdomen och välfärdsstatens reaktioner, i *Sociologisk Forskning* nr 4 2005.

Deniz, F. 2001. *En minoritets odysseé*. Örebro: Örebro universitet.

- Diaz, J. A. 1997. *Choosing integration. A theoretical and empirical study of the immigrant integration in Sweden*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Edling, J. 2015. *Förorterna som Moder Svea glömde* <http://www.verdandi.se/wp-content/uploads/2015/10/151014-F%C3%B6rorterna-som-Moder-Svea-gl%C3%B6mde.pdf>
- Eriksson, Stefan och Lagerström, Jonas (2007) Diskriminering i anställningsprocessen: resultat från en Internetbaserad sökkanal. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU). Rapport 2007:17.
- Hagaskolans pris 2017. <https://www.na.se/artikel/hagaskolan-fick-erkannande-som-enda-kommunala-grundskola>
- Lorenz, Walter (2006): *Perspectives on European Social Work*. Farmington Hills: Barbara Budrich Publishers.
- Lundberg, S. 2016. "Vi kan ju sälja det övriga landet till hugade spekulanter" : om tillhörighet, gemenskaper och handlingsmöjligheter i en förändrad ekonomi. Doktorsavhandling i Örebro i Sociologi samt Forskarskolan demokratis villkor. Örebro: Örebro universitet.
- Morley, C, Ablett, P, Noble, C, Cowden, C., 2020. *The Routledge Handbook of Critical pedagogies in Social Work*. UK: Routledge, Taylor & Francis group.
- MUCF (2020). *Ungas rätt till en meningsfull fritid. Tillgång, trygghet och hinder*. Stockholm: MUCF.
- Munyo, I., Rossi, M. A. 2020. Police-Monitored Cameras and Crime. *Scandinavian Journal of Economics* 122(3), 1027–1044 DOI: 10.1111/sjoe.12375
- Mötesplats Vox 2018: *Ansökan till Adolf Lindgrens stiftelse för verksamhetsåret 2019*.
- NA, 2019. På sportlovet lockar skolan tillbaka eleverna till klassrummen – på Hagaskolan kom 80 elever: ”Jättekul och jag lär mig mer”. Örebro: *Nerikes Allehanda* 19/2 2019.
- Partnerskap Örebro kommun, 2019. *Ansökan om projektmedel 2020 till Länsstyrelsen Örebro län*. Diarienummer 706-6293-2019.
- Polisen, 2017. *Utsatta områden-Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*. Stockholm: Nationella operativa avdelningen.
- Polisen, 2020. *Kamerabevakning i Oxhagen*.
<https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2020/februari/kamerabevakning-i-oxhagen/?fbclid=IwAR2EMcU1GWSu03K0ACdv1Ct7Th1GOIQUjDijldIDNqKVApGs-JhsKKbIH8g>
- Putnam, Robert D., 2001. *Den ensamme bowlaren. Den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse*. Stockholm: SNS-förlag.

- Reyes, Paulina de los & Molina, Irene & Mulinari, Diana (2002): Maktens (o)lika förklådnader i de los Reyes, Paulina & Molina, Irene & Mulinari, Diana (red.), Introduktion, i *Maktens (o)lika förklådnader: kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Stockholm: Atlas.
- Rosanvallon, Pierre (2009): *Demokratien som problem*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Sarnecki, J. och Carlsson, C. 2020. *Introduktion till kriminologi 1: Brottslighetens omfattning, karaktär och orsaker*. Lund: Studentlitteratur.
- SKR 2020. *Öppna jämförelser – Grundskola 2020*, Sveriges kommuner och regioner.
<https://rapporter.skr.se/oppna-jamforelser---grundskola-2020.html>
- SOU 2016:69. *En inkluderande kulturskola på egen grund*. Stockholm: Elanders.
- SSR 2014. Global definition av socialt arbete. IFSW och IASSW 2014.
https://akademssr.se/sites/default/files/files/global_definition_socialt_arbete.pdf
- Svensson, L., Brolin, G., Jansson, S., Sjöberg, K. 2009. *Lärande utvärdering genom följeforskning*. Lund: Studentlitteratur.
- SVT 2015. *Förortens pantar*. Dokumentär.
<https://www.youtube.com/watch?v=j84jfcXfkho>
- Trumberg, A. och Lindberg, D., 2014. *Övergång till högre utbildning. En statistisk kartläggning av Linje 14*. Örebro: Örebro kommun och Örebro universitet.
- Vernby, K., Dancygier, R., 2018. *Etniska hierarkier och diskriminering på arbetsmarknaden Resultat från ett faktoriellt fältexperiment*. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU). Rapport 2018:21
- Vestman, O.K. 2011. *Utvärderandets konst*. Lund: Studentlitteratur.
- Visén, P.M. 2015. *Att samtala om texter: från träteknik och svetsteori till antikens myter. Textsamtalets möjligheter som närmaste zon för läsutveckling i en klass på gymnasiet industritekniska program*. Stockholm: Stockholms universitet.
- ÖBO, 2020. *Trygghetsmätning område Varberga-Oxhagen 2015 & 2019*. ÖrebroBostäder AB.
- Örebro kommun 2014a: *Sociala investeringar i Varberga och Oxhagen*.
<https://docplayer.se/8837684-Sociala-investeringar-i-varberga-och-oxhagen.html>
- Örebro kommun 2014b. *Områdesrapport Oxhagen*. Mailadress
- Örebro kommun 2014c. *Områdesrapport Varberga*. Mailadress
- Örebro kommun 2017. *Överenskommelse om idéburet-offentligt partnerskap gällande Mötesplats Oxhagen mellan Partnerskapet Örebro kommun Studieförbundet Bilda Svealand samt Örebro läns idrottsförbund*.
- Örebro kommun, 2019. Länsstyrelsen 850-1865-2018. Slutrapport TIA-projekt 2019 sida 97

Örebro kommun, 2021a. Örebro kommuns statistikdatabas:

<http://pxweb.orebro.se/pxweb/sv/?rxid=edf8fe67-6f71-4056-a149-726214e63c28>

Örebro kommun, 2021b. Örebro kommun 2021b föreningsregister

<https://www.orebro.se/kultur--fritid/foreningsstod/foreningsregistret.html>

Mejlkontakt och telefonsamtal

Besöksstatistik från Oxhagen fritidsgård och Varberga fritidsgård (mailkonversation med fritidsgårdschef).

Polisregion Bergslagen (2021). *Urval från statistik om polisanmälningar 2017-2019* (mailkonversation).

Örebro kulturskola (mailkonversation och telefonsamtal).

BILAGOR

Bilaga 1 Intervjuöversikt

Medarbetare Mötesplats Vox

MV1	2 intervjuer
MV2	2 intervjuer
MV3	2 intervjuer
MV4	2 intervjuer
MV5	1 intervju
MV6	2 intervjuer
MV7	1 intervju
MV8	2 intervjuer
MV9	2 intervjuer
MV10	2 intervjuer
MV11	1 intervju
MV12	1 intervju

Aktörer i lokal, offentlig verksamhet

BV1	1 person
BV2	1 person
BV3	6 personer
BV4	1 person
BV4	2 personer
BV5	1 person
BV6	1 person
BV7	2 personer
BV8	1 person

Deltagare och funktionärer

DF1	1 person
DF2	1 person
DF3	1 person
DF4	3 personer

Civilsamhällets aktörer

CA1	2 personer
CA2	1 person
CA3	1 person
CA4	1 person
CA5	1 person
CA6	1 person
CA7	1 person

Boende

BO1	2 personer
BO2	1 person

Bilaga 2 Intervjuguider

2.1.1 Medarbetare på Mötesplats Vox

- Vilken är din roll i Mötesplats Vox?
- Vad är din hjärtefråga?
- Vad hoppas du att IOP VOX ska leda till – vad ska det åstadkomma?
- Vilka framgångar/effekter har du hittills identifierat utifrån den faktiska verksamheten?
- Har verksamheten de kompetenser som krävs för att de fyra målen ska kunna uppnås?
- Hur ser du på möjligheten till en fortsättning av projektet?
- Vad ska jag titta närmare på i Mötesplats Vox verksamhet för att få kunskap om effekterna av ditt/ert arbete?

2.1.2 Medarbetare på Mötesplats Vox (uppföljande intervju)

- Hur ser du på verksamhetens genomförande under 2020?
- Hur har Coronapandemin påverkat verksamheten?

2.2 Deltagare/funktionärer och unga ledare

- Hur har du kommit i kontakt med Mötesplats Vox?
- Vilket har ditt engagemang varit?
- Vad har det betytt för dig?
- Vad tycker du har fungerat bra för dig i ditt engagemang?
- Finns det något du hade önskat var annorlunda?

2.3 Civilsamhällets aktörer

- Vilket är ditt/din verksamhets engagemang i Vox-området idag?
- Hur ser du på [din verksamhets] utveckling och nuvarande situation?
- Vilken är din uppfattning om situationen i Oxhagen från 2015 tills idag?
- Hur ser du på boendes engagemang i området och i varandra under denna tid?
- Hur ser du på föreningslivets utveckling i allmänhet Oxhagen?
- Hur ser du på Mötesplats Vox verksamhet?
- Hur har Mötesplats Vox och [din verksamhet] samverkat under projektiden 2018-2020?

2.4 Boende

- Hur har du kommit i kontakt med Mötesplats Vox?
- Har du haft något eget engagemang?
- Vilken är din uppfattning om situationen i Oxhagen från 2015 tills idag?
- Hur ser du på Mötesplats Vox verksamhet i förhållande till utvecklingen i Oxhagen och Varberga?

- Vad har utvecklingen betytt för dig personligen?
- Vad tror du den betyder för [olika kategorier av] boende i stort?

2.5 Offentliga/befintliga verksamheters aktörer

- Vilket är ditt/din verksamhets engagemang i Vox-området idag?
- Hur ser du på [din verksamhets] utveckling och nuvarande situation?
- Vilken är din uppfattning om situationen i Oxhagen från 2015 tills idag?
- Hur ser du på områdets förändring 2015-2020?
- Hur ser du på Mötesplats Vox verksamhet i förhållande till utvecklingen i Oxhagen och Varberga?
- Hur har Mötesplats Vox och [din verksamhet] samverkat under projektiden 2018-2020?
- Vilka behov ser du som behöver fortsatt samhällsutvecklande arbete?

